

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SLOVANSKÝCH JAZYKŮ A LITERATUR

Příjmení v městě Kaplice po roce 1945

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Balík, Ph.D.

Autor práce: Bc. Vít Janeček

Studijní obor: ČJn–AJn, učitelství pro základní školy

České Budějovice 2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozovaného Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu své kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Bc. Vít Janeček

Poděkování

Chtěl bych vyjádřit poděkování panu doktoru Štěpánu Balíkovi, Ph.D., v jehož přístupu k vedení mé diplomové práce se snoubil odborný a lidský aspekt. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat také kolektivu pracovníků Státního okresního archivu v Českém Krumlově za ochotu při poskytování archivních materiálů. Velký dík patří i mé rodině, která mi vytvořila zázemí, abych mohl vypracovat a dokončit tuto diplomovou práci.

Anotace

Příjmení v městě Kaplice po roce 1945

Tématem diplomové práce jsou příjmení obyvatel města Kaplice. Demografické složení obyvatel města se po roce 1945 výrazně změnilo. Německé obyvatelstvo bylo odsunuto a na jeho místo přišli osídlenci z českého vnitrozemí, ale také ze Slovenska, Maďarska, reemigranti z Rumunska, Ukrajiny. Proto je skladba příjmení velmi rozmanitá. Onomastický materiál poskytly volební seznamy z roku 1990. Cílem diplomové práce byla analýza shromážděných příjmení na základě tradičních klasifikačních metod.

Annotation

Surnames in the Town of Kaplice after 1945

Subject matter of the thesis are surnames in the town of Kaplice. Composition of the town population has significantly changed since 1945. German population was displaced and settlers from Czech inland, but also from Slovakia, Hungary, returning emigrants from Romania and Ukraine. Demographic make-up therefore is very diverse. Onomastic material comes from electoral list from the year of 1990. Goal of my thesis was analysis of gathered surnames based on traditional classification methods.

Obsah

Úvod	12
1 Antroponomastika, její předmět a vývoj	14
1.1 Počátky antroponomastiky.....	15
1.2 Poválečné období, od r. 1945 do konce 60. let 20. století	17
1.3 Historie vzniku a vývoje příjmení, prosazování dvoujmennosti	21
1.3.1 Antroponymie 1000–1300.....	21
1.3.2 Antroponymie 1300–1500.....	23
1.3.3 Antroponyma českých zemí v období 1500–1786	30
1.3.4 Antroponymie českých zemí 1786–2010	35
1.3.5 Příjmení, jejich vznik, motivace, tvoření, typy.....	36
2 Metodologie.....	44
2.1 Klasifikace příjmení podle tradičních hledisek	44
2.2 Materiálové zdroje a výkladové slovníky	46
2.3 Citace slovníkových zdrojů a značení jejich autorů	47
3. Příjmení v městě Kaplice po roce 1945.....	49
3.1 Česká příjmení	49
3.1.1 Příjmení z proprií.....	49
3.1.2 Příjmení z apelativ	66
3.2 Slovenská příjmení	91
3.2.1 Příjmení z proprií.....	92
3.2.2 Příjmení z apelativ	93
3.3 Maďarská příjmení	98
3.3.1 Příjmení z proprií.....	98
3.3.2 Příjmení z apelativ	98
3.4 Jiná cizí příjmení	100
3.5 Německá příjmení	100
3.5.1 Příjmení z proprií.....	100
3.5.2 Příjmení z apelativ	108
Závěr.....	121
Prameny.....	124
Literatura, slovníky	124
Kvalifikační práce	126
Rejstřík	128
Příloha	136

Seznam použitých zkratk

Zkratky jmen autorů

Bahl – Bahlow

Ben – Beneš

Ho – Hornung

Kn – Knappová

Kohl – Kohlheim

Ko – Kopečný

Kun – Kunze

Mat – Matúšová

Mo – Moldanová

Nau – Naumann

Prof – Profous

Ostatní zkratky

A – apelativum

adekv. – adekvátní, adekvátně

adj. – adjektivum

aleman. – alemansky

Bá – Bádensko

Bav – Bavorsko

bavor. – bavorský, bavorsky

BŠ – Bavorské Švábsko

CDB I – Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiæ I (805–1197). Ed. G. Friedrich. Pragæ 1907

CDB II – Codex diplomaticus II (1198–1230). Ed. G. Friedrich. Pragæ 1912

Č – Čechy

ČB – České Budějovice

ČČM – Časopis českého musea

čes. – český, česky

ČK – Český Krumlov

ČL – Český lid

ČLípa – Česká Lípa

ČSAV – Československá akademie věd

ESČ – Encyklopedický slovník češtiny

dněm. – dolnoněmecký, dolnoněmecky

DRak – Dolní Rakousko

HBav – Horní Bavorsko

HFa – Horní Falc

HFr – Horní Franky

hněm. – hornoněmecký, horní němčina

hor. – horní

HTýn – Horšovský Týn

hypok., hypokor. – hypokoristikon, hypokoristika

ital. – italský, italsky

JHrad – Jindřichův Hradec

Ji – Jihlava

již. Sa – jižní Sasko

jm. – jméno

Ka – Kaplice

KJ – křestní jméno

Klad – Kladno

Klat – Klatovy

KuHora – Kutná Hora

ladin. – ladinský, ladinsky

LF – Listy filologické

Lut. – Ivan Lutterer

M – Morava

MČSlov – Maďarsko-český slovník

MJ – místní jméno

mj. – mimo jiné

mslov. – moravsko-slovenský

MKrum – Moravský Krumlov

nář. – nářeční, nářečně

nhn. – novohornoněmecký, novohornoněmčina

NP – Nekrolog podlažický

NŘ – Naše řeč

OJ – osobní jméno

označ., ozn. – označují, označení

Pelh – Pelhřimov

Pha – Praha

Plz – Plzeň

PR – proprium

Prach – Prachatice

přenes. – přeneseně

příjm. – příjmení

přivl. – přivlastňovací

psl. – praslovanský, praslovansky

PSlez – bývalé pruské Slezsko s částí Lužice, dnes část Slezska

pův. – původní, původně

Rak – rakouský, Rakousko

rak-bav. – rakousko-bavorský

rnhn. – raněhornoněmecký

Sa – saský, Sasko

sev. – severní

Sk. – Emil Skála

sl. – sloveso

slož. – složené, složenina

So – Soběslav

Sok – Sokolov

srov. – srovnej

stgerm. – starogermánsky

stč. – staročeský, staročesky

stfran. – starofrancouzsky

Strak – Strakonice

stř. – střední

střdn. – středodolnoněmecký, středodolononěmecky

střhn. – středohornoněmecký, středohornoněmčina

střlat. – středolatinický

stzk. – starozákonní

Tá – Tábor

TSv – Trhové Sviny

tyrol. – tyrolský, tyrolsky

V – Vorarlberg

Vim – Vimperk

Vodň – Vodňany

vých. Š – východní Švábsko?

výchfran. – východofrancké

význ. – význam, významově

zdrob. – zdrobnělé, zdrobnělina

ZMK – Zpravodaj místopisné komise

zn. – značí. Znamená

žid. – židovský

Úvod

Tématem diplomové práce jsou příjmení v městě Kaplice v okrese Český Krumlov. V bakalářské práci jsem sledoval proměny uličního názvosloví v tomto městě od nejstarších dob do začátku 90. let 20. století. V diplomové práci jsem chtěl postupovat obdobně, ale po prostudování pramenného materiálu jsem zjistil, že v důsledku početního nárůstu obyvatel města není možné v jedné práci obsáhnout všechna období, která bych prozkoumat chtěl. Proto jsem se soustředil na příjmení po roce 1945, a to v 90. letech 20. století.

Ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově (dále jen SOkA) jsem si ofotografoval prameny. Hlavním zdrojem pro analýzu se pro mne stal seznam voličů z roku 1990, přestože jsem si opatřil i volební seznamy starší, od roku 1945, dokonce i z 30. let 20. století. Před 2. světovou válkou převládala v Kaplici příjmení německá, zatímco česká tvořila menšinu. Po odsunu většiny německých obyvatel se v prvních poválečných letech výrazně snížil počet obyvatel a změnila se skladba příjmení. Vedle českých osídlenců z vnitrozemí se do okolních vesnic přistěhovali také Slováci, Maďaři a reemigranti z Rumunska i Ukrajiny. V 70. a 80. letech 20. století lze v Kaplici pozorovat nárůst obyvatel se slovenskými a maďarskými jmény v souvislosti s výstavbou dvou panelových sídlišť. Demografický vývoj v tomto pohraničním městě je pozoruhodný. Podle *Historického lexikonu obcí ČR 1869–2005* měla v roce 1930 Kaplice 2267 obyvatel. Jejich počet od poloviny 19. století stagnoval a po vzniku první Československé republiky narostl jen nepatrně, jak ukazuje následující srovnání. V roce 1869 činil 2252 obyvatel, v roce 1900 na počátku 20. stol. 2441 a roku 1910 2377 obyvatel. Výrazný úbytek obyvatelstva ukazuje sčítání lidu z roku 1950 (1902 obyvatel). Od 60. let 20. století se počet obyvatel postupně zvyšoval: 1961 – 2600 obyv., 1970 – 3471, 1980 – 4611, v roce 1991 – 6489 a v roce 2001 bylo dosaženo zatím nejvyššího počtu 6499 obyvatel. V desetiletí do roku 2011 počet obyvatel poklesl na 5873. Podle evidence obyvatel k 31. 12. 2016 měla část obce Kaplice 5593 obyvatel. V prvním čtvrtletí 2017 bylo přihlášeno 39 nových obyvatel, narodilo se 12 dětí, odhlásilo se 62 obyvatel a zemřelo 18 lidí. Jaký bude další demografický vývoj, ukáže čas.

Repertoár příjmení získaných z volebního seznamu z roku 1990 pouze v Kaplici je velmi početný. Obsahuje nejen velkou skupinu příjmení českých, ale rovněž výraznou skupinu příjmení od původu německých, která podle zjištění J. Matúšové jsou dnes na našem území nejrozsáhlejší skupinou vlastních jmen. Kaplice má však ještě jednu zvláštnost, její demografická skladba je obohacena skupinou příjmení slovenských a maďarských, takže

soubor příjmení ve v důsledku toho rozmanitý. Čekal mne náročný postup při jejich třídění, zjišťování původu, motivace a pravděpodobného významu.

Zpočátku bylo především nutné obsáhnout potřebné znalosti o příjmeních, jejich klasifikaci, způsobu tvoření, ujasnit si metodologii. Čerpal jsem z mnoha zdrojů, starších i novějších, z monografií Josefa Beneše, Jana Svobody, Jany Pleskalové, Jany Matúšové i Miloslavy Knappové, hledal v mnoha výkladových slovnících českých i německých příjmení včetně internetových zdrojů. Využil jsem i slovenskou publikaci Milana Majtána *Naše priezviská*.

Repertoár příjmení získaný z volebních seznamů byl rozsáhlý a připravil mi i hořké chvíle tápání, rozhodování, přesouvání některých nevýrazných nebo motivačně neprůhledných příjmení. Nepodařilo se mi dohledat všechna příjmení, některá zůstanou neobjasněná. Také výklady u objasněných příjmení nemusí vždy přesně vystihovat původ, motivaci vzniku a význam příjmení. Při porovnávání výkladů některých jmen ve slovnících jsem zjišťoval drobné i větší rozdíly. Nicméně moje představa o skladbě příjmení obyvatel města se značně ujasnila a rozšířila. Vhodným doplněním některých předpokladů byly informace od pamětníků. Také zápisy příjmení v seznamech včetně křestních jmen napověděly mnohé o původu nositelů příjmení.

Domnívám se, že ačkoli jsem se musel omezit na roztrídění početné skupiny příjmení z 90. let 20. století a nemohl jsem se už z časových důvodů pustit do srovnávání s předchozími obdobími, podařilo se mi vytvořit poměrně objektivní obraz o příjmeních obyvatel města Kaplice, které po odsunu převážné části původního německého obyvatelstva a pod vlivem neblahých důsledků migrace nových osídlenců prodělalo velké demografické změny. Dnes v něm žijí lidé už čtvrté generace osídlenců, kteří sem po roce 1945 přišli, zůstali a usadili se zde natrvalo.

1 Antroponomastika, její předmět a vývoj

Antroponomastika je disciplína onomastiky zabývající se vlastními jmény jednotlivých skutečných osob, ale i osob fiktivních, skupin lidí tvořících společenství, dále jmény literárních postav, zvířat apod.

V rámci vlastních jmen osobních se rozlišují rodná, křestní jména (*Jan, Jaroslav, Anna, Ludmila*), hypokoristika (*Jeník, Jenda; Jarda, Jarek; Anča, Lída, Milka*), příjmní (*Jan Mstislavíc, Petr Berkovec*, tj. Mstislavův syn, Berkův syn), přezdívkové (*Mařík, Kozojed*), živá jména, jména po chalupě (*Josef Plojhar*, po chalupě *Šimon, Josef Měšťan*, po chalupě *Kubeš* – doplnil V. J.), fiktonyma, tj. jména přijatá k zatajení vlastního jména, a to osobní – pseudonym *Otakar Březina* vlastním jménem *Václav Jebavý*; v rámci pseudonymu se ještě rozlišují pseudogynekonym (obsahuje alespoň jedno jméno ženské: *Jaroslav Maria* vlastním jménem *Jaroslav Mayer*) a pseudoandronym (*Jiří Sumín* – vlastním jménem *Amálie Vrbová*).

Vlastní jméno skupiny lidí tvořících jisté společenství je skupinové antroponymum. Dělí se na obyvatelská jména (za propria jsou považována jen vlastní – *Pražan*, nikoli obecná), etnonyma (vlastní jména kmenů a národů), a to autoetnonyma, která si dal národ sám – *Deutsche*, a aletnonyma (národ je dostal od sousedů – *Němci*). Ke skupinovým antroponymům se řadí také rodinná a rodová jména – *Nováčkovi; Přemyslovci*; přezdívkové (*Kujebáci* – obyvatelé Vysokého Mýta).

Nepravá antroponyma jsou vlastní jména mytologických, pohádkových, alegorických postav a hraček, dále např. theonyma (vlastní jména bohů a bohyň) – *Perun, Svantovít, Živa* aj. (ESČ, 2002, s. 42–43).

Josefínské reformy v 80. letech 18. století zavedly evidenci obyvatelstva. V roce 1770 bylo nařízeno číslování domů a stálé, pevné, „dědičné příjmení“. Patentem z roku 1780 se nařizuje jejich užívání a povinnost je mít (srov. Šrámek 2007, s. 384; Beneš 1962, s. 12–13). Židovští obyvatelé museli od roku 1788 nosit stálé příjmení v německé podobě. „Dědičnost“ a „oficiálnost“ se staly v antroponymickém systému češtiny stabilizačním prvkem. Systém „nedědičných“ pojmenování byl nahrazen dvoučlenným systémem „rodné jméno + stálé, dědičné příjmení“. Jeho vývoj však trval déle, formovalo se postupně z příjmní už od nejranějšího období. Zavedení příjmení se lišilo i sociálně, např. u prostého lidu vešla příjmní v obvyklé až v 17. století. (viz dále Pleskalová, 2011, Matúšová, 2015).

1.1 Počátky antroponomastiky

Onomastika se jako relativně samostatná disciplína začala rozvíjet teprve v první polovině 19. století pod vlivem kriticismu a racionalismu. Ve 40. letech 19. stol. se v souvislosti s přípravou edic započaly historické výzkumy vlastních jmen, proprií. Vznikaly potíže s výkladem a identifikací četných antroponym, toponym a hydronym (Šrámek, 2007, s. 385). Za tvůrce české onomastiky je pokládán **F. Palacký**. Pořídil soupis osobních jmen, např. Pomůcky k českému jmenosloví, Popis staročeských osobních a křestních jmen, *ČČM*, 1832. Zásadní význam však mají jeho práce toponomastické, např. O jménech místních v zemi české a moravské: Rozbor etymologický místních jmen českoslovanských, *ČČM*, 1834 (Šrámek 2007, s. 386). Zájem se soustředil především na jména sídlištní, jejich klasifikaci, tvoření a etymologii. Materiálovou základnu rozhojnilly historické a topografické prameny (Šrámek, 2007, s. 388).

Antroponymie byla ve srovnání s toponymií zkoumána méně. **K. J. Erben** vydal 1855 *Regesta* obsahující nejstarší vrstvu jmen, zpřístupněna byla i jména z jiných pramenů, z Kosmovy kroniky, z nekrologu ostrovského (12. – 14. stol.), drkolenského (16. stol.), ze seznamu mnichů z Břevnova z let 1217–1236 (srov. Šrámek 2007, s. 393, tam i přesnější citace). K základům české antroponomastiky patří spolu s dílem Palackého i recenze prací **F. Miklošiče** autorů V. B. Nebeského (*ČČM*, 1861) a J. Jirečka (*Světlozor*, Vídeň 1860–1861). O staročeské antroponymii psal **F. Černý** (*Ukazatel jmen*, 1914).

Pozornost příjmením věnovali i další autoři, např. **J. Hulákovský**, který sledoval domácí a cizí původ (O původu a proměnách jmen rodních, *ČČM*, 1860, s. 146–61, 297–312, 420–433); **V. Prasek** (O jménech rodinných, *Komenský*, 1874, s. 148–150; 167–169, 202–203; Naše jména rodinná po stránce historické, kulturní a mluvnické, *Komenský*, 1883, série od s. 283 do 375).

O českých příjmeních vzniklých z křestních jmen a o jejich podobách psal **V. Kebrle** (*Příjmení česká, vzniklá z jmen křestních*, 1888/9, *Příjmení podle tvaru a původu*, 1892). **J. Rosa** je autorem práce Příjmení patronymická (*ČČM*, 1911). Jako nejlepší hodnotí Šrámek studie **F. A. Slavíka** (O zkracování starodávných jmen osobních a místních, *ČČM*, 1889 a Neustálenost jmen rodinných a rodných v XVI. a poč. XVII. stol., *ČČM*, 1905). První studie podává přehled tvoření a třídění hypokoristik, druhá naznačuje vznik stabilní dvoujmenné soustavy (Šrámek, 2007, s. 393).

Koncem 19. století vyšla jediná antroponomasticky zaměřená kniha *Naše příjmení* (1895) od **A. Kotíka**. Byla jedinečná jako sbírka materiálu do doby, než vyšla práce Josefa

Beneše (1962), ale už v době vydání zastaralá, jak napsal J. Svoboda (1964). Propria se začleňovala i do mluvnice češtiny. Vzorem byla Gebauerova *Mluvnice česká pro školy střední a ústavy učitelské I*, 2. vyd. 1895 (Šrámek 2007, s. 397). Pod vlivem Národopisné výstavy československé v Praze 1895 se rozvíjelo sbírání pomístních jmen a lidových etymologií. Sběr prováděli většinou učitelé. Veřejnost se tak seznamovala s rozdílem mezi lidovým a odborným výkladem. Oblíbené byly žerty a slovní hříčky se jmény. Sbíraly se přezdívky, např. **J. Kopáč**, Přezdívky a posměšky z českého Horácka (ČL, 1900). Rozebírala se i propria v příslovích, např. Ethika a geografika v příslovích a pořekadlech českých **F. Krška**; podrobný referát otiskly *Listy filologické*, 1897 a 1899.

Důležitou událostí bylo založení *Místopisné komise* při České akademii věd a umění v roce 1913. Prvním předsedou byl lingvista Josef Zubatý, tajemníkem J. V. Šimák. Cílem bylo popsat česká místní jména a sledovat názvoslovnou činnost. Komise trvá bez přerušení dosud, v roce 1982 měla název *Onomastická komise ČSAV*, později *Onomastická komise AV ČR*, v současné době se jmenuje *Onomastická komise* (Šrámek, 2007, s. 399–400).

Zatímco v toponomastice začal nad silným historizujícím přístupem převažovat jazykovědný aspekt, v antroponomastice první pol. 20. století výzkum navázal na starší, historizující orientaci. Koncem 30. let se však badatelé začali přiklánět k lingvistickému typu výkladů, který je spjat se jmény **J. Beneše**, **V. Poláka**, **J. Svobody**, **J. Straky**. Dále se zkoumaly stáří a vrstevnatost antroponym (**F. Bergmann**, K chronologii některých staročeských zjevů mluvnických, *LF*, 1921; **V. Flajšhans**, Naše nejstarší jména osobní, série v *NŘ*, 1926, 1927, 1928). **J. V. Šimák** přispěl prací *Zvláštní jména české šlechty XVI. stol.*, *Zvon*, 1930), **V. Jirátko** studií (*Mittelalterliche Personennamen im tschechischen Schrifttum des Vormärz*, *Slawische Rundschau*, 1938). **F. Bergmann** se v *LF* (1924) zabýval variabilitou délek v propriích shromážděných ve Friedrichově edici *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I, II*, 1907, 1912 (srov. Šrámek, 2007, s. 401–402).

Kromě historického zájmu se v antroponymii projevoval i zájem dialektologický, např. u **F. Bergmanna**, **J. Š. Kubína**, **F. Oberpfalcera-Jílka**. Vycházely další monografie o jménech osobních: 1934 *Přehled jmen křestních* od **A. Brousila** a společné dílo **V. Davidka**, **K. Doskočila** a **J. Svobody** *Česká jména osobní a rodová* (1941). Nejcennější je kapitola **J. Svobody** o českých osobních jménech z hlediska jazykového (s. 13–48). Výklady jmen se zabýval také **Josef Zubatý** (Šrámek, 2007, s. 402).

Ve 20. a 30. letech 20. století měla v Československu vysokou úroveň německá onomastika spjatá se jmény **E. Schwarze**, **R. Fischera**, **F. Liewehra** a jiných (Šrámek, 2007,

s. 404). Ernst Schwarz se kromě toponomastiky věnoval i antroponomastice (srov. Matúšová, 2015).

1.2 Poválečné období, od r. 1945 do konce 60. let 20. století

Onomastika se stala z pomocné vědy na pomezí mezi lingvistikou, historií, etnografií, literární vědou aj. dílčí disciplínou lingvistiky. Musela si vybudovat teoretická východiska, která by spočívala na aspektech lingvistických a plynula by z onymie samé. Onomastická práce byla vřazena do jazykovědných institucí (Šrámek, 2007, s. 405).

V roce 1960 vznikl časopis *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* a od roku 1969 existovalo v Ústavu pro jazyk český AV ČR první samostatné onomastické pracoviště. V. Šmilauer přednášel na FF UK v Praze už od roku 1948 *Úvod do onomastiky*. Česká onomastika se zapojila do mezinárodního slavistického a germanistického bádání. Výsledkem této spolupráce byl např. příspěvek K slovanské onomastické terminologii (*ZMK II*, 1960). Velkou odezvu vyvolala monografie L. Zgusty *Die Personennamen griechischer Städte der nördlichen Schwarzmeerküste. Die ethnischen Verhältnisse namentlich das Verhältnis der Skythen und Sarmaten im Lichte der Namenforschung* (1955).

V 60. letech 20. století vyšla nejvýznamnější díla české onomastiky. Kromě monumentálního díla A. Profouse, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*, v němž je vyloženo 15 500 jmen (českých i německých) pro 12 683 sídla (i zaniklá), vycházejí klíčové práce V. Šmilauera, I. Lutterera, R. Šrámka, J. Spala, K. Sedláka.

V. Šmilauer je autorem studie Metoda „malých typů“ v toponomastice (*Sborník slavistických prací věnovaných IV. mezinárodnímu sjezdu slavistů v Moskvě*, 1958). Propojil v něm časový, frekvenční, strukturní i areálový zřetel. Dále vytvořil v 5. svazku Profousova slovníku *Soustavu českých místních jmen* (1969, s. 521–670). Jeho základním dílem se stalo *Osídlení Čech ve světle místních jmen* (1960). Tato práce ovlivnila bádání onomastiků: např. I. Lutterera, *Vývoj místních jmen a osídlení v povodí Orlic*, 1969; R. Šrámka, *Soustava místních jmen na severovýchodní Moravě a ve Slezsku, Slezský sborník*, 1965.

Z našeho pohledu je nejzávažnější, že v této době vznikly i významné práce antroponomastické.

J. Beneš podal v knize *O českých příjmeních* (1962) podrobný popis původu a procesu vzniku a vývoje příjmení a poprvé také jejich klasifikaci z hlediska formy a lexikálních základů. Materiál knihy byl zpracován v rejstřících, a sice ve zvláštní příloze *ZMK*, 1970; také

vznikl Retrográdní rejstřík ke knize Josefa Beneše „O českých příjmeních“, ZMK, 1974, č. 3–4).

J. Svoboda vydal v roce 1964 monografii *Staročeská osobní jména a naše příjmení* doplněnou cenným rejstříkem. Šrámek ji oceňuje jako publikaci, která objektivně řeší vznik, funkce a struktury jmen, zvláště rozvětvený systém hypokoristik. Vystihuje systémové uspořádání antroponymie. Svobodův rozpracovaný slovník staročeských osobních jmen nebyl dosud dokončen (2007, s. 407).

Nové historické poznatky přinesla stat' **F. Cuřina** Z dějin českých osobních jmen (NR, 1948, s. 78 – 83, 108 – 116). Zaměřila se na frekvenci křestních jmen 15. a 16. stol. a na příjmení typu *Švec, Kovář*. Dialektologický zřetel uplatnil Cuřin v knize *Historický vývoj označování rodiny a rodinné příslušnosti v českých nářečích* (1964), v níž popsal vznik příjmení z tzv. živých jmen (Šrámek, 2007, s. 408). Další autor **R. Cikhart** např. podle gruntovnice 1432–1450 analyzoval Příjmi nejstarších obyvatelů města Tábora (*Časopis Rodopisné společnosti*, 1945/46) atd.

V 70. a 80. letech pokračovaly onomastické výzkumy spjaté se jmény Rudolfa Šrámka, Ladislava Hosáka, Ivana Lutterera, Libuše Olivové-Nezbedové, Františka Kopečného, Miloslavy Knappové, Jany Matúšové, Jitky Malenínské, přibývají i další spolupracovníci z pracovišť vysokých škol, jako Jaromír Spal, Naděžda Bayerová, Jana Pleskalová, Svatopluk Pastyřík aj.

Důležitá byla teoretická studia, která vedla k terminologické stabilitě a propracovanosti onomastické lexikografie, jak soudí R. Šrámek (2007, s. 411). Pro českou onomastiku je typická spjatost se společenským vývojem a interdisciplinární přístup. Zdůrazňují se tzv. onymické funkce, zřetel k chronologickým hodnotám a k vývojové vrstevnatosti proprií, k vztahu proprií a osídlení. Šmilauerovo *Osídlení Čech ve světle místních jmen* (1960) a Svobodova *Staročeská osobní jména a naše příjmení* (1964) mají důležitý metodologický význam (srov. tamtéž). Nové teoretické poznatky se uplatňují v standardizační činnosti spjaté s proměnami repertoáru rodných jmen, grafikou exonym, podobami toponym v oficiálních lexikonech, na základních mapách České republiky apod. (Šrámek, 2007, s. 412).

Antroponomastika vědomě navazuje na Josefa Beneše a Jana Svobodu. Od 70. let se rozšiřovalo její tematické zaměření, tříbila se klasifikace a interpretace. Zásluhy má **M. Knappová**, která se rodnými jmény a příjmeními zabývá dlouhodobě. Kniha *Jak se bude jmenovat?* (1. vyd. 1978, 2. vyd. 1985) vychází v krátkých intervalech stále: od roku 1996 opakovaně s obměněným titulem *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*. V monografii *Rodné jméno*

v *jazyce a společnosti* (1989) si všímá postavení rodných jmen v jazyce, jejich grafiky, frekvence, obohacování repertoáru apod. V knize *Naše a cizí příjmení v současné češtině* (2002) připomíná jazykově kulturní aspekty příjmení.

Studii o rodných jménech napsal také etymolog a slavista **F. Kopečný** (*Průvodce našimi jmény*, 1974, 2. vyd. 1991); úvod s definicemi a periodizací připojil Vladimír Šmilauer.

D. Moldanová vydala pod názvem *Naše příjmení* bohatou materiálovou práci J. Beneše, který v 70. letech nesměl publikovat (1. vyd. 1983, 2. vyd. 2004, 3. vyd. 2015). Kniha obsahuje antropolexémy propojené s apelativy a místními jmény, lze ji užít jako výkladový slovník, odkazuje k bohatému pramennému materiálu. **J. Beneš** se zajímal i o příjmení německá a jeho dlouhodobý zájem a systematický přístup daly vzniknout dílu *Německá příjmení u Čechů I, II* (1998), jež uspořádala a opatřila rejstříkem M. Nováková. První svazek zahrnuje podrobnou analýzu typů německých příjmení, druhý svazek abecední rejstřík německých příjmení užívaných v Čechách včetně jejich variant (Šrámek, 2007, s. 414).

J. Pleskalová využila poznatky z teorie pojmenování a historické slovtvorby v monografii *Tvoření nejstarších českých osobních jmen* (1998). Podala v ní precizní rozbor antroponymie staročeských bohemik z 9.–13. století. Sledovala tvoření a strukturu antroponymických bohemik a doplnila znalosti o tvoření jmen ve staročeštině o počáteční stadium vývoje češtiny (Šrámek, 2007, s. 414). Propria vykládá jako prvky „parasystému jazyka“, kterým, řečeno slovy R. Šrámka, vymezuje onomastiku jako vědu primárně lingvistickou. Své pojetí objasnila ve stati *Nový pohled na stará slovanská antroponyma* (*Slavia*, 2001, zvl. s. 157). **Parasystém** je ve slovtvorbě sekundární soustava, kterou na pozadí apelativ vytvářejí speciální okruhy pojmenování plnicích v komunikaci jisté zvláštní funkce. Při odvozování se využívají různě zkrácené odvozovací základy a periferní, mimo parasystém neznámé nebo už neproduktivní formanty (ESČ, 2002, s. 309). Pojetí parasystému odpovídá „proprální sféře jazyka“ v **Šrámkově Úvodu do obecné onomastiky** (1991, s. 3).

Při analýze osobních jmen byly zkoumány také jejich domácké podoby, hypokoristika. Podobami současných hypokoristik se zabýval **S. Pastyřík** (*Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*, 2003). Tato část proprií je v antroponymickém subsystému materiálově velmi rozvinutá a dosud ji nikdo důkladněji nezkoumal. Pastyřík uplatnil lingvistická a (socio)onomastická hlediska a sestavil „modelové vzorce hypokoristik“ (Šrámek, 2007, s. 414).

Sběr hypokoristických podob a jejich katalogizace probíhá už od 70. a 80. let a chystá se zpřístupnění materiálu. Některé studie, např. **N. Bayerové** a **F. Uhra** zdůrazňovaly formální obměny hypokoristik, motivační rozmanitost příjmení a zakotvení některých v nářečí: např. Slovo tvorná typologie deonymických příjmení v oblasti slezských nářečí N. Bayerové (*Sborník prací Pedagogické fakulty v Ostravě 106*, D-24, 1987), Hypokoristika ženských rodných jmen v širším brněnském regionu F. Uhra (R. Šrámek – J. Bartůňková – V. Koblížek (eds.). *Onymické systémy v regionech*, 1995). Bádání se orientovala i na výzkum přezdívek. M. Knappová psala o přezdívkách v článku Přezdívky v proměnách staletí (*Acta onomastica*, 1999). Jinak se navázalo na práci F. Oberpfalcera-Jílka v *NR* (1925).

Mnoho studií se zaměřuje na historickou antroponymii, viz sborník *Vlastní jméno jako prostředek sociální symboliky* (ed. N. Kvítková, 2004).

Intenzivně pokračovala i studia jazykových kontaktů, zejména oboustranně česko-německých. Využívaly se práce pražské německé onomastiky a zejména lipské školy. V 70. a 80. letech vzrostl zájem o propria německého původu v češtině, a to zvláště o toponyma. V jejich výzkumu se angažovali už zmíněný J. Beneš, dále R. Forstinger, I. Lutterer, K. Oliva st., J. Spal, V. Šmilauer, R. Šrámek aj., v druhé polovině 80. let také Jana Pleskalová, Jitka Malenínská a Jana Matúšová. Analýza jmen německého původu souvisela se sběrem a vyhodnocováním pomístních jmen a také se zpracováním slovníku místních jmen L. Hosáka a R. Šrámka (1970, 1980). Onomastický výzkum přispěl výrazně k řešení obecných otázek přejímání vlastních jmen z jazyka do jazyka. Vrcholem úsilí o konstituování teoretických základů pro zkoumání vlastních jmen v jazykových kontaktech se stalo mezinárodní sympozium *Eigennamen im Sprachkontakt* konané v Lipsku 1982 (sborník *Sprachkontakt im Wortschatz*).

Na přelomu století však došlo k útlumu germanistické a germanisticko-bohemistické onomastiky, ačkoli podmínky pro zpracování německých vlastních jmen jsou příznivé. Lze stavět na výsledcích onomastické práce minulých období a čerpat z archivních zdrojů. Jako materiálové východisko je možné využít i databáze vlastních jmen, především příjmení, a různé webové aplikace (Matúšová, 2015, s. 11).

J. Matúšová v monografii *Německá vlastní jména v češtině* (2015) konstatuje, že příjmení německého původu „představují dnes nejrozsáhlejší skupinu vlastních jmen, která jsou na našem území svědky minulého soužití českého a německého etnika“. Dnešní užívání příjmení německého původu u Čechů je výsledkem několik staletí trvajících jazykových, ale také čistě mezilidských vztahů (2015, s. 13).

V 90. letech a později nastupuje mladší generace onomastiků: Milan Harvalík, Michaela Boháčová-Čornejová, Jaroslav David, Patrik Mitter, Jana Šindelářová, Pavel Štěpán aj. Na tomto místě je třeba zmínit také slovenské onomastiky. Jsou jimi Rudolf Krajčovič, Ladislav Bartko, Milan Majtán, Ema Krošláková, Pavol Žigo, Jaromír Krško, Pavol Odaloš.

1.3 Historie vzniku a vývoje příjmení, prosazování dvoujmennosti

Vývoji antroponym v českých zemích od nejstarších dob do současnosti byla prozatím věnována malá pozornost. Hlavními zdroji pro antroponyma tohoto druhu jsou administrativní texty vydané i nevydané (Pleskalová, 2011, s. 10). Základní poučení podal V. Šmilauer v úvodu ke knize *Průvodce našimi jmény* F. Kopečného (1974, s. 9–29). Ostatní publikace se zabývaly buď jedním druhem antroponym, nebo situací v určitém časovém úseku. Problematika celého vývoje příslušného druhu antroponym zůstávala na okraji zájmu, jak svědčí odborná literatura uvedená J. Pleskalovou pro jednotlivé kapitoly v publikaci *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010* (2011, s. 11). Vznik této práce si vyžádal studium pramenů (latinské literatury, nekrologů, administrativních listin a dalších archivních materiálů), jejichž soupis je uveden vždy za každou kapitolou práce věnovanou určitému vývojovému období. Jana Pleskalová se při zkoumání vývoje vlastních jmen osobních od nejstarších období opírala o bohatý pramenný materiál a navázala na výsledky výzkumu Josefa Beneše a Jana Svobody. Hlavní funkcí vlastních jmen osobních (antroponym) je pojmenovat jedince, odlišit je od ostatních jedinců dané třídy a identifikovat je jako jedinečné objekty (srov. 2011, s. 9).

Ve zmíněné publikaci J. Pleskalové jsem se seznámil s termíny jednojmennost, dvoujmennost, oficiální osobní jména, hypokoristika, příjmi, přezdívký, příjmení.

1.3.1 Antroponymie 1000–1300

Jednojmennost, užívání jednoho osobního jména, převládala ve 12.–13. století. K pojmenování a identifikaci osob v té době sloužilo jediné oficiální jméno (srov. Šmilauer 1974, s. 13 a Pleskalová 2011, s. 36). Oficiální osobní jména (dále jen OJ) se však často opakovala, což znesnadňovalo identifikaci. V latinských textech a nekrologích nepůsobila jednojmennost takové potíže, jako tam, kde šlo o identifikaci živých osob. Zejména právní texty (zápisy o prodeji, darování a koupi nemovitého majetku) vyžadovaly jednoznačné odlišení účastníků právního aktu. Proto oficiální jména měla zpřesňující doplnění k usnadnění identifikace (2011, s. 38). Ve 2. polovině 12. století byl doplňujícím a zpřesňujícím výrazem k OJ výraz společensky zařazující (např. *cancellarius*, *episcopus*), nepatrně byl zastoupen typ oficiální OJ a výraz lokalizující. Rozšířil se až v pozdější době. Ještě častěji se užívaly

způsoby záznamu oficiálního OJ doplněného výrazem společensky zařazujícím i lokalizujícím (*Daniel Pragensis episcopus, Soběslaus dux Boemie* aj.).

Formování přezdivek z antroponym bylo v té době teprve na počátku, přesto Pleskalová uvádí čtyři příklady, obsahující doplnění, jež je možné pokládat za přezdívky (1174 typ *Boguša Svár*). K nejpočetněji zastoupeným patřil typ OJ a vyjádření příbuzenského vztahu a označení příbuzného (*Sezema prefectus de Pilzen cum filio suo Sezema*). Obměněným typem bylo OJ a výraz společensky zařazující i označení nadřízené osoby (1184–1185 *Heinricus notarius ducis*). Tento typ je však podle Pleskalové vzácný (srov. 2011, s. 40). Ve druhé pol. 13. stol. pokračoval stejný způsob zápisu, ale značně ubylo OJ bez doplnění. Nejvíce jsou zastoupeny zápisy OJ s doplněním lokalizujícím, teprve za nimi jsou zápisy jmen s výrazy společensky zařazujícími a typ doplněný vedle společensky zařazujícího i lokalizujícím výrazem. OJ doplněná vyjádřením příbuzenského vztahu a označením příbuzného i doplněná kromě společensky zařazujícího výrazu též označením nadřízené osoby ztratila na významu. Řídké byly záznamy OJ doplněné přezdívkou ve funkci příjmi (2011, s. 41–42). Ze srovnání vyplynulo, že ve vyspělejší vlastnické společnosti už jediné jméno k identifikaci nestačilo. Oficiální OJ byla od pol. 12. stol. provázena identifikujícími výrazy. Z podobných motivačních zdrojů jako u pojmenování urozených lidí a církevních hodnostářů mohla vycházet i pojmenování lidí neurozených. Jednoznačná identifikace prostých lidí byla nutná proto, aby byli zřetelně odlišeni od urozených (Pleskalová, 2011, s. 43). K jednoznačnější identifikaci osob pomáhala i **hypokoristika**, proto byla v tehdejší společnosti nejvíce rozvinuta. Vznikala v domácím prostředí k rozlišení osob stejného jména v rodině, nebo i v širším kolektivu. Tato jména ztrácela postupně svou expresivitu a stávala se z nich **hypokoristika formální**, tedy vlastně nepravá, a plnila tytéž funkce jako jména oficiální. Jedinečné svědectví o postavení hypokoristik i o jejich tvoření poskytuje *Nekrolog podlažický (NP)*. Pleskalová považuje za hypokoristika pouze jednoznačné deriváty z antroponym. Pokud jména svou strukturou připomínala apelativa, nezařazovala je mezi hypokoristika (srov. 2011, s. 44 a zvláště 45).

Při derivaci formálních hypokoristik převažovaly základy domácí, deriváty z antroponym přejatých byly v menšině. Formální hypokoristika v *NP* byla tvořena od základů domácích jmen (51) a základů jmen přejatých (27). Nejčastěji se odvozovalo od zkráceného základu jednoho komponentu, který ještě nesl příslušnou oslavnou motivaci (*Boguša, Boješ, Čstík* aj.). Některé z těchto komponentů fungovaly v tehdejších listinách jako jména samostatná, např. *Boj, Mír* (Pleskalová, 2011, s. 45 a též 1998, s. 128 a 136). Plný základ ze složených antroponym se v *NP* uplatňoval výjimečně, ve spojení se sufixy *-ec, -ek*

(*Bogdalec, Bogdáněk*). Při derivaci hypokoristik od jmen přejatých se však uplatňoval plný i redukovaný základ: *Jan* > *Janek*; *Benedikt* > *Benka* aj. Výjimečně tvoří zkrácený základ střed a konec OJ (*Ignác* > *Knata*, *Jakub* > *Kuben*). Nejvýznamnější postavení z přejatých jmen má *Jan*, od nějž se tvořila řada formálních hypokoristik (*Janek, Janík, Janiš, Januš, Janota*), po něm následují *Marek* a *Petr*.

Z hlediska slovtvorné struktury získaly pevnou pozici *k-ové* sufixy, přede všemi *-ek*. Středně produktivními sufixy byly *-ík* a *-ka*. Všechny se spojovaly se základy domácích i cizích OJ (srov. Pleskalová, 2011, s. 47–48). Další skupinu vytvořily *š-ové* sufixy: *-š, -ša, -šě*. Spojovaly se výhradně s domácími základy. Z nich vznikly rozšířené varianty, sekundární sufixy: *-iš, -ušě, -eš, -oš, -uš/-úš*. Mohly se spojovat s nejrůznějšími typy zkrácených základů, proto byly produktivní (Pleskalová, 2011, s. 48). Suffixy *-ena, -ěna, -ata, -ěta, -ava* byly v té době středně produktivní (tamtéž, s. 48–49).

Příjímí se podle Pleskalové začala objevovat už ve 12. století. Byla to doplňková jména nedědičná, nestálá a nezávazná, sloužila však OJ pro jednoznačnější identifikaci. Jejich struktura byla utvářena podle stejných pojmenovacích motivů a stejnými slovtvornými prostředky jako u jmen oficiálních. Mohla za ně být považována jen jména vyskytující se ve dvojici se jménem oficiálním. Příjímí mohl mít člověk několik. Ve 12.–13. stol. se vyhranily dva typy příjímí: první s patronymickým sufixem *-(ov)ic* připojovaný k plnému základu jména otce. Příjímí se sufixem *-ic* se nevyskytují samostatně, ale výhradně ve spojení s OJ. Tento typ od 14. stol. narůstal, ale později jej vystřídal nominativ jména otce v patronymické funkci. Druhý typ bylo příjímí šlechty zvolené podle sídel. Jeho rozvoj vyvolala *Statuta* vyhlášená v roce 1189 knížetem Konrádem II. Otou. Upevnila princip svobodného vlastnictví a potvrdila dědičnost šlechtických statků. Lokalizující výraz umožnil šlechtice (i jeho rod) jednoznačně identifikovat podle jeho sídla (Pleskalová, 2011, s. 50).

Již ve 13. století se v rámci příjímí jako samostatný druh vydělil šlechtický predikát. Vedle funkce pojmenovací a identifikační demonstroval držbu pozemků a statků, příslušnost k rodu a urozenost (srov. 2011, s. 51).

Přezdívky (neoficiální doplňková jména) se užívaly samostatně. Jako druh se však formovaly až později. Nebylo snadné je rozpoznat od příjímí, oba druhy se tvořily na základě stejných pojmenovacích motivů.

1.3.2 Antroponymie 1300–1500

Antroponymie českých zemí mezi 13.–15. stoletím byla plynulým pokračováním předchozí etapy. Z této doby už je k dispozici řada písemností bohatých na OJ obyvatel všech

společenských vrstev i obojího pohlaví včetně nedospělých dětí (Pleskalová 2011, s. 55). Svobodova monografie *Staročeská osobní jména a naše příjmení* (1964) obsahuje soupis a rozbor antroponym doložených do začátku 15. století. Důležitou součástí je popis a slovotvorný rozbor stč. antroponomastického materiálu. Složená antroponyma jsou uspořádána podle komponentů a ostatní jména podle formantů, ale bez ohledu na konkrétní slovotvorné typy. Monografie zahrnuje 9 000 OJ včetně 150 základních jmen cizího původu. Jména byla sledována jako celek bez přihlídnutí k jednotlivým etapám vývoje. Proto se Pleskalová zaměřila na výzkum antroponym v chronologickém sledu. Čerpajíc příklady domácích OJ z materiálové báze J. Svobody rozlišuje několik skupin:

Antroponyma charakterizující pojmenovanou osobu **na základě její vlastnosti** odvozená **od adjektiv**. Nejvíce jsou využívány slovotvorné typy na **-ec** (*Holec*), **-ek** (*Kadeřávek*), **-ík** (*Holík*), **-ák** (*Novák*), **-a** (*Nejapa*), **-oň** (*Běloň*). Ostatní sufixy jsou ojedinělé: **-úč** (*Naháč*), **-icě** (*Sušicě*), **-och** (*Črnoch*), **-oš** (*Dluhoš*), **-úš/-uš** (*Drahúš*), **-ýš** (*Mokryš*) aj. (2011, s. 56–57).

Důležitou skupinou byla antroponyma vzniklá **konverzí** adjektivum > substantivum: *Črn*, *Mlada*; *Čistý*, *Dlůhý* aj. Vlastnost pojmenovávaného může být vyjádřena metaforicky i metonymicky (Pleskalová, 2011, tamtéž).

Antroponyma charakterizující pojmenovanou osobu **podle její činnosti** nebo **události** s ní spojené se odvozovala **od sloves**, méně často od substantiv. Nejvíce byl zastoupen sufix **-l** tvořící antroponyma od nedokonavých sloves podle vzoru činitelských jmen (*Číhal*, *Drbal* aj.). Vznikala i jména z přičestí *l-ových* dokonavých sloves odrážející určitou událost (*Jan ztratil kolo* > *Jan Ztratil*). Jejich produktivita od 14. stol. významně narůstala.

Produktivitu si uchovaly i typy na **-a** (*Skuhra*), **-n/-en** (*Mučen*), **-o** (*Spěch*, *Vývrat*). Byly využívány i jiné formanty: **-č** (*Palič*), **-ka** (*Lapka*), **-an** (*Kulhan*), **-ek** (*Plaček*), **-ák** (*Zpěvák*), **-ec** (*Pištec*). **Konverze** deverbální adjektivum > substantivum provázená onymizací byla ojedinělá (*Klecavý*, *Šmatlavý*). Složená antroponyma (*Hrachojedek*, *Koněberka* aj.) charakterizují také na základě činnosti. Motivací patří k této skupině antroponyma utvořená podle vzoru jmen konatelských: **-ař/-ář**, po přehláscce *´á* > *ie*, *é* též v podobě **-ieř**, **-éř** (*Kravař*, *Konieř*, *Šindelář*), srov. (Pleskalová, 2011, s. 58).

Antroponyma vyjadřující **vztah k jiným osobám, rodině, bohu** se odvozovala většinou od antroponym, méně od apelativ. Na rozdíl od jmen deadjektivních a deverbálních dlouho vystupovala jako jména oficiální. Byla hojně užívána i ve funkci jmen doplňkových. Jména s formantem **-ic** vyjadřovala synovský vztah a vystupovala výhradně ve funkci příjmí (*Jakobic*). Způsob identifikace podle otce se však v českých zemích nevžil. Pod vlivem

německých zvyklostí se při vyjadřování příbuzenských vztahů dávala přednost buď pouhému nominativu jména otce (*Jan Hostislav*), nebo jeho formálněhypokoristické obměně (*Janek < Jan*). Nejproduktivnější hypokoristické sufixy byly: **-ek** (*Blažek*), **-ka** (*Bohuňka*), **-ík** (*Bohdalík*), **-ata**, **-ěta** (*Vrbata*, *Maněta*), **-a** (M i F: *Příba*; *Bohumila*), **-ch** (*Proch*), **-eš** (*Boreš*), **-iš** (*Janiš*). Méně produktivní formanty: **-ec** měl i funkci deminutivní n. vyjadřoval příslušnost k rodu (*Bohuslavec*), **-ák** (*Barták*), **-áč/-ač** (*Zikáč*). Krácení antroponym beze změny morfologické charakteristiky mělo stoupající trend (*Strěz < Strězimir*). Pleskalová provedla srovnání s materiálem J. Svobody a F. Cuřína (Pleskalová, 2011, s. 59).

Antroponyma motivovaná **vztahem k místu** se tvořila sufixy **-ský/-cký**, **-ská/-cká** z jmen místních (*Jičínský*, *Hradecký*) nebo sufixem **-ec** (*Moravec*), příp. jinými formanty (*Dubánek*). Tematicky sem patří i šlechtické atributy typu z *Doubravy* (2011, s. 60).

Nárůst **přejatých jmen** způsobila druhá vlna křesťanství **ve 14. století**. V českých zemích se šířil kult svatých i mezi lidmi neurozenými. Věřili, že volbou jména světce bude pojmenovaný ochráněn. Převládala OJ od původu hebrejská, řecká a latinská (křesťanská) a vlivem vnější kolonizace jména německá, křesťanská i světská. Kromě toho se užívala i jména slovanská (*Václav*, *Ludmila*, *Vojtěch*). Jak přejatá, tak domácí jména bývala v listinách adaptována do latiny (*Beneš > Benešius*, *Konrad > Conradus*). Jména mohla mít v písemnostech českou, německou i latinskou podobu (Pleskalová, 2011, s. 60–61).

Hypokoristika v období 1300–1500 sloužila v neoficiálním prostředí k odlišení osob téhož OJ (*Jan – Janek*, *Ješek*), rovněž u jazykově německých obyvatel (*Konrád – Kunczlin*). Některá byla spjata s pojmenovávanou osobou tak pevně, že se začala užívat i v oficiálním prostředí, ztrácela expresivní funkci a stala se formálními hypokoristiky. Sloužila buď jako jméno doplňkové, připojované k oficiálnímu jménu pro usnadnění identifikace, nebo přímo oficiální jméno zastupovala. Pleskalová uvádí např. 1399 *Benešius de Lomnice*, 1406 *Ješek z Žerotína* aj. (*Regesta*, 2010, s. 183, 225; citováno podle 2011, s. 67). Stejně jsou zapisována hypokoristika a formální hypokoristika německá, jak zjistila Pleskalová ve Žďárském urbáři a Spáčilová v nejstarší městské knize města Olomouce (srov. Pleskalová 2011, s. 67 a s. 185). Svoboda (1964, s. 32–34) ze svého materiálu také uvedl asi 150 případů, kdy totožnost osoby je jednou v listině uvedena pod zkráceným jménem a podruhé pod jménem plným, příp. ještě v jiném tvaru (*Aleš – Alexius*, *Bareš – Bartholomaeus*). Podoba jména v oficiální funkci se mohla i měnit. Svoboda i Šmilauer uvádějí, že k vytváření hypokoristik sloužilo **244 přípon**. Svobodova monografie (1964) zahrnuje několik tisíc formálních hypokoristik a je dodnes nejbohatším zdrojem materiálu pro poznání jejich repertoáru i způsobů jejich tvoření (Pleskalová 2011, s. 68). Nejproduktivnější slovtvorné prostředky plynule navazují

na předchozí období. Jsou to sufixy *k-ové*: *-ek, -ík, -ka*, dále *š-ové*: *-š, -eš, -iš; -a, -ata, -ch* (podle Svobodova přehledu, 1964, s. 105–182). Často se krátilo beze změny morfologické charakteristiky, nebo s její změnou: *Vlad, Strž* (viz Pleskalová 2011, s. 68).

Příjmí se v letech 1300–1500 nabývala na významu. Stejně znějící antroponymum mohlo být v jednom případě jménem oficiálním, v druhém příjímím. Jestliže byla osoba v listině označena jediným jménem, nemuselo vždy jít o jméno oficiální, písař mohl uvést jen příjmí. Beneš v monografii *O českých příjmeních* upozornil, že „jestliže se v úředním spise pojmenování osoby opakovalo, bývala podruhé označována jen křestním jménem“ (1962, s. 6). Pleskalová připomíná, že zjednodušené zápisy byly obvyklé (např. v urbářích se jména pravidelně opakovala každý rok).

Klasifikace příjmí J. Pleskalové se pro mě stala jedním z inspiračních zdrojů pro podobné uspořádání druhů příjmení. Příjmí už v té době měla podobnou strukturu jako pozdější příjmení. Pleskalová rozlišuje (2011, s. 71–72) tyto druhy osobních jmen:

- **OJ z názvů osob**: Příjmí z apelativ, a to jména podle stavu, povolání (*Kníže, Rychtář, Sedlák*) včetně nepřímého označení podle pracovního nástroje (*Jehlička* „krejčí“). Dále sem přiřazuje i jména podle rodinných vztahů a věkových vrstev: *Děd, Mužik, Synek* aj., a také jména vyjadřující různé charakteristiky: *Pohan, Křesťánek*, nebo podle bytostí smyšlených a nadpřirozených: *Anděl, Črt*. Příjmí z OJ vlastních: *Hostislav, Mandík; Felix, Šebek*.
- **OJ z pojmenování lidského těla a jeho částí, živočichů a částí jejich těl**: *Brada, Noha; Múcha, Ryba* apod.
- **Rostlinstvo, části rostlin**: *Březina, Kytka, Šiška*.
- **Věci: jména označující pokrmy, nápoje, oděv, zbraně, nářadí**: *Buchta, Smetana, Kabát, Mečík, Sekyra* aj. Připojena jsou i pojmenování přírodních jevů: *Hlína, Jiskra, Mráz*.
- **Příjmí podle míst** (v přírodě, podle sídlišť, z toponym): *Hora, Olšan, Hradecký*;
- **Jména činitelská a dějová**: *Hadač, Hovorka; Příbyl; Čižba*.
- Ostatní jména: *Čas, Dušě; Křik, Mandel, Sobota*.
- Různá jiná příjmí, např. z citoslovcí a rčení: *Kukuk, Nastojte*.

Šlechtické přídomky, atributy se ve 14.–15. století staly téměř závaznou částí pojmenování urozených lidí. Přídomek tvořilo MJ, sídlo feudála (1414 *Mikšík z Plenkovic*, Regesta, 2010, s. 281). Vedle rodových příjmí se stále častěji uplatňovala i příjmí osobní (1411 *Mikšík Bradáč z Schenkwitz* [z Šemíkovíc], Regesta, 2010, s. 252).

Patronymika označovala syny podle otců. Psl. původu byly sufixy *-(ov)ic* (*Vondrovic*), *-óv* (*Janóv*, z toho později příjmení *Janův, Janů*) a *-ovec* (*Jírovec*). Patronymika tohoto typu se v českých zemích vyskytovala, ale nerozvíjela se. V té době už převládli

středoevropský a západoevropský způsob pojmenování podle otce: **otcovo jméno v nominativu sg.** Pleskalová uvádí opět příklad z Regest, 2010, s. 256: 1411 *Jacobus dictus Hojek, filius Hojkonis de Krasonicsic*. Také Svoboda přijímí v nom. sg. považoval za patronymikum: *Jan Hostislav, Jan Soboň* (1964, s. 184–185).

Metronymika byly názvy dětí podle vlastního jména nebo jiného apelativního označení matky. Uváděla se zvláště tehdy, měla-li matka významnější postavení než otec, byla urozenější, nebo vládla v domě, nebo zemřel-li otec před narozením dítěte. Stejně typy se uplatňovaly při tvoření přijímí manželů od jména nebo zaměstnání manželky: *Matěj Kerušin, Johannes Mandinecz* (Svoboda, 1964, s. 185).

Příjmí podle povolání byla v té době zastoupena bohatě, zvláště slovotvornými typy jmen činitelských a konatelských (*Kovář, Kotlář*). Častá byla i přijímí z nepřímého pojmenování, přezdívky řemeslníků a kupců podle náradí a jiných pomůcek: *Krúpa* „krupař“, *Rybka* „rybář“ (Pleskalová cituje podle Svobody, 1964, s. 186).

Jména po chalupě nebo **příjmí podle domovního znamení** se v té době vyskytovala zřídka. Pleskalová cituje doklady podle Beneše (1962, s. 172–174): 1426 *já Simon od bílého lva*). Vývoj těchto jmen směřoval od předložkového výrazu k nominativu sg. V samostatný druh se přijímí zformovala až v 16. století (srov. Svoboda, 1964, s. 186).

V části **o ženských příjímích** se dovídáme, že dcery byly identifikovány vztahem k otci, manželky a vdovy vztahem k manželovi. Při významnějším postavení ženy přebíral její přijímí manžel. Pokud měla samostatné postavení, tvořilo se její přijímí podobně jako přijímí mužská. Doklady z dobových historických pramenů: *Markéta Kantorová, měštka v Novém Plzni* (Listář králov. města Plzně, 1905, s. 109). Ve 2. pol. 15. stol. byla ženská přijímí ještě těsněji vázána na pojmenování otce, manžela, jiného příbuzného: např. *Dóra ze Sudomiře nebožce Bačkova; Havel a Jana sirotci nebožce Jankovi* aj. (Listiny a zápisy bělské, 1889, s. 64; s. 66). Příjmí byla v té době ještě neustálená, nezávazná a nedědičná, člověk jich během života mohl mít i několik, jak dokládají Svoboda (1964, s. 187–189) i Beneš (1962, s. 6–10).

Přezdívky ve 14.–15. stol. se tvořily stejně jako jména oficiální a přijímí, ale z motivačního hlediska se omezovaly na charakteristiku pojmenovaného. Mnohé pronikly na veřejnost a začaly být používány jako přijímí: 1464 *Jan Tučný, Martin Nábožný* (Listiny a zápisy Bělské, 1889, s. 12, 65). Nedaly se však spolehlivě rozeznat od přijímí. Pleskalová uvažuje o pravých přezdívkách tehdy, když je přezdívka připojena až za přijímí: 1410 *Johanes dictus Zub* (Regesta, 2010, s. 246). Ani Svoboda nepovažoval v té době přezdívky za samostatný druh proprií, uvádí je pod přijímími jako oddíl charakteristiky, přezdívky (*Darmopich, Ližkepek*). V dalším vývoji se z přijímí stala jména pro identifikaci

nepostradatelná, zatímco přezdívky zůstaly neoficiálními pojmenováními (srov. Pleskalová 2011, s. 74).

V tomto období, přetrvávala sice oficiální jednojmennost, ale v praxi přibývaly případy, kdy oficiální OJ provázel nepropriální výraz nebo doplňkové antroponymum – příjímí. Mohlo jím být i původní hypokoristikon nebo přezdívka. Mnohá pojmenování měla více podob. Proměny jednotlivých příjímí a jejich vývoj během života pojmenovávaného nebyly dosud systematicky prozkoumány (Pleskalová, 2011, s. 75).

Dále Pleskalová shrnula nejdůležitější pojmenovací typy příjímí:

– **Oficiální OJ samostatně**

Jedním jménem byli častěji zapisováni poplatníci v urbářích, ačkoli při důkladnějším rozboru autorka zjistila, že část jmen tam zapsaných nebyla oficiální, nýbrž šlo o příjímí. V listinách bylo někdy oficiální jméno doplněno a zdůrazněno bylo i společenské postavení (srov. Pleskalová, 2011, s. 76).

– **Oficiální OJ + výraz/výrazy doplňující**

– Oficiální OJ + výraz společensky zařazující – typ přetrval z předchozího období, osoba byla identifikována také podle zaměstnání, živnosti, určité funkce. Příklady jsou ze *Žďárského urbáře* (1961): *Jiřík pastýř, Mikuláš mlynář*. Z městského prostředí např.: 1461 *Boreš zahradník, Blažek tkadlec (Listář královského města Plzně, 1905, s. 75)*.

– Oficiální OJ + výraz lokalizující – užívala šlechta, která k OJ připojovala šlechtický predikát (předložka + toponymum): *Filip a Ješek ze Svojanova* (Regesta, 2010, s. 108). Neurození lidé měli lokalizující výraz méně často. Pleskalová do této skupiny přiřazuje i příjímí utvořená ze jmen národnostních, obyvatelských, etnických, podle náboženské příslušnosti apod.

– Oficiální OJ + výraz společensky zařazující + výraz lokalizující – typ využívali urození lidé, kněží a církevní hodnostáři. Příklad z Regest, 2010, s. 210–211: 1405 *Jakobus plebanus [farář] in Boršic*.

– **Oficiální OJ + příjímí (přezdívka)**

Typ s příjímím se do 15. století velmi rozšířil, častěji u městského obyvatelstva. Příjímí charakterizovalo společenské postavení obyvatel, jejich zaměstnání, méně charakteristický rys, např.: 1487 *Jan Kumpán*, 1490 *Jíra Opozdil* (z Listáře královského města Plzně, 1905, s. 260, 274), srov. (Pleskalová, 2011, s. 77–80).

– **Oficiální OJ + vyjádření příbuzenského vztahu + označení příbuzného**

Typ byl hojně zastoupen, protože vyjádření vztahu k otci, manželovi, dědovi či poručníkovi bylo při identifikaci dětí, manželek a vdov nejdůležitější. Podle potřeby byly vyjadřovány i

jiné příbuzenské vztahy. Postupně se vyvíjelo příjmi odvozené od osobního jména příbuzného bez přímého vyjádření příbuzenského vztahu. U jmen na *-ovic* nelze v některých případech rozhodnout, zda jde o pojmenování synovské či rodinné (srov. Pleskalová, 2011, s. 81). Západoevropský způsob vyjádření synovského vztahu nominativem sg. se už začal prosazovat, např. 1411 *Jakub řečený Hojek, Hojkův syn z Krasonic* (Regesta, 2010, s. 256).

– **Oficiální OJ + výraz společensky zařazující + označení nadřazené osoby**

Udržuje se z předchozího období a má jen okrajové postavení.

– **Kombinace typů**

Kumulací více pojmenovacích motivů mělo být dosaženo jednoznačného pojmenování osoby. Tyto typy byly v tomto období všechny produktivní.

Nejvíce ustálená pojmenování měla **šlechta**. Ve šlechtických jménech převládá nejvíce typ křestní jméno + šlechtický predikát ze jména rodového sídla: 1403 *Vilém z Pernštejna*. Modifikace obsahovaly ještě vyjádření příbuzenského vztahu. Další v pořadí je typ doplněný o osobní příjmi: křestní jméno + příjmi + výraz lokalizující v podobě šlechtického predikátu: 1422 *Jan Puška z Kunštátu*. Typ křestní jméno + příjmi byl ojedinelý: 1391 *Jindřich Berka řečený z Dubé* (Pleskalová, 2011, s. 82).

Příslušníci církevního stavu měli pojmenování oficiální OJ + výraz společensky zařazující + výraz lokalizující: 1380 *Johannes, episcopus Lutomyšlensis* apod. Uplatňovaly se i různé kombinace základních typů (2011, s. 83).

V pojmenování **městského obyvatelstva** se uplatňovaly tři pojmenovací typy: Dominantní byl typ oficiální OJ a výraz sociálně zařazující. Běžný byl typ oficiální OJ + vyjádření příbuzenského vztahu + označení příbuzného. Objevoval se i typ oficiální OJ + příjmi (přezdívka). Převládala dvouslovná pojmenování, výjimkou nebyla ani pojmenování víceslovná, typ s kombinací oficiální OJ + příjmi + výraz společen. zařazující: 1461 *Jan Jaklík, rybák* (Pleskalová, 2011, s. 84–85).

Venkovské obyvatelstvo mělo jednojmenné pojmenování tehdy, když byly písemnosti uspořádány podle jednotlivých vsí a identifikačním znakem pojmenování jedince bylo místo jeho bydliště (Pleskalová, 2011, s. 87). Jinak se užívala dvouslovná pojmenování oficiální OJ + výraz společensky zařazující (1382 *Krčmář Ondřej*) a dále oficiální OJ + příjmi: po r. 1383 *Jan Magnus, Mikeš Palček* (Pleskalová na s. 87 cituje z *Třeboňského urbáře a účtů*, 1949, s. 43, 45, 46). V německých vsích už podle Pleskalové převládala dvoujmennost (2011, s. 87). K podobným závěrům došla ve svých studiích o jménech obyvatel bilingvního města Olomouce i Spáčilová, jak připomíná Pleskalová (2011, s. 87–88). Pojmenování německy mluvícího obyvatelstva vycházela ze stejných

pojmenovacích motivů a jejich kombinací jako u českých obyvatel. Rozdíl byl v tom, že příjmy českých obyvatel byla v 15. stol. doplňkovými jmény nedědičnými, zatímco u německých obyvatel se začínalo postupně prosazovat dědičné jméno rodiny, zřejmě pod vlivem pojmenovacích zvyklostí okolních německých zemí. Proces prosazování dvouslovného pojmenování ve městech byl tedy nepochybně podpořen německým vlivem a zčásti možná i snahou přiblížit jména měšťanů vyšším vrstvám. Formální hypokoristika se začala užívat ve všech sociálních skupinách. Typickým rysem té doby bylo mít příjmy několik, což přineslo velkou rozmanitost pojmenování a odstranilo dřívější stereotypnost. Antroponymie českých zemí vykazovala ve 14.–15. stol. shodné rysy s antroponymii německou a byla jí také přímo ovlivněna. Němečtí kolonisté, kteří od 13. století přicházeli do českých zemí, přinášeli s sebou jak německé vyspělejší pojmenovací zvyklosti, tak zkušenosti s evidencí obyvatel ve městech i na venkově (srov. Pleskalová, 2011, s. 89).

1.3.3 Antroponyma českých zemí v období 1500–1786

Období zahrnuje dvě etapy – období humanistické češtiny (16. – 1. pol. 17. století) a období barokní češtiny (2. pol. 17. stol. – 2. třetina 18. století). Antroponymie obou období tvoří jeden celek. Jejich společným rysem je neoficiální dvoujmennost, tj. dvoučlenné pojmenování **křestní jméno + neoficiální příjmy**, které se postupem doby prosazovalo a pro osoby mužského pohlaví zastupující na veřejnosti rodinu bylo téměř závazné. Ženy a děti – až na specifické výjimky – měly ve veřejném životě podružnou roli, byly identifikovány vztahem k zástupci rodiny (otci, manželovi). Státní správa se zdokonalovala a potřeba přesné evidence obyvatel byla stále naléhavější. Pro poznání antroponym venkovského obyvatelstva jsou důležité urbáře a pozemkové knihy, pro poznání jmen městského obyvatelstva jsou to městské a jiné úřední knihy, pro všechny společně pak matriky objevující se už od 16. století a více užívané až od 17. století (Pleskalová, 2011, s. 95).

Ve funkci oficiálních jmen se plně prosadila křestní jména, případně jejich formálněhypokoristické obměny, obě podoby se často u jedné osoby volně střídaly (2011, s. 97). Hypokoristika plynule pokračovala v předchozím vývoji. Využívaly se tytéž slovo tvorné typy jako v období 1300–1500, ale míra jejich využití se mohla měnit. Odvozovalo se od plných i zkrácených základů křestních jmen i hypokoristik. **Formální hypokoristika** se nadále objevují jak ve funkci oficiálních OJ (KJ osoby buď plně zastupovala, nebo se s ním volně střídala), tak ve funkci příjmy, jež mohla vyjadřovat vztah k otci s tímž křestním jménem (otec *Ondra Laman* – syn *Jíra Ondráček*; Pleskalová cituje podle Navrátilové, 2003, s. 124). Pleskalová shromáždila sufixy, které měly největší podíl

na tvoření formálních hypokoristik. Z *k-ových* sufixů byl velmi produktivní *-ek* a jeho varianty (*Janek, Janeček, Petříček*). Středně produktivními formanty byly: *-ík* (*Havlík, Kubík*), *-ka* (*Jirka, Pavelka*), ojedinělý sufix *-ák* (*Řehák, Petrák*). V českých zemích byl velmi produktivní také formant *-a* odvozující mužská i ženská jména (Pleskalová, 2011, s. 108–109).

Středně produktivní byly jako celek *š-ové* sufixy: *-eš* (*Klimeš*), *-oš* (*Bartoš*), málo produktivní *-ša* (*Váša*), *-aš/-áš* (*Petraš, Vondráš*), *-iš* (*Kubiš*), *-uš*, *-ouš* (*Bohuš, Bohouš*), *-uše* (*Maruše*). Ostatní formanty byly využívány málo. Formanty *-ata*, *-ěta* a *-ch*, byly už jen ojedinělé (Pleskalová, 2011, s. 109).

U německých hypokoristik byl častý deminutivní sufix *-(e)l* (*Wenzl<Venceslaus, Nikl<Nicolaus*) a *-(e)rle* (*Anderle/Andrle<Andreas*), méně časté *-ze*, *-z* (*Kunz<Kunz(e)<Kunrad*). Podrobnější výklad (Beneš, 1998, s. 168–189; srov. i Pleskalová, 2011, s. 109).

Příjímí v této době plynule navazují na předchozí období a pro zástupce rodiny jsou závazná. Pleskalová je třídí podle produktivnosti formantů, jimiž jsou utvořena:

– Příjímí utvořená z křestních jmen a hypokoristik se tvoří buď **přejetím KJ beze změny**: *Štěpán, Purghart< Burghart*, nebo **odvozením KJ či hypokoristika** sufixy: *-a*: *Šíma, -ák*: *Janák, -an*: *Toman, -ena*: *Havlena, -át*: *Kubát, -ata*: *Kubata, -ek* (s variantami): *Jílek< Jiljí, Janeček, -ík*: *Havlík, -ec*: *Havelec, -ch*: *Mach, -ica*: *Mašica, -in*: *Laurin<Laurentius, -ka*: *Pavelka, -na*: *Michna, -ouch*: *Janouch, -ouš*: *Jirouš, -š*: *Jirš, -eš*: *Beneš, -aš*: *Petraš, -iš*: *Kubiš, -ša*: *Dobša, -ula, -ule*: *Machula, Machule; -(e)rle*: *Andrle, -tz/-z/-c*: *Kunc; -ův (-ů, -ůj)*: *Havlův, Petrů*), *-in*: *Barbořin, -ých, -ových*: *Slabých, Bartoškových, -ova/-ová*: *Jindrova, Václavková*; s funkcí přechylovací *-ka*: *Valentka<Valenta; -in*: *Rozina Krausin<Kraus*.

– **Krácením KJ nebo hypokoristika**: *Klem<Klement* (Pleskalová, 2011, s. 111–112).

– **Příjímí ze jmen místních, národních a obyvatelských**

– Z názvů osad, příp. z názvů neobydlených míst beze změny: *urozený pan Diviš Dvorecký z Dvorcův*; u neurozených: *Vašek z Telče*. Příjímí se utvoří z toponym: *Johanna Anna Zříčanová* (z Říčan), Beneš, 1962, s. 135. Derivací z toponym: *-ský/-cký*: *Jan Poděbradský, Jan Zahrádecký*;

– Příjímí ze jmen národů, zemí a krajů: *Jan Čech, Jíra Němec*;

– Příjímí motivovaná polohou, druhem či charakterem bydliště a jeho lokalizací v terénu, a to utvořená derivací: *-ský/-cký*: *Karel Záleský, -ný*: *Koutný, -ák*: *Jiřík Horák*; prostým přejetím: *Říha za vodou*; utvořením z *nový*: *Novák, Novotný, Neumann* (Pleskalová, 2011, s. 112–113).

– **Příjímí z výrazů vztahujících se k člověku**

– Příjímí z označení věku a příbuzenských vztahů: *Václav Jonák, Ondřej Strejček*;

– Příjímí z názvů tělesných a duševních vlastností: z adjektiv: *Vávra Hrdý, Matěj Chrápavej*; z nich odvozená deadjektiva sufixy: *-ák, -ík, -an, -ec, -ek, -oš, -eš*: *Malák, Malík, Ryšan, Hrubec* aj.; ze substantiv: *Hlava, Hnát, Kučera*; n. odvozená sufixy *-ata, -ka, -inka, -áč*.

Kompozita a spřežky: *Jan Čertbaba, Martin Zlýpohan*.

– Příjímí podle sociálního rozvrstvení, společenských poměrů, feudálních, církevních a vojenských hodností, právních a majetkových vztahů (včetně deminutiv): *Mikuláš Písař, Josef Rychtář, Vít Opat, Matěj Svoboda, Matouš Zeman* aj. (2011, s. 113).

– **Příjímí z názvů řemesel, různých zaměstnání a činností člověka**

Ze jmen konatelských (včetně demin. podob): *-ař/-ář*: *Bednář, Kolář*; *-ník*: *Zámečník*; *-íř*: *Hrnčíř*; podobně něm. příjímí: *Foglar* „ptáčník“, *Wagner* „kolář“.

Příjímí utvořená ze jmen činitelských: *-ář*: *Kovář*, něm. *Schmied, Schmid, Schmidt*, *-čí*: *Krejčí*; něm. *Schneider*, *-ec*: *Kupec*, *-ník*: *Řezník, Řezníček*, *-a*: *Netrefa*, *-č*: *Hadač*, *-ek*: *Plaček*, *-ík*: *Škorpík*, *-l*: z neprefigovaných sloves: *Koukal*; z prefigovaných sloves: *Navrátil*.

Ze slovesných tvarů: *Mikuláš Obujse, Jan Hrejsemnou*; z kompozit: *Pavel Suchomel* (Pleskalová, 2011, s. 114).

– **Příjímí z apativ vztahujících se k přírodě**

Z názvů živočichů a částí jejich těl: *Blecha, Čejka, Sysel*; něm. *Fink* „pěnkava“, *Krebs* „rak“.

Z názvů rostlin, jejich částí a plodů: *Konvalinka, Mrkvička, Vejrych*<*Wegerich* [jitrocel].

Neživá příroda v příjímích: *Hájek, Rybníček, Hýbl*<*Hübel* [kopeček].

– **Příjímí z názvů věcí**

Z názvů potravin, jídel nápojů: *Kroupa, Koláč, Slanina*.

Z názvů zbraní, nástrojů, strojů, řemeslných výrobků: *Kudla, Kuše*; *Hakl*<*Hackel* [sekyrka].

Z názvů látek a oděvů: *Kabát, Rubáš* (vložil V. J.).

Z názvů budov, jejich částí a různých zařízení: *Chalupa, Došek*.

– **Příjímí z abstrakt, kolektiv, náboženských představ, nadpřirozených bytostí**

Příhoda, Herbst [podzim]; *Otčenášek*.

Příjímí z neohebných druhů slov: *Pavel Hejha* (Pleskalová, 2011, s. 115).

Podle T. Pěkného Židé v té době měli jednak vlastní tradiční pojmenování, jednak pojmenování, pod nímž vystupovali v křesťanských pramenech jako obyvatelé českých zemí. Např. v 16. stol. byla v pražském Židovském Městě nejbohatší rodina *Horoviců* (*Horovitz*). Podle tradice získali toto příjímí od městečka *Hořovice*, zakladatel rodu je v křesťanských

pramenech označovaný jako *Žalman Hořovský* (2001, s. 64). Pleskalová se židovskými jmény se zabývala jen tehdy, pokud je objevila v záznamech pořízených křesťany (2011, s. 116).

Mezi příjímí v českých zemích 16.–18. století zaujímala nejvýznamnější místo příjímí vzniklá z křesťanských jmen a hypokoristik (dominovaly sufixy *-ek, -a*), časté byly i sufixy *-ův (-ů)*, *-ova/-ová, -ka*. Druhou výraznou skupinu tvořila příjímí z názvů řemesel, různých zaměstnání a činností člověka. V ní převládaly formanty: *-l, -ař/-ář*; formant *-l* byl hojně doložen především z Moravy. Průměrné zastoupení měla příjímí z názvů tělesných a duševních vlastností, příjímí z názvů živočichů, rostlin a jejich částí a příjímí z názvů nástrojů, strojů a výrobků (Pleskalová, 2011, s. 116–117).

Rozdělení příjímí v té době ovlivňovalo společenské postavení jejich nositelů. Jména urozených lidí doplňovaly šlechtické přídomky. Výraznou skupinu tvořila v 16.–18. století příjímí z osobních jmen, patronymika. Tvořila se ze jména otce, které bylo v nominativu sg., zatímco pojmenování se sufixem *-ic* byla ojedinělá. Patronymika se sufixem *-ův, -ů* někdy označovala syna, který měl po otci převzít usedlost, měšťanský dům nebo živnost. Nabytí dospělosti, převzetí majetku a převzetí zodpovědnosti se projevilo formální změnou příjímí (Pleskalová, 2011, s. 117). Podoba příjímí ve tvaru adjektiva přivlastňovacího se mohla změnit v nom. sg. základového jména: *Jan Pačinků > Jan Pačina*. Místy měla patronymika podobu deminutiva od příjímí otce: *Pavel Matoušů > syn Jan Matoušků*. Deminutivnost nemusí souviset jen s pojmenováním synů, může být důsledkem nestálosti příjímí (2011, s. 118). Vzácná byla metronymika, to souviselo s postavením ženy na veřejnosti. Pleskalová uvádí příklady podle P. Foffové: *Martin Evka, Vašek Zálesčín < Záleská* (2002, s. 108).

Jména po chalupě v té době vytvářela výraznou skupinu příjímí. Byla důsledkem skutečnosti, že pro vrchnostenské úředníky byla důležitější jednoznačná evidence usedlostí než těch, kteří je vlastnili. Nový majitel usedlosti byl proto spojován se jménem původního držitele. Např. 1571 *Jan Tichej* se přiženil na statek po zemřelém *Janu Dlapovi* a v roce 1595 je zaznamenán jako *Jan Dlapa* (Pleskalová, 2011, s. 119).

Příjímí podle povolání, živých a neživých objektů s ním souvisejících byla výrazná skupina ve městech i na venkově. Jména podle domů a domovních znaků jsou více doložena až od 16. století a hlavně v Praze. J. Beneš (cit. podle J. P., 1962, s. 175–179) přisuzoval uvedenou motivaci příjímím, obsahujícím apelativa různých významů, nejčastěji označujícím nadpřirozené bytosti, zvířata, rostliny, věci.

Příjímí v podobě posesivního adjektiva se tvořilo buď od křestního jména otce (*Vávra Krhovský > syn Jakub Vávru*), nebo z jeho příjímí (*Vítek Odehnal > syn Jíra Odehnal*), ojediněle ze jména matky (*Dorota Sedlka > syn Vávra Sedlák*). Příjímí mohlo mít i podobu

genitivu plurálu (*Ondra Šedejch*). Četné příklady z pozemkových knih 16. století dosvědčují, že v administrativních písemnostech se již projevovala poměrně silná tendence k dědičnosti příjmí v Čechách. O podobné tendenci svědčí i historické prameny. Obdobné tendence se projevovaly i ve městech (srov. Pleskalová, 2011, s. 121).

Hlavní typy pojmenování žen obsahovaly kromě křestního jména jednak jméno příbuzného nebo od něj odvozené adjektivum posesivní a vyjádření příbuzenského vztahu, dále příjmí příbuzného provázené dalším údajem, obě jména příbuzného v genitivu, příp. posesivní adjektivum z jednoho utvořené, jméno příbuzného včetně dalších specifikujících údajů a vyjádření příbuzenského vztahu, příjmí v podobě posesivního adjektiva od jména příbuzného nebo jeho genitivní formy (*Justina Eliášova, Justina Pohlů, Magdalena Bukovskýho* aj.). Z adjektiv se ženská příjmí tvořila přímo, nebo se přechylovala (*Kateřina Hrubá*). Ze substantiv n. mužských příjmí vznikala příjmí sufixy *-ka, -in* (*Anna Pernikářka, Margareta Gärtnerin*), další byla příjmí lokalizující (*Alina z Kundratic*). Nejvíce zastoupený byl typ na *-ova, -ů* a něm. *-in*. Pleskalová uzavírá tuto část konstatováním, že vývoj ženských příjmí směřoval k ustálení typu *-ova*, později *-ová*, který nakonec v dalších stoletích převládl (Pleskalová, 2011, s. 124–125).

V každém společenství tvoří přezdívková příjmí či **přezdívky** osobitou část repertoáru užívaných antroponym. Často nebyly užívány samostatně, ale vedle příjmí a pronikaly na veřejnost, aby umožnily jednoznačnou identifikaci pojmenovávaného: *Václav nožieř řečený Pich* (citováno autorkou z Teiga, 1915, s. 16). V českých zemích jsou častá příjmí upozorňující na nápadné vlastnosti (*Malý, Černý*). Uplatňovaly se i přezdívky ze slovesných tvarů a ze spřežek.

Příjmí v tomto období už byla pro zástupce rodiny na veřejnosti téměř závazná. Základní pojmenovací typy zůstaly, podrobně je pro 14. – 15. století popsal Svoboda (1964), pro období 16. – 20. století Beneš (1962). Příjmí vznikala z přejetých proprií a jejich hypokoristik, zdomácnělá přejatá apelativa mohla sloužit k tvoření příjmí stejně jako apelativa domácích. Beneš uvádí takových dokladů mnoho (1998, s. 85–93).

K charakteristickým rysům antroponymie 15.–18. století patřila postupně se prosazující dvoujmennost. Příjmí bylo sice stále ještě nezávazné, ale málokdy se stalo, že by je dospělý člověk neměl. Narůstaly případy, kdy otcovo příjmí přebíral syn, zejména s převzetím rodinného majetku. Příjmí však tehdy ještě nemělo stabilní podobu pro jednu a touž osobu a nebylo jedinečné. Často mívala jedna osoba dvě i více příjmí. Soustava příjmí však byla natolik rozvinuta, že poskytla základnu pro uzákonění tohoto doplňkového jména (Pleskalová, 2011, s. 133).

1.3.4 Antroponymie českých zemí 1786–2010

Novým rysem oficiální antroponymie českých zemí v tomto období se stala **dvoujmennost**, tj. **závazná identifikace** každého jedince **dvoučlenným oficiálním OJ**, tvořeným **křestním jménem** a **příjmením** (srov. ESČ, 2002, s. 434). Dvoujmennost se týká všech obyvatel českých zemí, tedy i žen a dětí, z nichž mnohé před rokem 1786 vlastní příjímí neměly. Po roce 1786 je ukončen vývoj příjímí a většina z nich přejímá funkci závazného příjmení (Pleskalová, 2010, s. 138).

Příjmení je dědičné jméno rodiny, jeden funkční člen z dvoučlenného oficiálního pojmenování. Slouží k občanskoprávní identifikaci jednotlivce. Příjmení se vyvinula z příjímí, s nimiž mají společné pojmenovací motivy a slovotvorné postupy. Nelze je měnit libovolně, nýbrž pouze podle příslušného zákona (Pleskalová, 2011, s. 159).

Patentem Josefa II. z 1. 11. 1786 bylo obyvatelům dědičných zemí nařízeno přijmout stálá příjmení. Židovskému obyvatelstvu byla uložena stejná povinnost patentem z 23. 6. 1787 s platností od 1. 1. 1788. V praxi to znamenalo, že jedno z příjímí otce bylo zvoleno za příjmení, tj. dědičné jméno rodiny. O volbě příjmení z příjímí i o jeho podobě však podle Pleskalové patrně rozhodovali spíše úředníci než členové rodiny. Proto úřady umožňovaly změnu nevhodných a příliš expresivních příjmení. Možnost měnit v závažných případech příjmení vycházela z *Dekretu dvorské kanceláře* z roku 1826, který byl až v roce 1936 nahrazen osnovou zákona, v níž se povolovala změna příjmení hanlivých, urážlivých, komických, mravně závadných nebo neznějících česky (Pleskalová, 2011, s. 159). Nově tyto případy řeší zákon č. 301/2000 Sb. (Knappová, 2002, s. 182). Ještě na konci 18. a na počátku 19. století přežívala trojjmenná soustava: křestní jméno, příjmení a další doplňkové jméno (srov. 1792 *Matěj Tichánek jináč Alexa*; 2011, s. 160).

V podstatě však byla **česká i německá příjmení** v této době většinou **ustálená** a vykazují tytéž typy jako dřívější příjímí. Německá příjmení zaujímala do roku 1945 významné postavení. Po transferu Němců v roce 1945 zůstala jen ta, která nosili obyvatelé Československé republiky nebo příslušníci později již nepočtené německé menšiny. Mnoho Čechů měnilo v té době z národnostních důvodů svá německá příjmení na česká. Ale i přes tyto skutečnosti zůstal podíl německých příjmení na celkovém počtu dnešních příjmení u Čechů poměrně velký (Pleskalová, 2011, s. 161).

Pleskalová na závěr uvádí hlavní typy současných českých příjmení.

- **Příjmení utvořená z antroponym** (jako pozůstatek starého způsobu pojmenování osoby): typ z OJ otce beze změny: *Marek, Filip*; typ odvozený od plného či zkráceného základu jeho jména: *Havlík, Pavelka, Šimek*.
- **Příjmení utvořená z MJ**, a to vlastních nebo obecných: *Plzák < Plzeň, Brodský < Brod*. Sem se volně přiřazují i příjmení *Novák, Novotný, Nový*, motivovaná novostí příšleho obyvatele.
- **Příjmení utvořená ze sloves** nebo **deverbálních substantiv**: *Tesař, Pospíchal, Procházka*.
- **Příjmení utvořená z adjektiv** vyjadřující tělesné, duševní vlastnosti nebo stáří pojmenovávaného: desubstantivní *Hlaváč*, deadjektivní *Černý, Veselý, Starý*.
- **Příjmení utvořená ze substantiv** představující různé pojmenovací motivy: *Sedláček, Dvořák; Jelínek, Vlček; Růžička; Svoboda* aj. (2011, s. 163–164).

1.3.5 Příjmení, jejich vznik, motivace, tvoření, typy

Příjmení vznikla různými slovotvornými způsoby: **odvozováním** neboli derivací, **skládáním** (kompozicí), **zkracováním** (abreviací) s využitím slovotvorných postupů sufixace, prefixace i konverze, ale také **lexikalizací** hotového výrazu, tj. přenesením na jinou entitu na základě podobnosti nebo věcné souvislosti. K utváření pojmenování byly využívány slovotvorné prostředky produktivní i neproduktivní. Při tvoření vlastních jmen se uplatňovalo a stále je využíváno **parasystémové tvoření pojmenování**. Pro takové tvoření bylo příznačné využívání různě zkrácených odvozovacích základů a okrajových, neproduktivních formantů, mimo parasystém už neznámých, např. **-ch** v příjmeních typu *Mach < Martin/ Matěj/ Matouš; Pech < Petr*, dále **-oň** (*Štědroň*), **-eš** (*Bareš, Jakeš*). Pojmenování vznikají i pouhým krácením slov bez změny morfologické charakteristiky, jde o **parasystémové krácení** (*Běta < Alžběta*). **Parasystémové tvoření kompozicí** je založeno na volnějším spojování dvou autosémantických základů, u kterých se nepřihlíží k sémantice výsledku. Vzniklá propria nejsou původním apelativním významem nijak omezována. Přesto je volnější spojování dvou základů a spojování základu s formantem v parasystému antroponym řízeno pravidly, která dbají o zachování slovotvorné struktury. **V parasystémovém tvoření derivací** se formanty připojují k plným i zkráceným základům bez ohledu na jejich původní význam a slovnědruhový charakter (*Hněv-ata, Koj-ata*), ale respektují přitom distribuci vázanou hláskoslovně. Nejde jen o libovolné spojování a mechanické tvoření či krácení. Pronominální a adverbialní základy jsou možné pouze v pozici předního členu (srov. ESČ, 2002, s. 309).

Příjmení se u nás vyvíjela postupně tz. nedědičných **příjmí** (přízvisek), kterými se rozlišovali nositelé stejného jména v obci nebo v jiném kolektivu. Příjmení dodnes naznačuje

druhotný vztah k osobnímu jménu, stálo jen „při jméně“ a doplňovalo je. Nabývalo významu jen tehdy, když označení osobním jménem nestačilo k přesnému odlišení osob (Moldanová, 2015, s. 8). Soubor osobních jmen nebyl velký a tak během historického vývoje vznikala **hypokoristika**, domácké podoby křestních jmen. Příjmení vznikala během několika století, od 14. do 18. století nejprve u šlechty, měšťanstva a u svobodných sedláků, potom i u ostatních poddaných. Dědičnost a neměnnost příjmení byla uzákoněna r. 1786. Tehdy dostali svá příjmení i bezzemci a čeledí. Dnešní grafická podoba příjmení se datuje od poloviny 19. století. Tehdy došlo k pravopisné reformě, jež je základem novočeského pravopisu. Výjimečně některá příjmení udržují rysy staršího, bratrského pravopisu, např. *Zyma* místo *Zima* (Moldanová, 2015, s. 9).

Staletý vývoj našich příjmení odráží nejen hláskové změny, ale i morfologické a lexikální zvláštnosti dřívějšího jazyka, jsou mezi nimi lexikální jednotky už neužívané, motivačně neprůhledné, v jejich podobě se projevuje vliv němčiny, méně jiných cizích jazyků, nářeční a slangové vlivy. Příjmení vzniklá z hypokoristik jsou tvořena jmény, jež už dávno neužíváme (*Janeba, Janoud*). Důležitým pomocníkem pro získávání významové souvislosti s ostatní slovní zásobou je **etymologický rozbor**. Některá příjmení je možné vyložit několika způsoby, podle toho, kde a kdy vznikala (Moldanová, 2015, s. 9). Při průzkumu příjmení je důležitá i **etiologie**, tj. objevování příčin a důvodů, jež vedly ke vzniku příjmení, proč se určité slovo stalo něčí přezdívkou nebo proč z něho vzniklo příjmení. Od doby, kdy se příjmení ustálila, uplynulo více než 200 let, ze života vymizely jevy, které naše předky provázely, a naopak se staly samozřejmostí věci a jevy, které naši předci neznali, svět se výrazně proměnil (srov. Moldanová, 2015, s. 10). Skupina **příjmení z rodných a křestních jmen**, tj. **osobních jmen** (dále jen KJ a OJ), je obrovská, existuje asi 150 českých přípon, jimiž jsou tvořena. Základem jsou jména, která se při křtech dávala po staletí, jména apoštolů a oblíbených světců. Celá řada OJ, která dala základ velkým skupinám českých příjmení, se už u nás jako osobní jména nevyskytují, nebo jen výjimečně, např. *Benedikt*, z něhož vzniklo příjmení *Beneš*. Vedle předkřesťanských a křesťanských jmen domácího původu se u nás objevila počestěná jména biblická, latinská, německá i západoevropská, ale také předkřesťanská jména slovanského původu, a to v podobě složené (*Jaromír, Střezislav*) i zkrácené (*Jaroš, Stich*). V základě našich příjmení se zachovala i stará germánská jména, počestěná i původní (*Oldřich, Konrád*). Osobní jména, která se stávala příjmeními, často označovala otce. Tento vztah však nebyl většinou vyjadřován příslušnou přivlastňovací příponou jako např. u Jihoslovanů (-*ovič*) nebo u Seveřanů (-*son, -sen*). Naše přípony -*ovec, -ovic, -ů(v), -ůj, -in/-ín* (*Berkovec, Havlů, Jindrůj* aj.) vytvářejí nepočtenou

skupinu příjmení. Mnohem častější jsou podoby z nominativu OJ nebo z jeho hypokoristika (*Toman, Tůma*). Příjmení vznikla buď z neobměněných OJ, nebo z předních či zadních částí OJ obměněných různými příponami (Moldanová, 2015, s. 12–13). Další rozmanitou skupinou jsou **příjmení z místních jmen** (dále jen MJ). Označovat člověka podle místa jeho původu či majetku bylo obvyklé u šlechty i u měšťanů. Řídká jsou příjmení z předložkových pádů (*Skamene*), běžná z nominativu sg. (*Bechyně*), vyskytují se i zdvojnásobky (*Bechyňka*), příjmení z genitivu (*Chaloupek*), z pomnožných jmen vznikala příjmení v jednotném čísle (*Klecany – Klecan*). Taková příjmení přecházejí i k jinému typu skloňování než mají základová MJ. Nejčastější jsou příjmení odvozená z MJ příponou *-ský/-cký* (na švu MJ a přípony dochází k zjednodušení a splývání) – *Kopecký* (z *kopec*), *Borecký* (z *Borek*) aj. Příjmení z MJ německého původu, odsouvají u přípon *-berg* a *-burg(k)* souhlásku *-g(k)*, příjmení zní *Štramberský, Rumburský* (Moldanová, 2015, s. 16).

K příjmením z MJ se připojují **příjmení z obyvatelských názvů** (*Benáčan z Benátky, Lhoták z Lhota*) a **příjmení z názvů kmenů, zemí a národů** (*Hanák, Slezák, Němec*). Příjmení vznikala také podle domovního znamení: *Anděl* (dům U Anděla).

Třetí významnou skupinou jsou **příjmení z apelativ**, tj. z podstatných a přídavných jmen, sloves, příslovcí, částic a citoslovcí obecného významu. Tato příjmení odrážejí svět, v němž naši předkové žili, jejich rodinný i společenský život, přírodu, která je obklopovala, svět práce i sféru intimní (srov. Moldanová, 2015, s. 17). Řada příjmení zařazovala člověka podle jeho zaměstnání, charakteristických rysů fyzických i duševních, podle událostí, jimiž se proslavil, často jen popisovala, nebo pouze konstatovala. Jejich základem však mohlo být i slovo expresivní, nejčastěji přezdívka. Ta vznikala přenášením na základě podobnosti nebo věcné souvislosti. Některá metaforická příjmení jsou už dnes jen těžko rozluštitelná. Hojně se využívaly zdvojnásobky, které vyjadřovaly nejen mládí a nezralost, ale i půvab nositele. Pokud byla příjmení příliš pejorativní, neslušná, bylo možné je změnit na neutrální. K charakteristice se hodí zejména přídavná jména, v příjmeních jsou využita ve složeném i jmenném tvaru (*Veselý, Křepek*), ale také ve zkráceném tvaru (*Nerud, Neruda*). Bohatě se využívaly různé přípony: *Hol-as* z *holý*, *Mal-ús-ek* z *malý* apod. (Moldanová, 2015, s. 17–18).

K charakteristice člověka se využívala i podstatná jména označující části lidského těla, zvláště nápadné, něčím odlišné (*Hlava, Huba, Ouško* aj.). **Názvy tělesných i duševních vlastností a dojmů i vjemy lidských smyslů** také posloužily ke vzniku příjmení (*Hlas, Krása; Pýcha, Rozum*). Výrazně metaforický charakter si uchovala složená příjmení s adjektivem ve funkci přívlastku (*Malypetr, Suchařípa*). Příjmeními se stala i slova označující věk a vzrůst (*Dítě, Kmet, Robek*) a příbuzenské vztahy (*Otec, Synek, Pastorek*).

Početnou skupinu tvoří i příjmení vyjadřující **sociální status** nositele (*Měšťan, Sedlák; Dvořák, Svobodník*), ale i jeho **zaměstnání** (*Bača, Pasák; Chmelař, Vinař*), **funkce a úřady** (*Fojt, Starosta*), některá příjmení jsou **z názvů vojenských osob** (*Dráb, Jenerál*) a také podle velitele, pod nímž dávný nositel jména sloužil (*Tampír z Dampiere*).

Velmi rozmanitá jsou příjmení **z názvů řemesel**, která zpracovávala kovy: *Kovář, Klempíř, Zámečník*, dřevo: *Bednář, Tesař, Truhlář*; látky: *Krejčí, Tkadlec, Valchář*; kůže: *Koželuh, Švec*; kámen, zeminu: *Lamač, Cihlář, Sklář*, potraviny: *Mlynář, Pekař, Řezníček*. Další jsou příjmení podle uměleckého povolání *Bubeník, Hudec*, práce v pohostinství, obchodě, v dopravě: *Šenkýř, Kupec, Vozka* (Moldanová, 2015, s. 18–19). Řemeslníci dostávali **příjmí a příjmení i podle nástrojů a potřeb řemesla**: *Cep, Hřídel, Jehlička*, nebo podle výrobků a jídel: *Polívka, Šiška, Vomáčka* apod. Příjmení vznikala i z názvů dopravních prostředků: *Kára, Kočár*, hudebních nástrojů: *Buben, Varhan*, zbraní: *Korda, Mečík*, nádob, mincí, proutěného náradí, kusů nábytku, budov, místností, z názvů prostředků ke hrám. Vznikala i příjmení z názvů chemických výrobků, různých odpadků (*Kamenec, Kopt, Mour*), příjmení z názvů kusů oděvu, různé obuvi, z názvů prádla, ložního vybavení. Vyskytují se i **příjmení z abstrakt** (*Příhoda, Vojna*), z právního názvosloví (*Dekret, Vortel*), pojmenovávající majetkové a finanční vztahy (*Kořistka, Vejdělek*), z kolektiv (*Houf*), z označení prostorových vztahů (*Mezera, Skulina, Štěrbá*), z označení množství a míry (*Hrtska, Kapka, Spousta*), z ozn. času (*Duben, Masopust*). Příjmení odrážejí i náboženské představy a pověry. Vznikly tak asi patrně i přezdívky, např. herců lidových náboženských her (*Herodes, Pilát, Prorok*), podle nadpřirozených bytostí (*Bubák, Čert, Dibelka*), podle příslušnosti k církevním a náboženským společenstvím (*Habán, Kacíř, Zborník*), podle mnišských řádů (*Kvarda, Řehola*), náboženských pojmů (*Nešpor, Otčenášek*), bohoslužebných předmětů (*Ornát, Rúženec*), podle biblických MJ (*Sodoma*).

Inspirace přírodou vedla k tomu, že je u nás mnoho **příjmení z názvů živočichů**, často vlivem shodných vlastností člověka s nějakým živočichem, působila zde i rozmanitá přirovnání. Doklady na to, že se název zvířete stal pojmenováním člověka, zachycují prameny až z 11. století: 1052 *Cany* (Káně), 1088 *Vlk* (Moldanová, 2015, s. 20). Mnoho příjmení pochází z názvů domácích zvířat i z názvů lovné zvěře, šelem a drobných savců: *Volek, Jelen, Liška, Ježek*. Početná je skupina příjmení ze jmen ptáků: *Brabec, Kukačka, Stehlík*, ryby: *Karas, Štika, Vokoun*, také z názvů částí těl živočichů: *Kopejtko, Křídlo, Ocásek*. **Z názvů rostlin, jejich částí**, z květin, koření, zeleniny, textilních rostlin, obilí, luštěnin, plevelů, lesních plodů, lesních a ovocných stromů je také řada příjmení: *Košťál, Kvítek; Šafránek; Vokurka; Konopa, Zrno; Lebeda; Malina; Jedlička, Hruška*. **Příjmení z názvů neživé**

přírody a nebeských těles jsou méně početná: *Křemen, Rubín; Mráz, Snížek; Měsíček, Sluníčko* (Moldanová, 2015, s. 21).

Příjmení vzniklá z apelativ přijímají přípony obvyklé u hypokoristik, které nejčastěji obsahují souhlásku *-s, -š, -ch, -t, -d, -n, -r, -l* a mnohé další i kombinované. Zvláštní skupinu tvořila **příjmí** a **příjmení z celých vět** s minulým časem sloves (*Drahokoupil, Potměšil, Rádsetoulal*). Nejsou příliš častá, většinou jsou narážkou na nějakou příhodu nebo charakteristickou činnost podobně jako příjmení z přičestí minulého činného (*Dočecal, Koupil, Navrátil*). Tato příjmení splynula s činitelskými jmény na *-l* a ztratila význam minulosti (*Hrabal, Koukal*). Další typy končí na *-la, -lo* (*Skypala, Vosáhlo*). Někdy z přičestí minulého vznikl adjektivní typ příjmení (*Nejedlý*), nebo se jméno spojilo s dalšími příponami (*Hradilák, Shánělec* aj.). Z přítomného času sloves vznikala ojedinelá příjmí a příjmení (*Nepovím*), častější jsou příjmení ze slovesného imperativu (*Nejezchleba, Osolsobě*). Příjmení vznikala i z přičestí trpného a odvozenin z něj (*Ohnut, Ohnútek*). Obvyklá jsou příjmení ze slovesných základů s nulovou charakteristikou nebo s příponou (*Couf, Čihák, Hovora, Plaček, Vykouk*). Využití přípon je velmi pestré, vznikají časté zdrobněliny. Příjmení z nesklonných slov se vyvinula z přezdivek. Měla základ v oblíbeném rčení nebo v častějším opakování slova v místě neběžného. Pocházejí z příslovcí, částic, spojek: *Tenkrát, Prej, Šak* a z citoslovcí *Cvak, Tydlitát* (Moldanová, 2015, s. 21–22).

Příjmení ze slov cizího původu se vyskytují všude tam, kde se stýkají různé národní jazyky, nejsou tedy jen českou zvláštností. Zvláště v současné době při velké migraci národů a národností se příjmení mísí. Už z doby minulé se u nás vyskytují příjmení utvořená z cizích základů: francouzská (*Tampír z Dampiere, Lagron* zkomolené z *La Corona > La Cron, Malát z malade* = nemocný), italská, nejčastěji po řemeslnících (*Kalma z Calma, Chittusi, Venuta z Venuti*). V nové době k nám pronikají jména polská, ruská, ukrajinská, vietnamská, arabská aj. Skladba příjmení v Čechách je ovlivněna jednak tisíciletým soužitím českého a německého živlu a více než sedmdesátiletým soužitím se Slováky. Výskyt některých příjmení prozrazuje také užší kontakt česko-polsko-slovensko-maďarský (srov. Moldanová, 2015, s. 23).

Příjmení německého původu tvoří z lingvistického hlediska nejzajímavější skupinu v souboru vlastních jmen. Nositelé německých příjmení k nám přicházeli před staletími z okolních německých zemí, Bavorska, Rakouska, Saska nebo z území se smíšeným obyvatelstvem (Kladsko, Slezsko). Byli to horníci, řemeslníci, kolonisté, kteří do našich měst i do pohraničních oblastí přicházeli ve 13. a 14. století. Postupně splývali s domácím obyvatelstvem a počešťovali se. Jejich příjmení ztratila kontakt s německým jazykovým vývojem a mnohá si zachovala nářeční a starobylý ráz. Některá se hláskoslovně, tvaroslovně

či pravopisně natolik přizpůsobila češtině, že se jejich původní základ značně zdeformoval. Všechna tato příjmení se skloňují jako česká a přechylují se do ženských podob. Od mnohých z nich se tvoří další odvozeniny pomocí českých slovtvorných formantů. Německá příjmení dostali i čeští lidé v německém prostředí (označovala místo původu), mnohá však vznikla prostým překladem původně českého jména. Poněmčením některých urbárů po Bílé hoře byla poněmčena i snadno přeložitelná česká příjmení (*Kovář – Schmied, Švec – Schuster* aj.). V 18. století se taková příjmení u českých rodin ustálila, někdy v původní podobě, jindy počeštěná (*Šmíd, Šustr*). Mnoho příjmení s německým základem bylo přejato do češtiny už ve středověku, některá taková slova mají charakter mezinárodní (právnícké a správní termíny, řemeslnická terminologie). V době národního obrození byla snaha německá slova nahrazovat ekvivalenty z českého nebo slovanského základu, příjmení však zůstala nepočeštěna, protože už byla ustálená (Moldanová, 2015, s. 24–25).

Otázkou národnostních a politických příčin změn příjmení před rokem 1945 a po roce 1945 se zabývala J. Matúšová (2015, s. 39–57). Zatímco v období protektorátu byli čeští a moravští Němci vyzýváni, aby se vzdali svých českých příjmení a přijali příjmení německá, po roce 1945 probíhal opačný proces. Stát legislativními úpravami vyhověl požadavku odgermanizování všech složek života. Zákony z let 1945 a 1947 usnadňovaly „změny neslovanského nebo neslovansky znějícího jména na slovanské“ (Matúšová, 2015, s. 45). První poválečné žádosti se týkaly změny příjmení shodných s některým z fašistických pohlavárů (*Hess, Henlein*). K masovým změnám vyzývala kampaň za odstranění německých příjmení u Čechů vedená ve *Svobodném slově* roku 1945. Horlivě ji propagovali i někteří jazykovědci. Konkrétní pokyny přinesl výnos ke zmíněným zákonům o „očistě od německých a maďarských příjmení“. Na prvním místě se v něm uváděla možnost pravopisného počeštění příjmení, tedy fonetický přepis podle české výslovnosti a náhrada grafémů typických pro němčinu grafémy českými (např. *Büchl – Bychl, Püchl – Pichl*). Na druhém místě se uváděla možnost překladu německého příjmení do češtiny v případech, kdy byl zřejmý jejich původní význam (*Fischer – Rybář, König – Král* aj.). U složených příjmení byl někdy možný jen částečný překlad (*Grosskopf – Hlaváček, Neubauer – Nový*). Překládání německých forem do češtiny si někdy vyžádalo i odvozování českými příponami (*Thausig – Domažlický, Tittelbach – Potocký*). Mnozí žadatelé si přáli změnu jména podle vlastního výběru (srov. Hála, 1945, s. 178, cit. podle Matúšové, 2015, s. 46). Těmto požadavkům se mělo vyhovět tehdy, pokud se příjmení nedala přeložit ani jinak češtině přizpůsobit. V takových případech se doporučovalo využít příjmení někoho z blízkých předků. Nejčastější změnou byla volba

nezávislého českého, případně počeštěného příjmení, které vůbec nemuselo mít souvislost s původní německou formou (*Eichler* na *Procházka*, *Rossenthaler* na *Vyšehradský*).

K problematice změn příjmení se v *Naší řeči* z roku 1946 vyslovil jako lingvista také J. Beneš, který ve svém článku předložil možnosti pro volbu nového českého příjmení. Kampaň za odstranění německých příjmení se dotýkala citlivé otázky rodinné tradice a nedočkala se všeobecného pochopení. Někde byla přijímána se značnou nevolí, jak dokládá podrobněji Matúšová (2015, s. 47–48). Podle odhadu učiněného Matúšovou na základě porovnání zprávy J. Beneše a B. Hály došlo v poválečné době na území dnešní České republiky ke změnám u několika tisíc nositelů příjmení německého původu. Změny příjmení se týkaly i českých, formálně poněmčených příjmení. Žádosti o takovéto změny vycházely jednak od Čechů z oblastí dříve česko-německých, jednak od navrátilců, českých reemigrantů. U obou těchto skupin obyvatelstva souvisely snahy o zpětné počeštění se změnou situace a se vznikem jednojazyčného českého komunikačního prostředí (Matúšová, 2015, s. 48–49).

Z hlediska jazykového šlo u pravopisné rebohemizace poněmčených příjmení o náhradu německého pravopisu za český (*Brabetz* > *Brabec*, *Klimesch* > *Klimeš* apod.). Složitější byla situace u reemigrantů z Německa, neboť jejich příjmení se v německém prostředí značně vzdálila nejen pravopisně (*Krejčí* – *Kraizi*), nýbrž mnohdy měli doklady na zcela jiná jména (*Radiměřský* – *Rath*, *Mundil* – *Meinert* aj.). O pravopisném počešťování pojednává Matúšová podrobněji (2015, s. 51–56).

Pravopis příjmení mívá své zvláštnosti. Uchovává se v něm rozkolísanost písařských zvyklostí nebo starý pravopis: *Aulický* (*au* = *ou*), *Czerný*, *Koczka* (*cz* = *č*), *Gerzabek*, *Girsa* (*g* = *j*, *rz* = *ř*), *Mjk* (*j* = *í*), *Wáwra* (*w* = *v*). Některá příjmení mají více způsobů zápisu (*Ševčík*, *Šefčík*, *Nýdl* i *Nídl*). Kolísá kvantita, zaměňuje se *i* a *y*, zachovává se spřežkový pravopis a spodoba znělosti (*Skoumal*, *Stratil*). Ještě výrazněji se rozkolísanost projevuje u příjmení německého původu, vedle sebe stojí korektní, počeštěná, nářeční n. zkomolená podoba: *Schwarz* – *Švarc* – *Švorc*; *Müller* – *Miler*, *Jakl* – *Jokl* apod. Někdy jsou česká příjmení zapsána německým pravopisem, např. *Schimunek*, *Schupík*, *Wittek*. Tyto podoby mohly být opět počeštěny, a to zčásti, nebo úplně. V humanistické době se příjmení latinizovala, a tak vznikla jména *Prokopius* (z *Prokop*), *Faber* (za *Kovář*), *Mitis* (za *Tichý*), často docházelo i zde ke komolení, např. *Pištora* z *Pistor* = pekař). Po druhé světové válce si někteří lidé počešťovali svá německá příjmení nebo je nahrazovali českými (např. *Oberpfalcer* za *Jílek*), ale tradice převládla a takových případů nebylo mnoho (Moldanová, 2015, s. 25).

V praxi pravopisná podoba českých příjmení nečiní ve většině případů potíže, přenáší se z generace na generaci. Je dána rodinnou tradicí a nepodléhá pravopisným pravidlům

(*Syrový* i *Sirový*). Nepodléhá ani dobové pravopisné kodifikaci. Mnohá příjmení uchovávají archaismy či dialektismy v hláskosloví: např. změnu náslovného *ú>ou*: *Outrata*, diftongizaci *ý>ej*: *Motejl*, neprovedené přehlásky *a>e* *Pavlica*, *u>i* *Kožušník*, neprovedenou změnu *aj>ej* *Krajčík*, některá jména mají protetické hlásky: *Hadamík*, *Vorel*; projevují se i moravavské nářeční jevy *ou>ó* *Lóčka*, *ej>é* *Stréček*. V grafice připomínají starší stádia vývoje příjmení s psaným *au* na místě čteného *ou*: *Saudek* (Soudek), se starým způsobem psaným *J-* jako *G-*: *Girsa*, se zachovaným *w*: *Nowák*, s některými spřežkami: *Liszka*, *Czekaj* aj. Výchozí podoba příjmení mohla být neustálým přepisováním a různou jazykovou úrovní úředníků také různě zkomolena (Pleskalová, 2011, s. 162).

Ženská příjmení se tvořila přechylováním od příjmení mužských (*Novák – Nováková*, *Černý – Černá*). V neoficiální sféře se se přechylovalo sufixy *-ka* (*Novák – Novačka*), *-ice* (*Jokl – Joklice*; vložil V. J.), na Moravě se užívají přechylovací sufixy *-ena* (*Marek – Marčena*), *-ula* (*Janečka – Janečkula*) – citováno Pleskalovou (2011, s. 162) z monografie A. Kellnera *Štramberské nářečí* (1939, s. 99).

V současné době spravuje evidenci obyvatel Ministerstvo vnitra ČR. Z jeho webových stránek (*Četnost jmen a příjmení*. 18. 04. 2017) jsem čerpal při hledání výskytu a četnosti některých příjmení. Aktuální četnost je možné najít na stránkách www.kdejsme.cz. Četnost příjmení nebo jména v České republice. K nejčetnějším patří příjmení v tomto pořadí: *Nováková*, *Novák*, *Svobodová*, *Novotná*, *Svoboda*, *Dvořáková*, *Dvořák*, *Černá*, *Černý*, *Procházková*, *Procházka*, *Kučerová*, *Kučera*, *Veselá*, *Veselý*, *Horáková*, *Krejčí*, *Horák*, *Němcová*, *Marková*, *Němec*, *Pokorná*, *Pospíšilová*, *Marek*. Jména výše uvedená se ve srovnání s předchozím obdobím jen mírně obměňují v pořadí.

2 Metodologie

V diplomové práci pracuji s termíny **vlastní jména** neboli **propria** a v jejich rámci s **vlastními jmény osob**, **antroponymy**, jejichž hlavní funkce je pojmenovací, individualizační a identifikační. K antroponymům se řadí **oficiální osobní jména**, která jsou tvořena **rodnými jmény křestními** (používám zkratky OJ a KJ), pro domácí podoby oficiálních osobních a křestních jmen používám termín **hypokoristikon**, v plurálu **hypokoristika**. Z domácích podob se brzy stala **formální hypokoristika** a užívala se jako nedědičná **příjmí**. Ta vytvořila materiálovou základnu pro další vývojový stupeň – **příjmení**. V 18. století bylo obyvatelům dědičných českých zemí rakouské monarchie nařízeno přijmout **stálá příjmení**, která se stala pro každou rodinu **dědičná**, a proto nebylo možné je libovolně měnit, jako tomu bylo u příjmí.

K **neoficiálním osobním jménům** patří **přezdívky** a **jména po chalupě**, kterými jsem se ovšem v diplomové práci nezabýval.

2.1 Klasifikace příjmení podle tradičních hledisek

Repertoár příjmení z volebního seznamu z roku 1990 jsem si rozdělil do skupin inspirovaných vzorovým dělením J. Beneše, D. Moldanové a J. Pleskalové. Od tradiční klasifikace jsem se příliš neodchýlil. Nejprve jsem musel rozlišit příjmení českého původu a příjmení cizí. V rámci českých příjmení jsem postupoval od skupiny příjmení vzniklých z proprií, a to z antroponym, tj. ze jmen osob, a z toponym, tj. ze jmen místních, k nimž jsem připojil i jména z názvů obyvatelských a z názvů kmenů a národů. Poté teprve následovala obsáhlá skupina příjmení z apelativ, v níž významné postavení mají příjmení podle zaměstnání a společenského zařazení, dále příjmení vzniklá z pojmenování věcí, zvláště náradí, potřeb k řemeslu, výrobků, ale i příjmení z abstrakt a pojmenování přírodních jevů. Vysokým počtem pojmenování byla zastoupena skupina příjmení z názvů živočichů a částí jejich těla, z názvů rostlin, jejich částí a plodů. Výrazná jsou i příjmení podle pojmenování tělesných a duševních vlastností nositele a příjmení ze slovesných základů a dějů.

Ze soupisu příjmení jsem dále vyčlenil příjmení cizího původu. Vznikly tři skupiny: jednak příjmení z německých základů, kterých bylo nejvíce, dále příjmení slovenského původu a méně zastoupená skupina příjmení maďarských. Zbylá nepočtená skupina obsahuje jiná cizí příjmení (polská, ruská, ukrajinská, ojedinele další cizí). Některá příjmení zůstala neobjasněná, nebo je jejich výklad málo pravděpodobný.

Česká příjmení jsem dále rozdělil do tematických skupin podle motivačního vztahu vzniklého pojmenování. Podobně jsem postupoval při třídění německých a slovenských příjmení. Osnova, podle níž jsem postupoval, vypadá takto:

Česká příjmení z proprií

- Příjmení z rodných a křestních jmen beze změny, příjmení z hypokoristik, tj. domácích podob oficiálních osobních jmen, patronymika s metronymiky.
- Příjmení podle původu, ze jmen obyvatelských a národních.

Česká příjmení z apelativ

- Příjmení motivovaná povoláním, řemeslem či jiným stavem.
- Příjmení z názvů konkrétních věcí, abstrakt a přírodních jevů.
- Příjmení podle názvů živočichů, rostlin a jejich částí.
- Příjmení podle názvů jídel a jiných potravin.
- Příjmení podle věku, nápadných tělesných znaků a z příbuzenských vztahů.
- Příjmení vyjadřující vlastnosti člověka.
- Příjmení činitelská a dějová.

Příjmení německého původu

Jsou velmi početná a mají svá specifika, která jsem si uvědomil až při jejich hledání a určování. Některá příjmení jsou totiž vázána na jižní oblasti německy mluvících zemí (Bavorsko a Rakousko) a navíc prošla specifickým vývojem s rysy charakteristickými pro německá příjmení na českém území. Rozděli jsem je do podobných tematických skupin jako příjmení česká.

Příjmení z německých antroponym

- Příjmení z německých OJ v původní podobě a příjmení z hypokoristických podob německých OJ a KJ.
- Příjmení z MJ na územích obývaných Němci.

Příjmení z apelativ

- Příjmení podle zaměstnání nebo stavu nositele a podle společenského zařazení.
- Příjmení podle vlastností, včetně jmen přenesených a přezdivek.

Slovenská příjmení

Jsou rozčleněna podobným způsobem. Oporou mi byla publikace Milana Majtána, *Slovenská priezviská*. Některá příjmení se mi ale určit nepodařila a nejsou obsažena ani v Majtánově slovníku příjmení.

Maďarská příjmení

Skupina maďarských příjmení má omezené tematické členění, výklad významu je podán pouze u některých z nich.

Jiná cizí příjmení

Patří k nim polská, ruská, ukrajinská, srbská a jiná, uspořádaná v abecedním pořadí, Výklad však je podán jen u některých, neboť se mi nepodařila všechna dohledat.

2.2 Materiálové zdroje a výkladové slovníky

Než jsem mohl začít s tříděním příjmení do tematických skupin, bylo nutné nejprve vyhledat jejich původ a významy. Po prostudování odborné literatury o vývoji naší jmenné soustavy od nejstarších dob po současnost a o klasifikaci příjmení následovala analytická část práce. Využil jsem k tomu dostupné výkladové slovníky.

U českých příjmení a zčásti i německých jsem používal odborně dobře zpracovanou publikaci Dobravy Moldanové *Naše příjmení* (2015). Obsahovala totiž největší soubor českých, zčásti i jiných, příjmení s věrohodným výkladem. Kromě toho jsem k ověřování výkladu využil i publikace Miloslavy Knappové *Naše a cizí příjmení v současné češtině* (2008). Dobrou pomůckou mi byl *Průvodce našimi jmény* (1991) od Františka Kopečného, který obsahuje soupis příjmení z domáckých podob křestních jmen. Při hledání příjmení z OJ jsem se mohl opírat také o výklady Jana Svobody v práci *Staročeská osobní jména a naše příjmení* (1964) i v *Etymologickém slovníku jazyka českého* (1997) Václava Machka.

Při analýze německých příjmení jsem nejvíce využíval výklady z prvního dílu práce J. Beneše *Německá příjmení u Čechů I, II* (1998) s mnohostranným poučením a výborným rejstříkem jmen. Opatřil jsem si i několik slovníků německých autorů, např. starší *Deutsches Namenlexikon* (1985) Hanse Bahlowa a novější *Das große Buch der Familiennamen. Alter, Herkunft, Bedeutung* (1994) od Horsta Naumanna. Rakouská příjmení jsem vyhledával v publikaci M. Hornungové *Lexikon österreichischer Familienamen* (1989). Příjmení z území Bavorska jsem si mohl zčásti ověřit v publikaci Konrada Kunzeho, zpracované metodou jazykového zeměpisu, *Dtv-Atlas Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet* (2003). Měl jsem možnost pracovat i se slovníkem Volkera a Rosy Kohlheimových, *Duden Familiennamen, Herkunft und Bedeutung* (2005). Nejvíce informací o německých příjmeních u Čechů jsem však získal z publikace J. Beneše (1998). Velmi dobré poučení o německých příjmeních, jejich vývoji a proměnách poskytuje publikace Jany Matúšové *Německá vlastní jména v češtině* (2015).

Slovenská příjmení bych bez využití publikace Milana Majtána *Naše priezviská* (2014) analyzoval s obtížemi. Nečekal jsem, že po rozpoznání, vyčlenění a ověření slovenských příjmení vznikne tak početná skupina. Maďarská příjmení se řešila také obtížně, protože jsem kvůli časové tísní mohl využít jen *Maďarsko-český slovník* L. Hradského a kolektivu. Našel jsem v něm vysvětlení jen některých příjmení maďarského původu.

2.3 Citace slovníkových zdrojů a značení jejich autorů

Ve výkladové části práce používám zkratky a značky, které jsou uvedeny v seznamu za literaturou. Nejčastěji používané zkratky jsou: A pro apelativa, KJ a OJ pro křestní a osobní jména, MJ pro jména míst. Výklady ze slovníků cituji zjednodušeně, uvedu zkrácené příjmení (pouze první dvě až tři písmena) a připojuji číslo stránky, stránek, kde se výklad nachází: Beneš – Ben, Knappová – Kn, Kopečný – Ko, Majtán – Ma, Matúšová – Mat, Moldanová – Mo; Bahlhow – Bahl, Hornung – Ho, Kohlman – Kohl, Naumann – Nau. Dále užívám iniciálové zkratky pro *Encyklopedický slovník češtiny* – ESČ a *Etymologický slovník českého jazyka* – ESJČ. Ostatní prameny, především z elektronických zdrojů, např. ze slovníků sdružených ve Vokabuláři webovém, cituji podle zavedených zvyklostí.

Do celkového počtu jsem započítal souhrnně všechna česká příjmení, a to z proprií i z apelativ, dále příjmení německá, slovenská, maďarská a jiná cizí. V souboru českých příjmení jsem nejprve analyzoval příjmení z antroponym a toponym, poté následovala česká příjmení z apelativ. Nakonec jsem připojil příjmení, která se mi nepodařilo blíže určit. Podobně jsem postupoval i při analýze německých příjmení. Z celkového počtu jsem vyčlenil jména z proprií a z apelativ a připojil jsem příjmení, která se mi ve slovnících nepodařilo dohledat. Soubor vyčleněných příjmení slovenského původu nepokryl všechny tematické skupiny, které jsem popisoval a hodnotil v souborech příjmení českých a německých. Také zde zůstala skupina příjmení blíže neurčených. U příjmení maďarských a jiných cizích jsem získal celkový počet a mohl částečně analyzovat jen příjmení maďarská, I zde jsem vyčlenil příjmení blíže neurčená, pouze s předpokladem jejich příslušnosti podle formální podoby.

Při výkladu jednotlivých skupin jsem po celkové charakteristice připojil přehled příjmení, často s jemnějším tříděním z hlediska věcného, nebo lingvistického a zjistil početní zastoupení. Teprve poté následoval abecední seznam příslušných příjmení s výkladem jejich původu a významu. Některá jména měla i několik výkladů významu. Přiklonil jsem se k výkladu, který se mi jevil jako věrohodný, avšak v několika případech jsem příjmení zařadil do dvou, výjimečně i do tří tematických skupin. Tento postup jsem zvolil asi u čtyřiceti

příjmení, proto se poněkud liší skutečný počet všech příjmení v rejstříku a počet příjmení podle tematických skupin. Tuto skutečnost znovu připomínám v závěru práce.

Připojená příloha obsahuje grafy ukazující procentuální vyjádření celkových počtů příjmení v souboru, procentuální zastoupení českých, německých a slovenských příjmení co do původu z apelativ a proprií. Poslední dva grafy zachycují procentuální rozložení příjmení jako zástupců jednotlivých tematických skupin, a to zvláště u příjmení českých a zvláště u příjmení německých.

3. Příjmení v městě Kaplice po roce 1945

3.1 Česká příjmení

3.1.1 Příjmení z proprií

3.1.1.1 Příjmení z křestních jmen beze změny (25)

Tvoří v seznamu z roku 1990 nevelkou skupinu z křestních jmen hebrejského, řeckého, latinského, ba i českého původu, k nimž přiřazuji i deminutiva: *Alexander, Daniel, Diviš, Eliášová, Filip, Filípek, Gregor, Havel/Hawel, Jan/Ján, Jonáš, Kašpar, Kašpárková, Kliment, Kryšpín, Kříž, Křížek, Libertin, Marek, Mojžíšová, Ondřejová, Pavel, Petr, Řehoř, Štěpán, Štěpánek*. Pravopisné varianty příjmení jsou uvedeny jako dublety.

Abecední seznam příjmení z celých KJ s výkladem

Alexander – z KJ Alexandr, řec. Alexandros;

Daniel – z biblického KJ Daniel, stzák. jm. proroka = bůh je můj soudce; Mo 41;

Diviš – z české podoby řec. OJ Dionýsios = božské dítě, bůh vína; čes. podoba je spojována i s adj. divý, divoký, podivný; Mo 42;

Eliášová – ze stzk. jména proroka Eliáš;

Filip – z KJ Filip a to z řec. filos hippos = milovník koní; Mo 50;

Filípek – zdrobnělé Filip > *Filíp-* + *-ek*; Mo 50;

Gregor – z německé podoby řec. OJ Gregorios = bdělý, čes. Řehoř; Mo 56;

Havel/Hawel – z čes. podoby KJ Havel < Gallus = obyvatel Galie; Mo 59, 61;

Jan/Ján – z KJ Jan a to z hebrej. Jochánán; Mo 75;

Jonáš – z KJ Jonáš z hebr. Jónáh = holub; Mo 77;

Kašpar – z orientálního OJ Kašpar = strážce pokladu, Mo 82;

Kašpárková – zdrobnělé Kašpárek; Mo 82;

Kliment – slovanská podoba KJ Klement z lat. Clemens = vlídný, laskavý; Mo 84, 85;

Kryšpín – z KJ Kryšpín a to z lat. A crispus = kučeravý; Mo 97;

Kříž – ze stč. KJ Kříž; Mo 98;

Křížek – zdrobnělé Kříž > *Křížek*; Mo 98;

Libertin – z KJ Libertin; Mo nemá;

Marek – z KJ Marek, z lat. jména Marcus = bojovník, zasvěcený bohu Martovi; někdy odvozeno i z OJ Martin; Mo 113;

Mojžíšová – u nás toto příjm. vzniklo z přezdívky nebo podle obrazu na domě; biblické Mojžíš (z egyptského „dítě“) u nás děti při křtu nedostávaly; Mo 120;

Ondřejová – z KJ Ondřej, jeden z apoštolů; Mo 130;

Pavel – z KJ Pavel, z lat. paulus = malý; Mo 136;

Petr – z KJ Petr; Mo 138;

Řehoř – z české podoby KJ Řehoř řeckého původu – Grégorios; Mo 162;

Štěpán – z KJ Štěpán, z řec. Stefanos = ověčený vítěz; u Olomouce a Litovle štěpán = křížala; Mo 190;

Štěpánek – zdrobnělé z KJ Štěpán; *Štěpán-* + *-ek*; Mo 190.

3.1.1.2 Příjmení z hypokoristik, tj. z domácích podob OJ (215)

Z hypokoristických podob vlastních jmen osob vzniklo největší množství příjmí, která se pak stala příjmeními. Oficiální OJ se často opakovala, a tak bylo třeba jejich nositele odlišit. K tomu sloužil repertoár slovtvorných formantů zděděný z praslovanštiny, především *k*-ových a *š*-ových. Ze základů některých OJ se tvořilo obzvláště mnoho podob hypokoristik, z nichž se stávala formální nedědičná příjmí a z těch pak dědičná, stálá příjmení.

Z KJ **Bartoloměj** pocházejí v seznamu příjmení *Bareš*, *Bárta*, *Barták*, *Bartuška*, *Bartyzal*; z hypokor. podoby **Doch**, **Doš** a ze složených OJ na *Do-* a z OJ **Duchoslav** vznikla příjmení *Došek*, *Doucha*, *Douša*, *Dušek*, *Dušák* a mylným čtením i *Dufek*. Z KJ **Havel** pocházejí příjmení: *Habal*, *Halaš*, *Hálek*, *Havelka*, *Havlíček*; z první i druhé části KJ **Jakub** jsou příjmení *Jakubec*, *Jakeš*; *Kouba*, *Kubák*, *Kubalák*, *Kubata*, *Kubelka*, *Kubeš*, *Kubíček*, *Kubík*; z KJ **Jan** jsou v souboru příjmení *Janda*, *Janošák*, *Janota*, *Janoušek*, *Jašek*, *Jeníček*, *Ježek*. Z KJ **Matěj**, **Matouš**, **Martin** pocházejí příjmení *Macek*, *Mach*, *Mácha*, *Macháček*, *Macho*; *Marák*, *Mareček*, *Mareš*, *Maršák*, *Maršán*, *Marousek*, *Mára*, *Martínek*, *Mařík*, *Máša*, *Mašek*, *Matějček*, *Matoušek*; z KJ **Mikuláš** lze odvodit příjmení *Micák*, *Miček*, *Míka*, *Mikeš*, *Mikšátko*, *Mikula*, *Mikule*; z KJ **Pavel** *Pavliček*, *Pavlík*, *Pavlis*, *Pavlosek/Pavloska*, *Pavluša*, *Pál*. Bohatý repertoár příjmení vznikl z KJ **Petr**: *Pech*, *Pecháček*, *Pešek*, *Pešina*; *Peterka*, *Petráň*, *Petrásek*, *Petroušek*, *Petřík*; *Pícha*, *Pitka*; z KJ **Tomáš** pocházejí *Toman*, *Tomášek*, *Tomeš*, *Tomka*. Z KJ **Václav** seznam obsahoval příjmení *Vacek*, *Václavík*, *Vaclík*,

Vach, Vácha, Vaněček, Vaněk, Vaněrka, Vaniš, Váňa, Vašina a z KJ **Vavřinec** podoby *Vaverka, Vávra, Vavrein, Vavřička, Vavřík*.

Příjmenmí z ostatních OJ nejsou tak početně zastoupena, ale jejich pestrost je velká. Rozmanité sufíxy se spojují buď s celým jménem (*Adámek, Havelka, Havlíček*), nebo se zkráceným základem (*Benda, Beneš, Blahna, Blažek* aj.), nebo jen s první částí složeného jména (*Bolek<Boleslav, Budiš<Budivoj*), jindy vzniká domácká podoba z konce jména (*Brůžek<Ambrož, Kodada<Nikodém, Kolafa, Koleč<Mikoláš*), nebo z jeho prostřední části (*Lekeš, Lexa<Alexandr*). Dochází k záměně souhlásek (*Habal<Havel, Bíca<Vincent*), ke stažení slova (*Bouše<Bohuše*). Některá jména jsou ovlivněna nářečím (*Harazim<Erasmus, Hůda<Hodislav, Jurásek, Juřátková*; německé nářečí se projevilo v podobě jména *Froněk*). Několik příjmení pochází ze starobylých slovanských OJ (*Čančíková<Čán, Čítková<Čít, Číta*), některá jsou méně srozumitelná, víme jen, že vznikla z prvních slabik OJ (*Čalounová, Čutka*). V souboru se nacházejí i jména méně jasná, jejichž původ se hledá a odhaduje obtížně (*Cirhanová, Cheníček, Janni, Kaloš, Kavěna, Korkobec, Kortan, Koschant*).

3.1.1.3 Patronymika a metronymika z osobních jmen (10)

V malé skupině patronymik jsou příjmení utvořená z přídavných jmen přivlastňovacích sufíxy **-ovec, -ovič** a **-óv > -ů(v)**: *Berkovec, Janouškovec; Drlovič, Petrovičová; Janů, Macků*. Metronymika se tvořila sufíxem **-in/-ín**: *Černín, Roubín, Viktorin/Viktorín*. Z ženského KJ mohlo vzniknout příjmení i pomocí přípony **-ák** (*Barbořák*).

Abecední seznam patronymik a metronymik

Barbořák – z žen. OJ Barbora, řec. původu = cizinka (stalo se A ve významu tlustá žena); označovalo syna nebo muže Barbory; Mo 29;

Berkovec – patronymikum z hypokor. Berka (*Berkóv > Berkovec*), ze stněm. OJ Bernahart, bero = medvěd, hart = síla, nebo ze slovan. OJ Berislav, Berivoj; Mo 31;

Černín – z adj. jména přivl. k OJ Černa > Černín; též k MJ; Mo 39;

Drlovič – stč. adj. drlý = čilý, svižný, rychlý; patrně z OJ *Drla > Drlovič*, Mo 44;

Janouškovec – patronymikum z *Jan > Janoušek* (Janouškův syn) > *Janouškovec*; z příd. jména přivlastňovacího a přípony *-ec*;

Janů – z adj. přivl. k Jan, Ján (Janův syn > *Janóv > Janů(v)*); Mo 75;

Macků – z adj. přivl. k hypokor. z OJ Matěj, Matouš > *Macek > Macků(v)*; Mo 110;

Petrovičová – z adj. přivl. z OJ *Petr > Petrovič*; Mo 138;

Roubín – z příd. jm. přivl. k OJ *Rouba* > *Roubín* (viz Roub; ze sl. roubit = skládat stavení z trámů; nář. hledat, přehazovat; Mo 158;

Viktorin/ Viktorín – z lat. OJ Viktor = vítěz; z příd. jm. přivl. k *Viktor* > *Vikotrin*, *Viktorín*; (v klasické lat. ještě neexistovalo, jen Victorius Ko 204); varianta *Viktorini* aj.; Mo 209;

Některá příjmení přivlastňují celé rodině (5).

Původně tento vztah vyjadřovala také jména odvozená od oficiálních OJ sufixem *-ec*: *Jakubec*, *Korkobec*.

Čásenská – z přivlastnění rodině;

Halecký – z přivlastnění rodině;

Kubovská – z přivlastnění rodině, z druhé části OJ Jakub; Mo 98;

Janovský – z přivlastnění rodině; Mo 75;

Pišťecký – pod heslem Pištec; *Pišťecký* (z přivlastnění rodině); Mo 141;

Abecední seznam příjmení z hypokoristik s výkladem

Adámek – zdrob. z OJ Adam sufixem *-ek*; Mo 27;

Bareš – z Bár a to z OJ Bartoloměj = Tolmajův syn, oráč; z části *Bar-* + *-eš*; Mo 29;

Bartáková – z OJ Bartoloměj, mužský tvar jména vznikl z části *Bart* + *-ák*; Mo 29;

Bártová – z OJ Bartoloměj, mužský tvar vznikl z části *Bárt* + *-a*; Mo 29;

Bartuška – z OJ Bartoloměj, z části *Bart* + *-uš-ka*; Mo 29;

Bartyzal – snad z hypokor. *Bartys* + *-al* > *Bartyzal*;

Baxa – OJ Bak je doloženo od 11. stol., patrně vzniklo sufixem *-k* z OJ začínajícího na Ba-: *Bakes*, *Bakos*, *Bakeš*, *Bakoš*, *Baksa*, psáno i *Baxa*, *Bakota*; Mo 28; původ z KJ Bartoloměj uvádí Ko 230;

Bendová – z OJ Benedikt = blahoslavený, požehnaný; n. z OJ Benjamin = milovaný syn; z OJ Benno (patron Míšně); mužský tvar vznikl z části *Ben-* + *da*; Mo 30–31;

Beneš – z OJ Benedikt, Benjamin, Benno; z části *Ben-* + *-eš*; Mo 30–31;

Bešťáková – z OJ Šebestián, spíše jm. podle místa původu, MJ Běštín u Hořovic; Mo 31;

Bíca – patrně z OJ Vincenc s disimilačním zánikem prvního *-n-* a změnou *v>b*; Mo 31;

Blahna – z OJ Blahoslav, Blahomil, z části *Blah-* + *-na*; Mo 32;

Blažek – z OJ Blažej, to z řec. Blasios = neobratný, z části *Blaž-* + *-ek*; Mo 32;

Boček – zdrobnělé z OJ Bok; Mo 32;

Bolek – z OJ Boleslav, Bolebor, z části *Bol-* + *-ek*; Mo 32;

Bouše – z OJ Bohuša stažením; z *Bohuše* > *Bouše*; Mo 33;

Brůzek – z konce OJ Ambrož, z části *Brož-* + *-ek*; zdloužení a změna *ó* > *uo* > *ů*; Mo 34;

Budiš – z OJ Budivoj, Budimír, Chotěbud; z části *Bud-* + *-iš* (*budi-* = povzbuzovat); n. z A buda, bouda; Mo 35;

Cirhanová – podobné hypokoristiku Cerha, Crha z OJ Cyril, řec. Kyrilos = pánův; varianty Cerhák, Cerhan, Cerhán, Crhan; Mo 37; v našem seznamu Cirhan;

Čalounová – z OJ počínajícího na slabiku Ča-; Mo 38;

Čančíková – z OJ Čán = očekávaný; *Čan-č-ík*; též ze slc. nářečního čančit = neslušně mluvit, mnoho mluvit; Mo 38;

Čech – z OJ Čechoslav, n. ze jm. národa; Mo 39;

Čítková – z OJ Čít, Číta, mužský tvar odvoz. *Čít-* + *-ek*; Mo 40;

Čutka – z OJ začínajících na slabiku Ču-; též ze sl. čúti = cítit; Mo 41;

Daniš – z OJ Daniel; z části *Dan-* + *iš*; Mo 41;

Došek – z hypokor. Doch, Doš, z OJ začínajících na slabiku Do- (Domorád, Domamír, Dobrohost), zdrob. *Do-š* + *-ek*; Mo 43;

Doucha – z OJ Duchoslav = slavný duchem; odvoz. *Dúch-* + *-a* > *Doucha*; Mo 43;

Douša – z OJ Duchoslav, *Dúš-* + *-a* > *Douša*; Mo 43;

Doušek – z hypokor. *Douša* > zdrob. *Doušek*; Mo 43;

Dufková – z OJ Duchoslav; vzniklo chybným čtením starého zápisu příjm. *Dušek*; Mo 45;

Dušák – z OJ Duchoslav; *Duš-* + *-ák*; n. z A duše; Mo 46; výchozí OJ Dušan uvádí Ko 232;

Farka – snad i z OJ Farnacius, Faramundus (patron sedlářů) n. z A fara = farní dům; *Farka*, *Farník* též příslušník farnosti; Mo 49;

Filková – z OJ Filip; mužský tvar z části *Fil-* + *-ek*; n. z A karbanický termín; Mo 50; podobně Ko 232;

Froněk – z hypokor. Franěk; změna *a* > *o*, něm. vliv; Mo 53; viz i *Fráně* – hypokor. OJ František – *Franek*, *Franěk* aj.; Mo 52;

Habal – z OJ Havel, se záměnou *v* > *b*, též *Habala*; n. ze sl. habati; Mo 57;

Haleš – z OJ Havel, odvoz. *Hal-* + *-eš*; Mo 58;

Hálková – z OJ Havel, mužský tvar z *Hál-* + *-ek*; n. ze sl. halit; z nář. A = knedlík; Mo 58;

Harazim – počeštěné znění OJ Erazim z Erasmus = milovaný, hodný lásky; Mo 60;

Havelka – z OJ Havel, odvoz. *Havel-* + *-ka*; Mo 61;

Havlíček – zdobnělé, z *Havl-* + *-ík* + *-ek* > *Havlíček*; Mo 61;

Hošková – hypokor. z OJ Hodislav, Hoch; n. zdrob. A hoch = chlapec; z něm. adj. hoch = veliký, hrdý, vznešený; Mo 65; z lid. názvu ptáka volavky; u rodin s žid. předky z Jehošua = Jozue; Mo 68;

Hůda – ze stč. OJ Hodislav apod., hypokor. *Hóda* > *Huoda* > *Hůda*; Mo 65;

Cheníček – zdrob. z OJ;

Jakeš – z OJ Jakub, z části *Jak-* + *-eš*; Mo 74;

Jakubec – z OJ Jakub > *Jakub-* + *-ec*; Mo 74;

Janda – z OJ Jan, odvoz. *Jan-* + *-da*; Mo 75;

Janni – z OJ Jan; připojena je lat. genitivní koncovka, nebo jde o jihoitalskou podobu jména Jan; srov. Kohl 779;

Janošťaák – z OJ Jan, z hypokor. *Jan-oš-t'ák*; též *Janoštík*; Mo 75;

Janota – z OJ Jan, odvoz. *Jan-* + *-ota*; Mo 75;

Janoušek – z hypokor. *Janúš-* + *-ek* > *Janoušek*; Mo 75;

Jašek – z OJ na Ja- < Jan, z části *Jaš-* + *-ek*; někdy z mslov. jašit' se = divočet; Mo 75;

Jeníček – zdrob. OJ *Jan* > *Jeník* > *Jeníček*; Mo 76;

Ježek – z OJ Jan za Ješek; nebo z názvu ježka; Mo 76;

Jára – z OJ Jarohněv, Jaroslav, z první části *Jár-* + *-a*; Mo 75;

Jaroš – z OJ na Jar-: Jaroslav Jarohněv, Jarolím; z části *Jar-* + *-oš*; z adj. jarý = bujný; Mo 75;

Jílek – z OJ Jiljí, z části *Jíl-* + *-ek*; Mo 76;

Jindra – z OJ Jindřich, zkrácením *Jindr-* + *-a*; Mo 77;

Jiraň – z hypokor. Jíra od OJ Jiří, odvoz. *Jir-* + *-aň*; Mo 77;

Jirkal – z hypokor. OJ Jiří; *Jíra* > *Jirka* < *Jirk-* + *-al*; Mo 77;

Još'alová – z OJ Jošt z keltského jména Jodok = bojovník; viz Jodas; Mo 78;

Jouza – hypokor. z OJ Josef, Jozef; Mo 78; z hebr. Jóséph = necht' bůh přidá; Mo 77;

Jozefík – zdrob. od OJ Jozef; *Jozef-* + *-ík*; Mo 78;

Jurásek – z nář. podoby Jura od OJ Jiří, *Jur-a* > *Jur-ás-* + *-ek*; Mo 78;

Juřátková – z hypokor. OJ Juří, odvoz. *Juř-ík*; *Juř-* + *-át-ko*; Mo 78;

Kačenová – mužský tvar spíše z hypokor. ženského OJ Kateřina > *Kačena*; Mo 79;

Kališ – z OJ Kála za Gála; z OJ Havel; též z lat. OJ Calixtus; odvoz. *Kal-* + *-iš*; Mo 80; rovněž *Kališ*, *Kalisch* má Ko 236;

Kališka – zdrob. od Kališ > *Kališ-* + *-ka*; též zdrob. od kalich, kalíšek, kališka; Mo 80;

Kaloš – buď z OJ Kála, odvoz. *Kal-* + *-oš*; n. z A, snad kalous „název sovy“, obměnou z varianty kalouš; Mo 80;

Kára – z OJ Karel ze stněm. Kar(a)l = svobodný muž, chlap; Mo 81; z A kára = dvoukolý vůz; z laš. A karý = ošumělý, škaredý; z A kára = trest; Mo 81;

Kardoš – z OJ Karel; *Karda*, *Kardas*, *Kardaš*, *Kardoš*, n. ze slovesa kardat = trestat; Mo 81;

Karešová – z OJ Karel, odvoz. z *Kar-* + *-eš*; Mo 81;

Kášek – z konce OJ Lukáš; *Kaš*, *Káš*, *Kášek*, *Kašák* *Káše*, *Kaška* aj.; Mo 82;

Kavěna – snad jako *Kava*, *Káva*, *Kavina* ze jm. hrdiny rytířské básně Gawein; Mo 82; OJ *Kavan*, *Kaván*, *Kavanda*, *Kavanec*, *Kavas* má ESSČ in VW. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 12. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Keclík – z Kec a to za Götz z něm. OJ Gottfried = boží mír; z OJ Gotthard; ze jm. švédského generála poraženého u Janovic za třicetileté války; též z A kec = hustá kaše, buchta; *Keclík*; Mo 83; *Kaclík*, *Keclík* z (*Keczl* 1362), jež souvisí s Katz = kočka, uvádí Schwarz; Ben 301;

Klímová – z hypokor. podoby OJ Kliment; mužský tvar *Klim*, *Klím*, *Klím-* + *-a*; Mo 85;

Kodada – z konce OJ Nikodem, řec. Nikodemos = vítězství lidu; *Kodad*, *Kod-* + *-ada*; Mo 87;

Kojan – ze stč. OJ, viz ESSČ in VW. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 12. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Kolafa – z konce OJ Mikoláš; z řec. Nikolaos = vítězný mezi lidem; Mo 118; nebo z něm. nář. A Kulefl = pulec; Mo 88;

Koleš – hypokor. z OJ Mikoláš; *Kol-* + *-eš*; Mo 88 i 118;

Korkobec – snad z *propria*; ESSČ uvádí *proprium* Korkovici; záměna *v* za *b*; mohlo by jít o staré patronymikum; *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 22. 4. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Kortan – patrně z OJ Kornel, lat. Cornelius = pevný, vytrvalý; *Korus*, *Korous*, *Kortán*, *Kortiš*, *Kortus*, *Kortyš* aj.; Mo 91;

Koschant – buď odvozené z OJ začínajících na Ko- (*Kochan, Kornel*), zde i *Košan*; nebo z A košnář = košíkář; nebo z MJ Košov u Jablonce, něm. Koschen; z MJ Koschen v PSlez; varianty *Koša, Košek, Košan*; podoba *Košant* tam nebyla; Mo 92;

Kouba – z konce OJ Jakub; od Kuba; *Kúb-* + *-a* > *Kouba*; Mo 93;

Kubák – z konce OJ Jakub; odvoz. *Kub-* + *-ák*; Mo 98;

Kubalák – hypokor. z OJ Jakub; *Kubal-* + *-ák*; Mo 98; možný slc. původ, *Kubaliak*; Ma 15;

Kubata – hypokor. z OJ Jakub; *Kub-* + *-ata*; Mo 98;

Kubelka – hypokor. z OJ Jakub; *Kubel-* + *-ka*; Mo 98;

Kubeš – hypokor. z OJ Jakub, *Kub, Kuba, Kub-* + *-eš*; Mo 98;

Kubíček – hypokor. *Kubík* > *Kub-* + *-íček*; Mo 98;

Kubík – hypokor. *Kub-* + *-ík* > *Kubík*; Mo 98;

Kuzma – z řec. OJ jména Kosma(s) = svět, řád, věčnost; podoba *Kuzma* vlivem maďarštiny n. ruštiny; Mo 101;

Lekeš – z OJ Aleksí n. z části OJ Alexandr = obránce mužů; z části *Lek-* + *-eš*; Mo 105;

Lexa – z části OJ Alexandr; *Lex-* + *-a*; Mo 105;

Loudová – z OJ na Lau-, Lou-; *Louda* je nejčastěji za *Lauda* (Laudát, z lat. OJ Laudatus); Mo 103; dále ze slovesa loudat se = pův. toulat se, později pomalu jít, pomalu pracovat; Mo 108;

Loula – snad z OJ začínajícího Lu- (Ludvík) nebo Lou- (Laudát); n. A loula = hlupák; ze sl. loulat se = váhat; Mo 108;

Lukas – z OJ Lukas, Lukáš; Mo 109;

Lukš – vysunutě *-e-* z *Lukeš* vlivem nepřímých pádů; Mo 109;

Macek – hypokor. z OJ Matěj, Matouš; *Mac-* + *-ek*; Mo 110;

Mach – z OJ Matěj, stč. hypokor. *Mach*; Mo 110; nebo z OJ Martin Mo 113;

Mácha – z OJ Matěj, hypokor. *Mach, Mách-* + *-a*; Mo 110, z OJ Martin; Mo 113;

Macháček – zdrob. z hypokor. OJ Matěj; *Mach* > *Machák* > *Macháček*; Mo 110; z OJ Martin; Mo 113;

Macho – z hypokor. *Mach-* + *o*; z OJ Matěj, Martin, Mauricius; Mo 110;

Maňur – z OJ Emanuel; z části *Maň-* + *-ur*; též *Maňuch, Maňour, Maňur, Maňura*; Mo 113;

Marák – z OJ Martin, Marek; *Mar-* + *-ák*; Mo 113; výchozí OJ Marek, Markéta uvádí Ko 240;

Mareček – zdrob. OJ *Marek* > *Mareček*; Mo 113;

Mareš – hypokor. z OJ *Marek*; *Mar-* + *-eš*; někdy z OJ *Martin*; Mo 113;

Marousek – hypokor. z OJ *Marek*; *Mar-* + *-ús -ek* > *Marousek*; Mo 113;

Márová – hypokor. z OJ *Martin* n. *Marek*; *Már-* + *-a*; Mo 113; od *Markéta* Ko 240;

Maršák – hypokor. z OJ *Marek* > *Mareš* > *Marš-* + *-ák*; Mo 113;

Maršán – hypokor. z *Marek* > *Mareš* > *Marš-* + *-án*; Mo 113;

Martínek – zdrob. z OJ *Martin*, ze jm. římského boha války *Marta*; *Martín-* + *-ek*; Mo 113;

Mařík – z žen. OJ *Máří*, n. z lat. *Mauritius* (pocházející z *Mauretánie*), n. *Martin*; též z názvu rostliny mařena barvířská; *Mařík*, *Mařinec*; též postava z lidových her na Moravě (na Smrtnou neděli chodili chlapi s Mařákem); Mo 114; Ko 240 uvádí jako výchozí *Markéta*;

Máša – hypokor. z OJ na *Ma-*: *Matěj*, *Marek*, *Martin* > *Mach*; odvoz. *Máš-* + *-a*; Mo 114;

Mašek – hypokor. z OJ začínajícího na *Ma-*; *Maš-* + *-ek*; Mo 114;

Matějček – zdrob. z OJ *Matěj* sufixem *-ka*; z hebr. OJ *Mattitháh* = dar boží; *Matěj-č-* + *-ek*; Mo 114, 115;

Matoušek – hypokor. z OJ *Matěj* a *Matyáš*, *Matouš*; *Matouš-* + *-ek* > *Matoušek*; Mo 115;

Maurenc – hypokor. z lat. OJ *Mauricius*; odvoz. něm. sufixem *-enz* > *-enc*; Mo 115;

Michale, Michaleová – z hebr. OJ *Michael* = kdo je jako bůh; *Michal-* + *-e*; Mo 118;

Michalec – z OJ *Michal* > *Michal-* + *-ec*; Mo 118;

Micák – hypokor. z OJ *Mikuláš*, *Michal*; *Mic-* + *-ák*; n. *Mičák*; Mo 117, 118;

Miček – hypokor. z OJ *Mikuláš*, ze stč. podoby OJ *Míč*; *Mič-* + *-ek*; Mo 117;

Míka – hypokor. z OJ *Mikuláš*; *Mik*, *Mík-* + *-a*; též z *A mík* = mník (ryba); Mo 118;

Mikeš – hypokor. z OJ *Mikuláš*; *Mik-* + *-eš*; Mo 118;

Mikšátko – z hypokor. *Mikeš* > *Mikš-* + *-átko*; Mo 118;

Mikula – hypokor. z OJ *Mikuláš*; *Mik-* + *-ula*; Mo 118;

Mikule – hypokor. *Mik-* + *-ule*; Mo 118;

Moša – hypokor. z OJ na *Mo-*: *Moš*, *Moša*, *Mošát* = mor.; Mo 121;

Ondráček – hypokor. z OJ *Ondřej*; řec. *Andreas* = mužný, odvážný; *Ondra* > *Ondrák* > *Ondráček*; Mo 130;

Ondruchová – hypokor. z OJ *Ondřej*; *Ondra* > *Ondr-* + *-uch*; Mo 130;

Ondřich – hypokor. z OJ Oldřich změnou *l-ř* v *n-ř*; stejná změna je v nář. podobách MJ Oldřichov; Mo 130;

Vondra – hypokor. z OJ Ondřej; Ondra dostalo protetické *V-* > *Vondra*; Mo 214, 130;

Vonešová – z OJ Ondřej, ale i z OJ Onomysl aj.; srov. *Voneš, Vonka, Voňka, Vonšík*; Mo 214;

Pánková – z OJ Pankrác a Štěpán > Štěpánek > *Páne*k; též zdrob. z A pán; Mo 134;

Pavličková – zdrob. OJ Pavel; *Pavl-ík* > *Pavlič-ek*; Mo 136;

Pavlík – zdrob. z OJ Pavel; lat. Paulus = malý; *Pavl-* + *-ík*; Mo 136;

Pavlis – hypokor. z OJ Pavel; *Pavl-* + *-is*; Mo 136;

Pavlosková – hypokor. zdrob. OJ Pavel; *Pavlosek* i *Pavloska*; Mo 136;

Pavlušová – nář. mor. podoba OJ Pavel; *Pavl-* + *-uša*; Mo 136;

Pál – z OJ Pavel, též z A pala = silná hůl; slez. nář. Pala = člověk s velkou hlavou: *Pála, Pálla, Pala*; Mo 133;

Pech – hypokor. z OJ Petr; z první slabiky *Pe-* + *-ch* > *Pech*; Mo 137;

Pecháčková – zdrob. z hypokor. *Pech* > *Pech-ák* > *Pecháč-ek*; Mo 137;

Pešinová – z hypokor. OJ Petr > *Peš-* + *-ina* > *Pešina*; Mo 138;

Peterka – zdrob. z OJ Petr; *Peter-* + *-ka*; Mo 138;

Petráň – z OJ Petr, *Petr-* + *-áň*; Mo 138;

Petrásková – zdrob. z OJ Petr, *Petr-* + *-ás-ek*; Mo 138;

Petroušek – zdrob. z OJ Petr; *Petr-* + *-oušek*; Mo 138;

Petřík – zdrob. z OJ Petr, *Petr-* + *-ík*; Mo 139; 138;

Pícha – z hypokor. *Pécha* < Petr; *Pécha* úžením *é>í* > *Pícha*; M 138, 139;

Pitková – z hypokor. *Píta* z OJ Petr; zdrob. *Píta* > *Pit-* + *-ka*; Mo 141;

Piksa – z OJ Pik > *Pik-* + *-sa*; též *Pixa*; n. z A pik = spiknutí, chytrost; snad i a z adj. pikonosý = se zdviženým nosem Mo 140;

Průcha – hypokor. z OJ Prokop > Proch, z řec. Prokopios; odvoz. *Próch-a* > *Průcha*; Mo 149;

Racek – hypokor. z OJ Radslav, Rác se změnou *ds>c*; též zdrob. k *Rác* > *Rac-* + *-ek*; Mo 151;

Rada – hypokor. z OJ Radbor, Radobyl, Radomysl, Ctirad, Domarad aj.; *Rad-* + *-a*; z příč. sl. radit; Mo 152;

Románek – zdrob. z OJ Roman, Romanus = Říman; *Román-* + *-ek*; Mo 157;

Roule – hypokor. ze stzák. OJ Izrael (křtěno jím u Jednoty bratrské); *ou* je za neobvyklou skupinu *-ae-*; Mo 159;

Řeháček – hypokor. z OJ Řehoř; *Řeh-ák* > *Řeh-* + *-áček*; n. A řeháček = pěnice černohlavá; Mo 162;

Říha – hypokor. z OJ Řehoř; *Řéh-a* > *Říha* s úžením *é>í*; také ze sl. říhat; Mo 163;

Řihout – hypokor. z OJ Řehoř; se sufixem *-out*: *Řih-* + *-out*; užší výsl *e>i*; nebo ze sl. řehonit se = smát se; Mo 162;

Samek – hypokor. z OJ Samuel z hebr. Šémuel = jméno boží; *Sam-* + *-ek*; oblíbené u rodin s žid. předky, též u českých bratří; Mo 164;

Sára – z žen. hebr. OJ Sára;

Somolíková – zdrob. z OJ Somol, z OJ začínajících na *So-*; *Somol-* + *-ík*; Mo 172;

Staněk – hypokor. z OJ Stanislav, *Staň-* + *-ek* > *Staněk*; podob. *Staňák* aj.; Mo 174;

Staník – z OJ Stanislav, zdrob. sufixem *-ík*; *Staň-* + *-ík* > *Staník*; Mo 174;

Stašáková – z hypokor. Staš z OJ Stanislav, n. zdobněním OJ Stach, Staško (=z 5. pádu); *Staš-* + *-ák*; Mo 174;

Siuda – může být z části OJ *Branisúd*, *Sudislav* se sufixem *-a*; Mo 177;

Svatoš – hypokor. OJ Svatomír, Svatoslav; *Svat-* + *-oš*; též z MJ Svaté pole; Mo 178;

Svojše – hypokor. z OJ Svojslav, Svojmír; *Svoj-* + *ša* > *Svojše* (přehl. *a>e*); též *Svojan*, *Svojík*, *Svojtká*, *Svojsík*; Mo 178;

Šebek – hypokor. z OJ Šebestián, Všebor; z lat. Sebastian = obyvatel města Sebasty; *Šeba* > *Šeb-* + *-ek*; Mo 181;

Šebesta – z OJ Šebestián; *Šebest-* + *-a*; Mo 181;

Šíma – hypokor. z OJ Šimon, lat. a něm. Simon; *Ším-* + *-a*; pořeč. hebr. OJ Šimhón = naslouchající; Mo 183;

Šimánek – zdrob. z OJ Šimon; *Šim-* + *-án-ek*; Mo 183;

Šimek – hypokor. z OJ Šimon; *Šim-* + *-ek*; Mo 183;

Šinková – z OJ Šimon, od příjm. *Šimko* se změnou *mk>nk* > *Šinko*; Mo 183;

Špiroch – z hypokor. OJ Spiridion, *Špir-* + *-och*; odpovídá čes. Duchoslav; Mo 188;

Štěch – hypokor. z OJ Štěpán; *Ště-* + *-ch* > *Štěch*; Mo 190;

Tácha – z hypokor. OJ Protas sufixem *-cha*; n. suf. *-a* z OJ Tachomír; *Tachek*; Mo 194; jako výchozí OJ Tadeáš > *Tach*, *Tácha* uvádí Ko 246;

Toman – z OJ Tomáš, aram. theóma = dvojče; bliženec; *Tom-* + *-an*; Mo 198;

Tomášek – zdrob. z OJ Tomáš; *Tomáš-* + *-ek*; Mo 198;

Tomeš – hypokor. z OJ Tomáš, *Tom-* + *-eš*; Mo 198;

Tomka – zdrob. z OJ Tomáš, *Tom-* + *-ka*; Mo 198; též slc., srov. Ma 17, 27 a 63;

Tůma – z OJ Tomáš; zkrácením Tóma > Tuoma > Tůma; M 198;

Troják – hypokor. z OJ Trojan; *Troj-* + *-ák*; n. A trojan = trojče; též mlýn se třemi stroji; podle domov. znamení (U Trojky); Mo 200;

Turin – z OJ Tur i z A tur; též z MJ tvořených z tohoto kmene; *Turin*, *Turyn*, *Turina*, *Turoň*, *Turinek*, *Turinský* aj.; Mo 201;

Vacek – hypokor. z OJ Václav; *Vac-* + *-ek*; Mo 203;

Václavíková – zdrob. OJ Václav; mužský tvar *Václav-* + *-ík*; Mo 203;

Vaclík – zdrob. z OJ Václav, něm. zdrob. *Vacl* + *-ík* > *Vaclík*; Mo 205, 203;

Vach – hypokor. z OJ Václav; *Va-* + *-ch*; Mo 204;

Vácha – hypokor. z Václav; *Vách-* + *-a*; Mo 204;

Vaněček – hypokor. OJ Václav > Váňa; *Váňa*, *Vaň-* + *-ek* > *Vaněč-* + *-ek*; Mo 205;

Vaněk – hypokor. z OJ Václav, *Váňa* > *Vaněk*; Mo 205;

Vaněrka – zdrob. z hypokor. *Váňa* > *Vaň-* + *-era* > *Vaněr-* + *-ka*; Mo 205;

Vaniš – hypokor. z OJ Václav; *Váňa* > *Van-* + *-iš*; Mo 205;

Váňová – přechýlené hypokor. z OJ Václav, mužský tvar *Váň-* + *-a*; Mo 205;

Vašinová – přechýl. hypokor. z OJ Václav, mužský tvar; *Váša* > *Vaš-ín* > *Vašin-a*; zdrob. *Vašinka*, *Vašinek*; Mo 206;

Valentová – z OJ Valentin; z lat. valere = zdravý, zdravím kypící; *Valent-* + *-a*; Mo 205;

Valer – hypokor. z lat. OJ Valerian = člen rodu Valeriů; z lat.= silný, zdravý; zkrácením > *Valer*, též *Valert*; Mo 205; Ko 248;

Valík – zdrob. hypokor. z OJ z Valentin; zkrácené *Val-* + *-ík*; Mo 205;

Valová – přechýl. hypokor. z OJ Valentin; mužský tvar *Val-* + *-a*; Mo 204;

Vaverka – hypokor. z OJ Vavřinec; pro snazší výslovnost vloženo *-e-*; n. z něm. nář. Wawr = tkadlec; zdrob. od *Vaver-a* > *Vaver-ka*; Mo 206;

Vávra – hypokor. z OJ Vavřinec, *Vávř-* + *-a*; z lat. Laurentius = z města Laurenta; vavřínem ověřený; Mo 206;

Vavrein – hypokor. z OJ Vavřinec; *Vavrein*, *Vavrejn*; Mo 206;

Vavříčková – zdrob. z OJ Vavřinec; hypokor. *Vávř-a* > *Vávř-ík* > *Vavř-* + *ička*; též z MJ Vávrovce u Opavy nebo z přivl. rodině; Mo 206;

Vavříková – zdrob. z OJ Vavřinec; *Vavř-* + *-ík*; Mo 206;

Velek – hypokor. z OJ Velislav, Velemír, *Vel-* + *-ek*; Mo 207;

Velíšek – zdrob. hypokor. OJ Velemír, Velislav; z OJ *Veluch*, *Velich* > *Velíš-* + *-ek*; Mo 207;

Vícha – z OJ začínajícího na Vi- (Viktor, Vincenc, Vitislav) n. z A = věchet; *Vícha*, *Vicha*, *Vích*; Mo 209;

Vítková – zdrob. z OJ Vít, *Vít-* + *-ek*; Mo 210;

Vojta – hypokor. z OJ Vojtěch; *Vojt-* + *a*; Mo 212;

Zachar – z OJ Zachariáš > *Zachar*, hebr. Zekharjáh = bůh si vzpomněl; stč. a náf. A zach = velký žrout; Mo 220;

Zdeňková – přechýl. tvar z hypokor. Zdeněk; odvozené ze Zdeslav, Zderad, Zdemil; Mo 221;

Zifčák – z hypokor. podoby OJ Jozef n. z příjm. Jozífek, Jozifčák; Mo 223;

Zikeš – hypokor. z OJ Zikmund; *Zík-a* > *Zik-eš*; též *Zikán*; Mo 223;

Zíková – přechýl. hypokor. z OJ Zikmund; mužský tvar *Zík-* + *-a*; Mo 223;

Zykánová – přechýl. hypokor. z OJ Zikmund; mužský tvar *Zik-* + *-án*; Mo 223;

Žišková – z OJ Zikmund; srov. OJ *Žišma* a MJ *Žišov* u Uhlířských Janovic a Veselí nad Sáz.; Mo 226; ze sl. žiškat = mrkat, též doutnat; viz i *Žižka* zdrob. OJ *Žiga* z OJ *Zigmund*; Mo 227.

Soubor příjmení vzniklých z hypokoristik odvozených od vlastních jmen osob je v Kaplici reprezentován **215** jmény. Celkový počet příjmení z úplných OJ a hypokoristik činí **240**. Přičtu-li patronymika a metronymika (**10**) a příjmení přivlastňující celé rodině (**5**), dostávám se k celkovému počtu **255** příjmení z vlastních jmen osob.

3.1.1.4 Příjmení podle původu, ze jmen místních, národních a obyvatelských

Patří sem příjmení, která odkazují k dávnému původu nositele. Vztahují se k různým místním jménům (toponymům), a to ke jménům měst, vesnic i samot. Jsou dána i polohou a charakterem bydliště nebo novostí obyvatele v místě. Příjmení jsou buď ve tvaru substantiva, nebo v adjektivní podobě utvořená sufixy *-ský/-cký*, *-ný*. Řadím sem stejně jako Matúšová

(2015, s. 19) i jména podle krajiny, odkud nositel příjmení přišel, tedy příjmení z choronym, a také příjmení vztahující se k národnosti nositele nebo jeho příslušnosti ke kmeni, tedy tzv. etnonyma.

3.1.1.4.1 Příjmení z MJ v substantivním tvaru včetně jmen obyvatelských (36)

– z proprií: *Bešťáková, Cipín, Čábela, Dolák, Chaloupková, Kolín, Koriták, Křižan, Liskovec, Makovec, Malovec, Moravec, Olšan, Písek, Podlešák, Požárek, Slezák, Valášek, Vrchota*;

– z apelativ: *Dolejš, Doubrava, Hájek, Horák, Horňák, Chaloupková, Kopec, Krchov; Měšťan, Olšan, Opekar, Poustka, Pustelník, Tvrzník, Vochozka, Vosátka, Vrchota*.

3.1.1.4.2 Příjmení z MJ v adjektivním tvaru (37)

– z proprií: *Bukovská, Dubský, Drhovský, Chalupský, Jaslovský, Javorská, Korecký, Kouřimský, Kreminský, Krninský, Křepinský, Lhotský, Lipovský, Lochovská, Lomský, Lutovský, Městecký, Novoveská, Perenský, Přívratská, Rudovský, Rychecká, Rychetský, Rychnavský, Řihovský, Sezemský, Trenčanský, Větrovský, Vodňanský, Vopalecký, Zlatinský, Zvolenský, Žilinský*;

– z apelativ: *Chalupský, Javorská, Konečný, Kopecský*.

3.1.1.4.3 Příjmení z etnonym (11): *Bavor, Čech, Charvát, Němec, Němeček, Poláček, Polák/Pollák, Polaštit, Slováček, Švéda, Turková* (podle domovního znamení).

Abecední seznam příjmení podle původu s výkladem

Bavor – příjmení etnické, obyvatel Bavorska;

Bešťáková – spíše jm. podle místa původu, snad z MJ *Běštín* u Hořovic; Mo 31;

Bukovská – z A buk, též z MJ odv. z tohoto A (*Buk, Bukovina, Bukovsko* aj.); Mo 35;

Cipín – z MJ *Cipín* (dnes katastrální území *Cipín*) u Slavkova, okr. Čes. Krumlov; *Čeněk* z *Cipína*, nebo *Čeněk* z *Doudleb*;

Čábela – z MJ *Čabel*, zaniklá obec u Tábora; z MJ *Čábelice*, samota obce *Polipsy* u Uhlířských Janovic; Mo 38; stč. A ščabel, čabel = šťovík;

Čech – ze jména národa; z OJ Čechoslav; Mo 39;

Dolák – z MJ *Důl, Dolany*; kdo bydlí v kraji pod horami, v dolině; Mo 43;

Dolejš – z adjektiva *dolejší*; Mo 43;

Doubrava – podle místa pobytu, z A doubrava; Mo 43;

Dubský – z MJ *Dub, Dubá, Dubí, Dubsko*; Mo 45;

Drhovský – z MJ *Drhovy*, okr. Příbram; odvoz. z OJ *Drha*; MJ *Drhovle* u Písku; Prof I, s. 469–470;

Hájek – z A háj = listnatý lesík, hájený les; z MJ; podle místa bydliště; Mo 58;

Horák – podle místa bydliště; z názvu obyvatel hornaté části země; Mo 67;

Hornák – podle místa bydliště; z adj. horní = horský; Mo 67;

Chaloupková – z A chaloupka; z MJ *Chaloupky*; Mo 71;

Chalupský – podle místa bydliště, z A chalupa, nebo z MJ *Chalupy*; Mo 71;

Charvát – jm. příslušníka národa; Mo 72;

Jaslovský – z MJ *Jasło* v jihových. části Polska; Jaslovské Bohunice v okr. Trnava;

Javorská – z A javor, název stromu, často též z MJ *Javor*, *Javorov*, *Javorek*, *Javoří*; Mo 75;

Kolín – z MJ Kolín; Mo 88;

Konečný – z A konec; přezdívka člověku, který bydlel na konci osady apod; Mo 89;

Kopec – z A, ozn. člověka, který bydlel na kopci; Mo 90;

Kopecký – z A, podle místa původu, kde bydlel (na kopci, nebo pod kopcem), Mo 90;

Korecký – z MJ *Korce u Dubé*; Mo 91;

Kouřimský – z MJ *Kouřim*, *Kouřím*; Mo 93;

Koriťák – z MJ např. *Psí Koryto*; Mo 91;

Krchov – z A kostelní nádvoří, hřbitov; bydlel u hřbitova;

Kreminský – z MJ *Kreminna*, město v Luhanské oblasti na Ukrajině;

Krninský – z MJ *Krnín*; Mo 95;

Křepinský – z MJ *Křepiny* v okr. Pelhřimov; Mo 97;

Křižan – z MJ *Křižany*, *Křižánky*; Mo 98;

Lhotský – k MJ *Lhota*; Mo 106;

Lipovský – z MJ *Lipová*, okr. Děčín a *Lipová*, okr. Nové Zámky; z MJ *Lípa* Mo 107;

Lískovec – z MJ *Lísky*, *Lísková*, *Lískovec*; z A líska; Mo 107;

Lochovská – z MJ *Lochov* u Hradce Králové;

Lomský – z MJ Lom, okr. Strakonice;

Lutovský – z MJ *Lutová* u Třeboně M 109; nebo *Lutov* u Trenčína;

Makovec – z MJ *Makov*; mák a makovice; též makovec = makový koláč, makové pečivo; Mo 111;

Malovec – z MJ *Malovice* (*Malovcové* z *Malovic* pocházeli z tvrze Malovice u Netolic);

Měšťan – obyvatelský název; Mo 117;

Městecký – z MJ *Městec Králové* ve středních Čechách, nebo *Heřmanův Městec* na Pardubicku;

Moravec – obyvatelské jm., přišel z Moravy; Mo 120;

Němec – ze jm. přistěhovalce z Německa; stč. A *němec* = němý; přistěhovalce z něm. zemí označovali OJ nebo jeho zaměstnáním s přívlastkem Němec; Mo 125; maď. je tomu podobně *németh* = němý Ho 98;

Němeček – zdrob. od Němec; též z častého MJ *Němčice*; Mo 125;

Novoveská – z MJ *Nová Ves*; Mo 128;

Olšan – z obyv. názvu, z MJ *Olše*; *Olšan*; *Olšanský* je z *Olšany*;

Opekar – z něm. slož. příjmení: ob = nad, Ecke = roh, kout (-er do češtiny jako -ar); s významem „kdo bydlel nad rohem“; Mo 130;

Perenský – z MJ *Pirna* (starší název Perno), město na Labi v Sasku;

Písková – z MJ *Písek*; Mo 140;

Podlešák – obyv. jm. z MJ *Podlešín*, *Podleší*; též z názvu krajiny; Mo 143;

Poláček – zdrob. nár. jm. Polák; kdo přišel z Polska; z A pole = venkovan; polská mince; z MJ *Pole*; Mo 145;

Polák/ Pollák – kdo přišel z Polska, je polské národnosti; stč. A polan = kdo obdělává pole; venkovan; polská mince; z MJ *Pole*; Mo 145;

Polašník – pod heslem *Polášek*, zdrob. z *Polach*; sem i *Polašník*; Mo 145;

Poustka – ze stč. A poustka = neobydlené stavení, samota, poustevna; Mo 147;

Požárek – z A požár = oheň, spáleniště; z MJ *Požáry* u Jílového; *Požárek*; Mo 147;

Přívratská – z MJ *Přívrat* u Ústí nad Orlicí; Mo 149;

Pustelník – snad k A pustina; srov. Mo 151;

Rudovský – z MJ *Rudov*, ves v Železných horách, vých. od Čáslavi; znamená Rudův dvůr; Prof, III, s. 611;

Rychecká – z MJ *Rychta*; též z A rychta = rychtář; *Rychetský, Rychecký* aj.; Mo 161;

Rychetský – z MJ *Rychta*; z A rychta = rychtář; Mo 161;

Rychnavský – z MJ *Rychnava*, okr. Košice;

Řihovský – z MJ *Říhov* (skupina stavení u Stach), *Řihovice, Řihovka* (samota u Lomnice n. Popelkou); podle příslušnosti k rodině Řihově nebo podle statku, který kdysi patřil Řihovi; Mo 163;

Sezemský – z MJ *Sezemice*; příp. MJ *Sezimovo Ústí*; Mo 166;

Slezák – z označení obyvatele Slezska; Mo 170;

Slováček – zdrob. příjm. Slovák, označ. člověka z Mor. Slovácka a ze Slovenska; Mo 171;

Švéda – z národního jm. Švéd; Mo 193;

Trenčanský – obyv. jméno z MJ *Trenčín*; je i MJ *Trenč* u Lučence, Banskobystrický kraj;

Turková – z nár. jména; podle domov. znamení; též ozn. účastníka tureckých válek; Mo 201;

Tvrzník – obyvateľ tvrze; Mo 202; nár. A tvrzník=hřib;

Valášek – odvoz. od Valach = příslušník morav. kmene; karpatský pastýř ovcí; lenoch (od sl. válet se); lavice v mlýnské šalandě; kastrovaný hřebec; *Valášek*; Mo 204;

Větrovský – z MJ *Větrov*; Mo 208;

Vodňanský – z MJ *Vodňany*;

Vopalecká – z MJ *Opálka* u Klatov; Mo 214;

Vochozka – z A ochoz = lesní stezka, též chodba okolo hradeb; z MJ; Mo 212;

Vosátka – zdrob. z A osada = ve starém významu lid, společnost; osazení; Mo 214;

Vrchota – zpětným odvoz. z názvu obce *Vrchotice*, n. z OJ *Vrchoslav*; Mo 216;

Zlatínský – z MJ *Zlátenka*, původně *Zlatná Lhota* u Pacova; z MJ *Zlatná* na Ostrove, Slovensko; *Zlatno*, obec u Zlatých Moravců na Slovensku;

Zvolenský – z Mj *Zvolen*, Banskobystrický kraj;

Žilinský – příjm. z MJ *Žilina* (nejen na Slovensku); Mo 226.

V souboru jmen se vyskytuje celkem **79** příjmení podle původu. Příjmení z místních jmen vykazují velkou pestrost, protože do Kaplice přicházeli nejen osídlenci, ale také mladí muži do vojenské služby v Jaslovských kasárnách. Mnozí z nich se zde oženili a zůstali.

Jejich příjmení pak vypovídají o tom, že přišli ze značné vzdálenosti (*Jaslovský, Kreminský, Perenský, Rychnavský, Trenčanský, Zlatínský, Zvolenský, Žilinský*).

3.1.2 Příjmení z apelativ

3.1.2.1 Příjmení motivovaná zaměstnáním, řemeslem či jiným stavem (82)

– z adjektivních tvarů: *Hajný, Hejný, Kočí, Konský*; (4)

– ze substantivních tvarů:

Příjmení z klasických řemesel: *Bečvář, Kadlec, Koclíř, Kolář, Korbel, Korbela, Koriťák, Kotlas, Kovář, Kovařík, Kovaříček, Krejčí, Krejčík, Kupec, Kupeček, Kutlák, Lamač, Lesňák, Mazač, Mlýnek, Neckář, Pekárek, Pilařová, Procházka, Řezníček, Sládek, Smolek, Smolík, Sytař, Šefčík, Šenkýř, Ševčík, Šindelář, Šindeliř, Vačkář, Zedník*; (36)

Příjmení podle společenského statusu: *Císař, Děkan, Drábová, Dvořák, Hejduk, Hejtmánková, Kočer, Král, Lovčí, Major, Maninová, Maršál, Maršálek, Maštaliř, Měšťan, Pánek, Panoš, Papež, Podroužek, Probošt, Profous, Půlpán, Sedláček, Sedlák, Soldát, Šafářová, Urbanová, Tampír, Učeň, Zahradník, Zeman, Zemánek, Žák, Žáček*; (34)

Ostatní příjmení: *Duda, Dudák, Hudec, Kozák, Rolník, Rybníkář, Šlapáčková, Žitník*. (8)

Příjmení motivovaná zaměstnáním, řemeslem, stavem a společenským zařazením tvoří dohromady skupinu 82 jmen.

Abecední seznam příjmení motivovaných povoláním, n. stavem

Bečvář – z A, podle řemesla, vyráběl bečky, bednář; Mo 30;

Císař – z A císař; někdy mělo charakter přezdívky;

Děkan – z A, čestný titul správce farnosti; i přezdívka někomu, kdo bydlel v budově děkanství; Mo 42;

Drábová – z A dráb = pěší voják, zřízenec, dozorce při robotě; Mo 43;

Duda – z A duda = dudák; též ze slovesa dudat = hrát na dudy; Mo 45;

Dudák – A duda = dudák; pták dudek; též ze sl. dudat = hrát na dudy; Mo 45;

Dvořák – nejčastější české příjmení; A dvořák = svobodník, velký sedlák, hospodář velké usedlosti; ve stč. dvorský služebník; Mo 46;

Hajný – z A hajný; Mo 58;

Hejduk – A hajduk = ozbrojený osobní sluha; sedával na kočáře vedle kočího; maď. dráb; Mo 62;

Hejný – z A, hejný, totéž co hajný; Mo 62; Hudec – z A = hráč na strunný nástroj; Mo 70;

Kadlec – z A tkadlec, Mo 79;

Koclíř – ze střhn. Koczler a to z A kotze = vlněná houně n. hrubý vlněný oděv; *Koczler*, počeštěné *Koclěř* > *Koclíř* označovalo výrobce vlněných houní n. oděvu; též z MJ *Koclířov* < *Koczlerzow* < *Koczlerstorf*; Prof II, s. 270;

Kočer – z A kočí; kočárový kočí; může pocházet i z něm. *Kutscher* = kočí; Ben 278;

Kočí – z A, kočárový kočí; Mo 87;

Kolář – z A, výrobce kol, řemeslo; Mo 88;

Konský – z A kůň; zabýval se asi prodejem či léčením koní;

Korbel – z A, výrobce korbelů; též *Korbelář*; Mo 90;

Korbela – A, výrobce korbelů; též *Korbelář*; Mo 90;

Koriťák – A koryto = mělká podlouhlá nádoba; *Koryťák* (také z MJ, Psí Koryto); Mo 91;

Kotlas – asi také sem ke *Kotlán*, *Kotlár* aj.; Mo 92;

Kovář – pracovník s kovem; Mo 93;

Kovaříček – zdrob. od A kovář; podle řemesla; Mo 93;

Kovařík – zdrob. od A kovář; zdrob. i příslušníka kovářovy rodiny; Mo 93;

Kozák – A, kozák = pastevec koz; také druh hříbu; zhrubělé příjmení; Mo 93;

Král – z A král; často ironická přezdívka; Mo 94;

Krejčí – z A krejčí; pův. obchodník se sukmem; krájel je z kusu; Mo 95;

Krejčík – zdrob. z A krejčí; Mo 95;

Kupeček – zdrob. z A kupec; Mo 100;

Kupec – z A kupec; Mo 100;

Kutlák – ze stč. A kutlěř, to ze střhn. *kuttler* = řezník, který dělal jitrnice a klobásy; Mo 101;

Lamač – podle zaměstnání v lomě; Mo 103;

Lesňák – A lesák = obchodník s dřívím; *Lesňák* = lesní včelař; kdo bydlel v lese; Mo 105;

Lovčí – z A lovec; Mo 108; správce myslivosti, honitby a představený lovců; MSS, ESSČ in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Major – z A major = představený; někdy polatinštělé Maier, viz Majer; později vojenská hodnost; Mo 111;

Maninová – z přejatého apelativa man = vazal, leník; něm. A Mann = muž; z OJ něm. původu na Man (Manfred) – *Mana, Maněna, Manina* aj.; Mo 112;

Maršál – pův. A maršálek = podkoní (ze střhn. mare = kůň, schalk = čeledín), dozorce nad koňmi; pak vojenská hodnost; u nás celní zřízenec; Mo 113;

Maršálek – zdrob. od maršál; Mo 113;

Maštalíř – ze stč. A ma(r)štaléř = dozorce nad konírnami; čeledín od koní; Mo 114;

Mazač – ze sl. mazat; A mazač = vymazával hlínou stropy, podlahy; Mo 115;

Měšťan – z A měšťan, podle společenského statusu;

Mlýnek – A; z označení majitele mlýna; Mo 120;

Neckář – A neckář = výrobce necek; kdo pracoval u necek, tj. truhlíku, jímž se ruda sypala do kychty (hutnický termín); Mo 124;

Pánek – zdrob. příjm. k Pán; též z OJ Pankrác a Štěpán (Štěpánek); Mo 134;

Panoš – mladý šlechtic přidělený k osobní službě svému pánu, později šlechtic nižšího stupně; Mo 134;

Papež – z titulu nejvyššího představitele církve; snad i z přezdívky katolíkům; Mo 134;

Pekárek – zdrob. z A pekař; nář. na Trutnovsku a na Moravě A pekárek = pekáč; Mo 137;

Pilařová – A pilař = výrobce pil, provozovatel vodní pily; Mo 140;

Podroužek – zdrob. příjm. z A podruh = nájemník na statku, který byl povinen si nájem odpracovat; Mo 144;

Probošt – A probošt přejaté z lat. = představený, dozorce, církevní hodnostář; snad z přezdívky tlust'ochu, pijáku; Mo 148;

Profous – A profous = původně vojenský policista, pak správce vojenské věznice; dozorce v hřebčíně; Mo 148;

Procházka – A procházka = přenes. řezník procházející vesnicemi za nákupem dobytka; též vandrovní tovaryš; Mo 148;

Půlpán – A půlpán = obyvatel městyse; též kdo si hraje na pána; kdo se obléká polo po městsku a polo selským způsobem; Mo 150;

Rolník – z A; kdo obdělává pole, zemědělec; též *Rolný*; Mo 157;

Rybníkář – A rybníkář = dělník stavějící rybníky; přeneseně nezvedenec (k rybníkářům se přidružovali i tuláci a propuštění či zběhlí vojáci); Mo 161;

Řezníček – zdrob. příjm. Řezník; podle zaměstnání; zdrob., jde o mladého řezníka; Mo 162;

Sedláček – zdrob. příjm. *Sedlák*, z A sedlák = majitel usedlosti, sedla; sedláček = mladý hospodář, kterému otec postoupil předčasně grunt, aby ho ochránil před vojenskou službou; M 165;

Sedlák – původně majitel usedlosti; Mo 165;

Sládek – z A sládek; podle řemesla, vedl výrobu v pivovaře; Mo 170;

Smolek – z A smola = míza jehličnatých stromů; výrobek z pryskyřice; z přezdívky pomalému člověku; též kdo smolu sbíral, získával ze dřeva; Mo 171;

Smolík – spíše ze sl. smolit=špinit; Mo 171;

Soldát – z A soldát = žoldněř, ze střhn. soldan; Mo 172;

Svoboda – z A svoboda = svobodná selská živnost; nevázanost; útočiště, výsada; z MJ; Mo 178;

Sytař – A sitař = výrobce sít, sítař, sítař = výrobce sítí; Mo 169 a *Sytař* Mo 179;

Šafářová – A šafář = představený čeládky; stč. sl. šafovati = hospodařiti; Mo 179;

Šefčík – nář. podoba A švec; zdobnělé; Mo 181;

Šenkýř – z přejatého A šenk (z něm.) = hostinský, pravovárečník; Mo 181;

Ševčík – zdrob. z A a příjm. *Švec* > *Ševčík* = též špatný švec; ryba ježdík; sýkora parukářka; Mo 182;

Šindelář – z A šindelář, od šindel = dřevěná krytina; výrobce šindelů, nebo z přezdívky hubenému; Mo 183;

Šindelíř – podobně jako Šindelář; Mo 183;

Šlapáčková – stč. A šlapák = kůň, dělající dlouhé kroky nebo šlapáním pohánějící kola; též = kalkant, tj. pomocník varhaníka, který šlapal měchy varhan; *Šlapal*, *Šlapáček*, *Šlapa* aj.; Mo 185;

Tampír – jméno vojenského vysloužilce, který v třicetileté válce bojoval v Dampierově pluku; Mo 195;

Učeň – z A učený, učeň v řemesle i žák; Mo 202;

Urbanová – OJ z lat A urbanus = městský, uhlažený; Mo 203;

Vačkář – A vačkář = výrobce váčků, tobolek; Mo 204;

Zahradník – z A zahradník; podle řemesla; Mo 219;

Zedník – z A zedník; podle řemesla; též název ptáka; Mo 222;

Zeman – A zeman = drobný šlechtic s erbem, později svobodný majitel statku zapsaného v zemských deskách; časté příjmení svobodníků; Mo 222;

Zemánek – malý zeman; nemanželský syn panoše; Mo 222;

Žák – z A žák, pův. čekatel kněžství, později student; na Volyňsku učitel. pomocník; Mo 225;

Žáček – zdrob. z příjm. Žák; Mo 225;

Žitník – z adj. žitný = též bohatý obilím; kdo měl na starosti obilí; z MJ *Žitná*; Mo 226.

3.1.2.2 Příjmení podle věku, nápadných znaků tělesných a příbuzenství (18)

– podle věku: *Babková, Čada, Dědek, Dítě, Hošková, Kmeťová, Šuhaj*;

– podle znaků tělesných: *Hlaváč, Hlavsa, Hubáček, Mužík, Nosek, Nušková, Nožička, Palečková, Zoubková*;

– podle příbuzenských vztahů: *Brácha, Švagr*.

Abecední seznam příjmení s výkladem

Babková – z A baba > babka;

Brácha – z A brácha od bratr > brach > *Brácha*;

Čada – A čad = hoch, jinoch; čada, čáda = dívka; též z A čad = čoud, snědý člověk; Mo 38;

Dědek – z A, podle stáří; též z názvu stolice na naklepávání kosy; snop na vrchu mandele, mor. nář. žaludek, veliké jelito; Mo 41;

Dítě – z A, podle zjevu, malé postavy, naivního pohledu na svět;

Hlaváč – z A hlava > hlavatý > *Hlav-áč*; někdy podle domovního znamení; též podle rostliny; Mo 64;

Hlavsa – z A, hlava > *Hlav-sa*; někdy podle domov. znamení Mo 64;

Hošková – zdrob. jm. A hoch = chlapec; z něm. adj. hoch = veliký, hrdý, vznešený; může být i z dom. podoby OJ Hodislav; Mo 65; též z lid. názvu ptáka volavky; u rodin s žid. předky z Jehošua = Jozue; Mo 68;

Hubáček – A huba = ret, později hrubě ústa, místy i obličej; hubáček je též groš s portrétem krále Ferdinanda I. s odulým rtem; Mo 70;

Kmeťová – z A kmet = stařec; *Kmeť* i *Kmet*; Mo 86;

Mužík – z A muž > mužík = mladý, ženatý muž; Mo 123;

Nosek – z A nos = část obličeje; *Nosek* = člověk s malým nosem n. zdrob. *Nos*; Mo 128;

Nušková – z A nůsek, příjm. *Nůsek*, *Nusek*; Mo 128; *Nušek* snad vzniklo mylným čtením *ss>š*;

Nožička – zdrob. k noha > nožka > nožička; Mo 128;

Palečková – z A palec, zdrob. paleček pro malého člověka; Mo 134;

Šuhaj – mor. A šuhaj = jinoch; Mo 192;

Švagr – z příbuzenského názvu; z něm. Schwager = manžel sourozence; dříve i tchán nebo zeť; Mo 193;

Zoubková – A zub, zdrob. Mo 224.

Tato skupina je počtem malá a zahrnuje pouhých 18 příjmení. Jsou mezi nimi jména starobylá, jako např. *Čada*, *Kmeťová*, nářeční (*Šuhaj*) i dávné přejímky z němčiny (*Švagr*).

3.1.2.3 Příjmení podle názvů živočichů a rostlin (121)

Příjmení z názvů živočichů a rostlin vytvářejí početnou skupinu, zvláště jména živočichů mají převahu. Taková pojmenování vznikala často na základě podobnosti jedince se základovým pojmenováním, přirovnáním, metaforickým přenesením.

Z názvů živočichů: *Beran*, *Bobrová*, *Bočánek*, *Brabec*, *Brouček*, *Čáp*, *Čapek*, *Červík*, *Červíček*, *Čížek*, *Holub*, *Hurda*, *Chlaň*, *Jelínek*, *Jeřábek*, *Ježek*, *Kačenová*, *Kaloš*, *Kavková*, *Kocourek*, *Kočka*, *Kohout*, *Kohoutek*, *Kohút*, *Komárek*, *Kotek*, *Koza*, *Kozlík*, *Kretek*, *Krtek*, *Křečková*, *Křivánková*, *Laštovka*, *Laštovička*, *Liška*, *Ludačka*, *Molíková*, *Muška*, *Olšan*, *Ovádek*, *Papoušek*, *Pelikán*, *Ptáček*, *Pulec*, *Ročně*, *Rybák*, *Řimnáč*, *Sejk*, *Slavík*, *Sojka*, *Sokolová*, *Stehlíková*, *Straka*, *Strnadová*, *Supová*, *Sůva*, *Sýkora*, *Syslová*, *Škvor*, *Šlapáčková*, *Špačková*, *Štika*, *Šula*, *Šulek*, *Valášek*, *Vlček*, *Volko*, *Vopička*, *Vorlová*, *Vrána*, *Vrubel*, *Vydrová*, *Zajíc*; (73)

Z názvů rostlin a jejich částí: *Balšínek*, *Čábelka*, *Drnková*, *Dubová*, *Fiala*, *Hraše*, *Hruška*, *Jedlička*, *Kalina*, *Konopová*, *Konvalinková*, *Kopenec*, *Koprna*, *Kopřivová*, *Kořínek*, *Košťál*, *Kotrč*, *Krba*, *Krkoška*, *Kytka*, *Lebeda*, *Lusková*, *Malinková*, *Merunka/Meruňka*, *Otava*, *Paluska*, *Pařízek*, *Pecka*, *Pelech*, *Petržala*, *Petržilka*, *Růžička*, *Siklenka*, *Sláma*, *Smržová*, *Souček*, *Stýblo*, *Šafránek*, *Šiška*, *Trávníček*, *Trník*, *Trnková*, *Trsová*, *Třísková*, *Viola*, *Vokurka*, *Votruba*, *Zrna*; (48)

Příjmení tohoto typu se často přenášela na základě určitých shodných vlastností na člověka, a tak přenesením vznikla např. jména: *Červík*, *Červíček*, *Holub*, *Jedlička*, *Komárek*, *Krkoška*, *Křeček*, *Liška*, *Ptáček*, *Pulec*, *Sojka*, *Souček*, *Stýblo*, *Škvor*, *Štika*, *Šulek*, *Trávníček*, *Trnka*, *Vokurka*, *Vrána*. Příjmení přezdívkového typu vznikala už z původních příjmí: *Komárek* byla přezdívka hubenému, *Kopřiva* člověku nepříjemnému. Pěstitel zeleniny mohl dostat přezdítku *Košťál*, malému člověku se říkalo na Sušicku *Kotrč*, *Sláma* člověku se světlými vlasy, vrásčitému *Smrž*, sporému *Souček*, rozkřičenému *Straka*, pekaři *Sůva*, *Sýkora*

pestře oděnému švihákovi, samotáři *Sysel*, slabému a tenkému *Stýblo*, *Tříška*, člověku s vlčími vlastnostmi *Vlček*, *Vydra* byla přezdívka pytlákům apod. Statný člověk byl *Dub*, urostlý *Jedlička*, zdravý *Kořínek* n. *Pařízek*, pohledný *Malinka*, *Merunka*, *Růžička* apod. Některá příjmení vznikla podle domovního znamení: *Čáp*, *Jelínek*, *Papoušek*, *Pelikán*, *Vorel*, *Zajíc* aj.

Abecední seznam příjmení podle názvů živočichů a rostlin s výkladem

Balšínek – z A, souvisí s balšán = vonná rostlina, máta; *Balšánek*, *Balšínek*; Mo 29;

Beran – z A, podobnost v povaze se zvířetem, domovní znamení; též přezdívka protestantu tvrdošíjně lpícímu na své víře; přezdívka paličáku; Mo 31;

Bobrová – z A bobr;

Bočánek – z A, ze jména zvířete, stč. Borovka, podle domovního znamení; Mo 32;

Brabec – z A brabec za vrabec; Mo 33;

Brouček – z A, zdrob. z názvu hmyzu; též přezdívka; Mo 34;

Čábel – stč. A ščabel, čabel = šťovík; Mo 38;

Čapek – zdrob. z A čáp; A čapa = velká tlapa, noha; čapák = kdo má dlouhé nohy; Mo 39;

Čáp – z A čáp, podle domov. znamení; Mo 39;

Červík – z A červ, zdrob., přenes drobný, malý člověk; Mo 39;

Červíček – z A, zdrob., přenes. malý, drobný; Mo 39;

Čížek – z A číž = pták čížek; *Číž-* + *-ek*; ptačí příjmení; Mo 40;

Drnková – zdrob. A drn = trávník; jeho kus vyrytý s kořeny; Mo 44;

Dubová – z A, z názvu stromu, Mo 45;

Fiala – z A, z názvu květiny; též podle barvy; Mo 50;

Holub – z A, ptačí jméno; přeneseně kdo se napaňuje; volatý člověk; milovník holubů; u čes. rodin žid. původu za jméno Jonáš; Mo 66;

Hraše – z A hrách; vzniklo z 5. pádu; Mo 69;

Hruška – z A, podle ovoce; Mo 69;

Hurda – mor. A hurda = divoká kráva; laš. hurdat = hrkat něčím, hlučně pohybovat; Mo 70;

Chlaň – snad za apelativum kleň = ryba bělice Mo 72;

Jedlička – z A jedle, zdrob., přeneseně pěkný, urostlý člověk; Mo 76;

Jelínek – z A jelen, zdrob. též podle domov. znamení; Mo 76;

Jeřábek – z A jeřáb, zdrob., z názvu ptáka nebo stromu; podle domov znamení; Mo 76;

Ježek – z A jež, ježek Mo 76;

Kačenová – z A, kachna, kačena, spíše z dom. podoby ženského OJ Kateřina; Mo 79;

Kalina – z A, z názvu keře, Mo 80;

Kaloš – z A, snad z kalous = druh sovy, obměnou z varianty kalouš; Mo 80;

Kavková – z A kavka, ptačí jméno; Mo 82;

Kocourek – z A, zdrob. *Kocour-ek*; Mo 87;

Kočka – z A kočka; Mo 87;

Kohout – z A kohout; ptačí jméno, podle znamení; Mo 88;

Kohoutek – zdrobnělé *Kohout-ek*; Mo 88;

Kohút – nářeční A, stč. kohút; Mo 88;

Komárek – zdrob. z A komár > *Komár-ek*; přezdívka hubenému člověku; Mo 88; přenes. slabý člověk; Mo 89;

Konopová – z nář. A konopa = konopí; Mo 90;

Konvalinková – z A, z názvu vonné květiny; Mo 90;

Kopenec – z A kopenec = kopka (sena); na Lašsku = mezník; Mo 90;

Koprna – z A koprna = rostlina podobná kopru; ESSČ, GbSlov in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Kopřivová – z A názvu kopřivy; přezdívka člověku, který je sarkastický, Mo 90;

Kořínek – A, zdrobnělé od kořen > kořének > *Kořínek*; Mo 91;

Košťál – A, přezdívka pěstiteli zeleniny; z MJ Košťálov; Mo 92;

Kotek – z A kot = kocour; též nář. laš. nepálená cihla; kotek = též kotník; Mo 92;

Kotrč – z A kotrč = chrastí; houba; přezdívka malému člověku (Sušice); Mo 92;

Koza – z A koza, též člověk pocházející z Kozácka (kraje u Želče na Táborsku);

Kozlík – zdrobnělé z A kozel n. příjm. *Kozel* > *Kozl-ík*; Mo 93;

Krba – z A = úl; dutý pařez; suchá haluz; starý hubený člověk; Mo 95;

Krtek – z A krtek s nář. vloženým *-e-*; Mo 95;

Krkoška – z A krkoška = sukovité dřevo, větev, též přeneseně krk; Mo 95;

Krtek – z A krtek; Mo 96;

Křečková – z A křeček; snad přezdívka někomu, kdo hromadí majetek; Mo 97;

Křivánková – z názvu ptáka skřivánka, zjednodušená skupina *skř-*; Mo 98;

Kytka – z A kytky; stč. kyta = svazek bylin, květů; Mo 102;

Laštovka – z A vlaštovka; *vl>l* nářečně zjednodušené; Mo 103;

Laštovička – zdrob. příjm.; *vl>l*, zjednodušená a nářeční výslovnost; Mo 103;

Lebeda – z názvu rostliny; za neúrody sloužila také jako potrava; Mo 104;

Liška – z A liška; přenes. rezavý a chytrý člověk; Mo 107;

Ludačka – z A ludačka = název ptáka pěníce nebo červenky; Mo 109;

Lusková – z A, plod hrachu; ze sl. luskat = vydávat luskavý zvuk; Mo 109;

Malinková – podle červeného plodu maliníku; přezdívka pěknému člověku; Mo 112;

Merunka/Meruňka – z A meruňka, z názvu ovocného stromu či ovoce; Mo 117;

Molíková – zdrob. k A mol, molík = nář. motýlek, nebo i opilec; Mo 120;

Muška – ze zdrob. A moucha; Mo 123;

Olšan – z A pstruh; z obyv. názvu z MJ Olše, Olšan; Olšanský z Olšany; Mo 130;

Otava – z A otava = zotavení; druhá sklizeň trávy; též podle bydliště na řece Otavě; Mo 132;

Ovádek – zdrob. k A ovád (hmyz);

Paluska – z A; varianta slova lusk(a) > *Paluska*; Mo 134;

Papoušek – podle názvu ptáka; snad přezdívka člověku, který se pestře strojil; podle domovního znamení apod.; Mo 134;

Pařízek – zdrob. od A pařez > pařízek; též z MJ Pařízek u Sobotky; Mo 135;

Pecka – z A, semeno peckovice; něco tvrdého; Mo 136;

Pelech – stč. peleš = jeskyňka, brloh, doupě; z A pela = větroplach; ze sl. pelovat = pelášit, utíkat; též lože; snad i z OJ Pelhřim; Mo 137;

Pelikán – podle domov. znamení; pták pelikán krmící podle báje svá mláďata vlastní krví byl symbolem Krista; Mo 137;

Petržala – z nář. podob A petržel; Mo 139;

Petržilka – zdrob. nář. podoba A petržel; Mo 139;

Ptáček – z A ptáček = zdrob. A pták; přenes.= drobný člověk; zdrob. příjm. Pták podle domov. znamení; Mo 150;

Pulec – z A pulec = vývojové stádium žáby; stč. OJ Pulec; Mo 150;

Ročně – z A roček = domácí zvíře rok staré; Mo 156;

Růžička – zdrob. A růže; z názvu květiny; podle průměru chlapík jako růže; podle domov. znamení; Mo 160;

Rybák – z A rybák = rybář; druh ptáka; Mo 160;

Řimnáč – z A řivnáč (spodobou *vn > mn*); název holuba hřivnáče (má na krku bílé půlměsíce tvarem podobným starým hřivnám stříbra); Mo 163;

Sejk – patrně z A sejc = sýc; Mo 166;

Siklenka – z A názvu rostliny;

Sláma – z A; přezdívka někomu, kdo má světlé vlasy; Mo 170;

Slavík – z A slavík, ptačí jm. Mo 170;

Smržová – z názvu jedlé houby; přezdívka člověku s vrásčitým obličejem; Mo 171;

Sojka – z A pták, přenes. zvědavý člověk; Mo 172;

Sokolová – z A sokol = dravý pták; též z MJ; Mo 172;

Souček – zdrob. z A a z příjm. Suk; A souček = uzlík; přenes. sporný člověk; Mo 172;

Stehlíková – z A stehlík; Mo 174;

Straka – z A straka (podle jejích vlastností: pestrost, hlučnost, nenechavost); podle domovního znamení; A straka = též strakaté dobytče; sekera u vinařů; z MJ Straky, jm. Straka (zejména u rodin s žid. předky); Mo 176;

Strnadová – z A strnad=pták; Mo 176;

Stýblo – z A stýblo = stéblo; patrně z označení tenkého člověka; Mo 177; Styblík (zdrob.; snad i z něm. A Stübel = výměnkářská světlička); Mo 177;

Supová – z A sup=dravý pták; podle domov. znamení; Mo 177;

Sůva – nář. podoba A sova; A sůva též = nepodařená houska; přezdívka pekařům; Mo 178;

Sýkora – z A sýkora, z názvu ptáka; přezdívka člověku pohyblivému, pestře oděnému; Mo 178–179;

Syslová – z A sysel; přezdívka samotáři, ospalému člověku, člověku, který hromadí zásoby; Mo 179;

Šafránek – zdrob. A a příjm. z názvu rostliny, šafrán = název rostliny a rostlinného barviva; šafrán byl vzácným kořením; přezdívka zrzavým; Mo 179;

Šiška – z A šiška; plod jehličnanů; stč. a nář. = knedlík; z OJ Šimon; Mo 183;

Škvor – z A, název hmyzu; přenes. drobný, hubený člověk; Mo 185;

Šlapáčková – stč. A šlapák = kůň, který dělal dlouhé kroky nebo šlapáním poháněl kola; *Šlapal, Šlapáček, Šlapa aj.*; Mo 185;

Špačková – z A špaček; čep ve mlýně; valaš. nář. = ovce se širokým krkem; Mo 187;

Štika – z A štika, podle štičích vlastností; podle domov. znamení; též štikat = uštipovat; jč. štikat = škytat; Mo 190;

Šula – z nář. šula = tloušť (ryba); v Krkonoších fenka; Mo 192;

Šulek – zdrob. A šula = tloušť (ryba); v Krkonoších fenka; zdrob. šulek = též váleček; přenes. malý zavalitý člověk; Mo 192;

Trávníček – z A trávník = místo porostlé travou; přenes. kdo si na takovém místě postavil domek; z MJ; nář. též pták linduška; Mo 199;

Trník – zdrob. A. trn; z MJ Trnov, Trnová; Mo 200;

Trnková – z A keř a jeho plod; trnka na Moravě = švestka; toto příjm. dostal majitel stavení obrostlého trnkami nebo přenes. člověk, který měl oči tmavé jako trnky; Mo 200;

Trsová – z A trs = též keř; kravská děloha; Mo 200;

Třísková – z A tříska; přezdívka hubenému člověku; Mo 201;

Valášek – z A valach = kastrovaný hřebec k tahu; zdrob. sufixem *-ek*; Mo 204;

Viola – z A viola, název květiny; stč. i *fiola*; též nádoba alchymistů či nádoba k náboženským účelům; ESSČ in in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 25. 4. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Vlček – zdrob. z A vlk; podle domovního znamení; člověk s vlčími vlastnostmi; nástroj k tlučení vlny; hák u studny; opruzenina; surové železo se struskou a další názvy nástrojů a zařízení; Mo 211;

Vokurka – z A (v)okurka; přenes. podle vzhledu, či podle plodiny, kterou pěstoval; Mo 213;

Volko – zdrob. A vůl; snad i z OJ Voldřich; Mo 213;

Vopička – zdrob. A (v)opice; Mo 214;

Vorlová – podle domov. znamení orel > vorel; z MJ; Mo 214;

Votruba – A (v)otruby = slupky z obilí; Mo 215;

Vrána – z A vrána; z názvu černého ptáka; z adj. vraný = černý; Mo 215;

Vrubel – slez. nář. A vrubel = vrabec; viz *Vrobek, Vrabec* a *Brabec*; Mo 216;

Vydrová – z názvu šelmy; přezdívka pytlákům; Mo 216;

Zajíc – z přezdívky, podle erbu nebo domov. znamení; Mo 220;

Zrna – z A zrno; Mo 224;

3.1.2.4 Příjmení podle názvů jídel a jiných potravin (23)

Buchtela, Homolka, Horčicová, Koblihová, Kvasnička, Makovec, Mazanec, Med, Navara, Návorka, Opelka, Pagač, Rohlíček, Rohlová, Slanina, Sliž, Syrovátka, Šišková, Škrabánek, Vodička, Žahour, Žahourek, Žemlička.

Také v této skupině 23 příjmení sloužila některá pojmenování jako přezdívky: *Buchtela* pro neobratného člověka, *Kvasnička* se říkalo prodavači droždí, *Navara* mrzoutovi, *Rohla* nesnášenlivému člověku, *Vodička* žertem hostinskému apod.

Abecední seznam příjmení podle názvů jídel a jiných potravin s výkladem

Buchtela – zdrob. od A buchta = druh pečiva, knedlík; nepálená cihla; přenes. málo pohyblivý člověk; *Bucht-a* > *Bucht-ela*; Mo 35;

Homolka – A syreček; název míst u homolovitých vrchů; *Homole* > *Homolka*; Mo 66;

Horčicová – patrně z nář. A hořčice; Mo 67;

Koblihová – z A koblih; pečivo i paštika; ESSČ, GbSlov in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Kvasnička – z A kvasnice = přísada do těsta, droždí; přenes. Kvasnička = prodavač droždí; na Vodňansku kvasničky = kynuté buchty, vdolky; nář. i višně; Mo 101;

Makovec – z adj. makový > makovec = makový koláč, makové pečivo; též mák a makovice; z MJ Makov; Mo 111;

Mazanec – z A mazanec = druh kulatého velikonočního pečiva; Mo 115;

Med – z A med, Mo 116;

Navara – z A navara = jídlo jen trochu uvařené; přenes. mrzout; Mo 124;

Návorka – zdrob. *Navara*; snad z *Návarka*;

Opelka – A opelka = koláč ze zbytků těsta, podplamenice, tj. placka z chlebového těsta, pečená v popelu na kraji pece; Mo 131;

Pagač – z nář. pagač = druh pečiva, vdolek; Mo 133;

Rohlíček – zdrob. A rohlík > rohlíček; Mo 157;

Rohlová – jč. nářeční rohel; na Moravě = rohlík; z adj. rohatý; přenes. nesnášenlivý člověk; též rorýs; Mo 157;

Slanina – vyuzené vepřové sádlo; Mo 170;

Sliž – nář. A sliž, = noky z těsta; též ryba mřenka; Mo 171;

Syrovátka – A syrovátka = tekutina, která zbude z mléka při výrobě tvarohu; Mo 179;

Šišková – A šiška je nář. a stč. knedlík; Mo 183;

Škrabánek – z A, koláč ze zbytku těsta vyškrábaného z díže; souvisí se sl. škrabat; na Poličsku = škaloup; Mo 184;

Tvarohová – z A tvaroh; Mo 202;

Vodička – zdrob. z A voda; z příjm. Voda; Mo 211;

Žahour – A žahour = kaše z borůvek; Mo 225;

Žahourek – zdrob. A žahour = kaše z borůvek; ze sl. žáhat = pálit, hořet; též komu hořela hlava, byl zrzavý; Mo 225;

Žemlička – zdrob. A žemle = druh drobného pečiva; Mo 226.

3.1.2.5 Příjmení z názvů konkrétních věcí, abstrakt a přírodních jevů (85)

Některá příjmení v této skupině mohla vzniknout z pojmenování předmětů, nástrojů a výrobků vztahujících se k určitému zaměstnání. K takovým by patřila např. jména *Hák*, *Jiskra*, *Kopačka*, *Kordík*, *Kosina*, *Pancíř*, jež mohla pojmenovávat řemeslníky pracující s kovy. *Holba*, *Korbel*, *Korbela* buď tyto nádoby vyráběli, nebo s nimi pracovali, *Stolička* pracoval se dřevem apod. S právníckou činností mohla být spojena pojmenování *Bula*, *Dekret*, s církevní činností *Crkva*. S jinými pracovními činnostmi byla spojena jména *Kalkuš*, *Knot*, *Koptík*, *Stupka*, *Mlýnek*, *Slad*. Také v této skupině lze najít jména přezdívkového typu: *Brázda*, *Kostka*, *Mráz*, *Nečas*, *Podzimek*.

Příjmení jsem rozdělil přibližně do tří skupin:

Z konkrétních věcí: *Botko*, *Brázda*, *Bula*, *Bulka*, *Crkva*, *Čampula*, *Čvančara*, *Dekret*, *Filková*, *Flaška*, *Frčka*, *Hák*, *Holba*, *Hromada*, *Hrstka*, *Chalupa*, *Chaloupková*, *Chuchla*, *Jiskra*, *Kalkuš*, *Kališka*, *Kára*, *Karták*, *Knot*, *Kopačková*, *Koptík*, *Korbel*, *Korbela*, *Kordíková*,

Kosina, Kostka, Kotrč, Kotva, Kožíšek, Krchov, Kropáček, Kudláček, Kyrová, Lavička, Matras, Mezera, Míšek, Mlýnek, Mošnová, Motyčák, Padrta, Pancíř, Pícková, Podlahová, Pokrývka, Pudelka, Slad, Sláma, Stolička, Stropková, Stupka, Šestáková, Šibra, Šípová, Širůčková, Špánek, Špička, Špulka, Štěrba, Štětka, Štíbr, Šubová, Záruba, Žoček;(69)

Z abstrakt: *Anděl, Hrůza, Komeda, Komenda, Kratochvílová, Malkus, Pýchová, Svoboda, Taušková, Život;* (10)

Z přírodních jevů: *Mrázová, Nečas, Podzimek, Požárek, Snížková, Večerka.* (6)

Abecední seznam příjmení z konkrétních věcí, abstrakt a přírodních jevů

Anděl – z A, příjmení podle domovního znamení; Mo 27;

Botko – z A botka, se sufixem *-ko*;

Brázda – z A brázda; přezdívka orači; též člověk se zbrázděným obličejem; Mo 33;

Bula – z nář. A bula = boule; Mo 35;

Bulka – z nář. A bula = boule; bulka=karbanický termín; součást chodského kroje; Mo 35;

Crkva – z A, 1. kostel, 2. církev;

Čampula – nář. A čampula = káča;

Čvančara – obměna něm. Švancara (z A Švancara = havířská sekerka); Mo 41;

Dekret – z A dekret = ustanovovací listina;

Filková – z A filek; karbanický termín; Mo 50;

Flaška – z A flaška = láhev, též podle domov. znamení; Mo 51;

Frčka – z A knoflík, cvoček; též ze slovesa frčet, rychle utíkat; Mo 52;

Hák – z něm. Hacke; A hák;

Holba – z A holba, název nádoby;

Hromada – z A hromada = kupa, množství, též houf; spolek, společenství ESSČ; GbSlov in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Hrstka – zdrob. A hrst >hrstka;

Hrůza – A hrůza = strach; též množství; snad i z OJ Hroznata; Mo 69;

Chalupa – označuje i majitele chalupy, tj. menšího hospodářství; označuje společen. status v tradiční vesnici; Mo 71;

Chaloupková – z A chaloupka; z MJ Chaloupky; Mo 71;

Jiskra – z A jiskra, přenes. rychlý, hbitý člověk;

Kalkuš – z A vápenný louh; *Kalkus* i *Kalkuš*; Mo 80;

Kališka – zdrob. od kalich, kalíšek, kališka; Mo 80;

Kára – z A kára = dvoukolý vůz; z laš. A karý = ošumělý, škaredý; z A kára = trest; Mo 81;

Karták – z A list, hrací karta, též ze sl. kartit = kazit; Mo 82;

Knot – A knot = uzel ve vlasech; zápalná šňůra; hadr; přeneseně malý člověk; Mo 86; ze střhn. knode = pruh hrubé tkaniny, šňůrka sající hořlavou látku; cupanina; též nadávka sedlákům – ESSČ, GbSlov in in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Komeda – A komenda = okrsek rytířského řádu; církevní obročí; lidově velení; přezdívka panovačnému člověku; Mo 89;

Komenda – z A komenda = okrsek rytířského řádu, církevní obročí; lidově = velení; přezdívka panovačnému člověku; Mo 89;

Kopačková – A kopačka = motyka; Mo 90;

Koptík – odvozeno z A kopt = jemné saze; přezdívka uhlíři; snad i ukoptěnému člověku; Mo 90;

Korbel – A korbel = nádoba na pití, většinou dřevěná; Mo 90;

Korbela – A korbel = výrobce korbelů, též Korbelář; Mo 90;

Kordíková – z A kord, druh sečné a bodné zbraně; provaz; zdrob. *Kordík* je od *Korda*; Mo 91;

Kosina – z A kosa; podle domovního znamení; Kosina též jméno hory; Mo 91;

Kostka – A kostka je též kotník, hrací kostka; snad přezdívka hubenému; Mo 91;

Kotrč – z A kotrč = jednoduché kormidlo na voru; tyč k nabodnutí otýpky píce; chrastí; houba; malý člověk (Sušice); Mo 92;

Kotva – A kotva; podle domovního znamení; Mo 92;

Kožíšek – zdrobnělé z A kožich; Mo 93;

Kratochvílová – A kratochvíle = zábava; z adj. kratochvilný = zábavný; *Kratochvíl*; Mo 94;

Krchov – z A s význ. hřbitov, z něm. Kirchhof;

Kropáček – zdrobnělina z A kropáč > kropáček, též kostelní kropenka; Mo 96;

Kudláček – A zn. nůž; chundel; (prostý zavírací nůž; kdo má kudlaté, zcuchané vlasy; přeneseně hubený člověk; Mo 98;

Kyrová – stč. A kýr = železný oštěp; též z něm. A Küher = kravař; Mo 101;

Lavička – zdobně z A lávka, lavice; Mo 104;

Malkus – stč. A malkus = výprask, mrskání; Mo 112;

Matras – stč. A matras = polštář, podložka pod pancíř; srov. matrace; Mo 115;

Mezera – z A mezera; Mo 117;

Míšek – ze zdob. A měch, míšek = váček na peníze; též z OJ Míša; Mo 119;

Mlýnek – zdob. A mlýnek; označení majitele mlýna; Mo 120;

Mošnová – A mošna = kabelka; též nadávka ženě nevalné pověsti; Mo 121;

Motyčák – z A motyka, nástroj na kopání; *Motyčka, Motyčák*; Mo 121;

Mrázová – z A mráz; přeneseně člověk šedivý, jako pokrytý jinovatkou; pták mandelík; Mo 121;

Nečas – A nečas = špatné počasí; na Hané „člověk k ničemu“; Mo 124;

Padrta – z A padrt' = drobný kousek; srov. drt'; Mo 133;

Pancíř – A pancíř = část brnění; z něm. Panzer; Mo 134;

Pícková – zdobně z A pec > pícka; *Pícka*; též *Picka*; Mo 139;

Podlahová – A podlaha = pův. pokrytí dlahami, prkny; též strop, patro; Mo 143;

Podzimek – zdob. A podzim; přezdívka staršímu člověku; Mo 144;

Pokrývka – z A pokrývka, z názvu věci;

Požárek – z A požár = oheň, spáleniště; Mo 147;

Pudelka – z A prdelka, přezdívkové jm. směšná jm. se obměňovala, aby se zastřela motivace;

Pýchová – z A pýcha = též nádhera; Mo 151;

Slad – A slad; vyklíčené semeno ječmene, surovina k výrobě piva; PSJČ online: <http://psjc.ujc.cas.cz>

Sláma – A sláma; přezdívka někomu, kdo má světlé vlasy; Mo 170;

Snížková – z A sníh; zdob., patrně z přezdívky drobnému bělovlasému člověku; Mo 172;

Stolička – zdob. A stolice > stolička;

Stropková – z A strop > stropek; na Litomyšlsku též půda; špalek, na němž je položena hřídel mlýnského kola; Mo 176;

Stupka – A stupka = malá stoupa; zařízení na roztloukání rudy; valcha na sukno; Mo 175; ve slez. nář. = hmoždír, past;

Svoboda – A svoboda = svobodná selská živnost; nevázanost, útočiště; výsada; Mo 178;

Šestáková – A šesták = mince v ceně šesti velkých peněz; šest krejcarů; dvougroš; šest ok na kostce; též šestipán = člen sboru šesti úředníků spravujících město; Mo 182;

Šibra – A šibra = drobný placatý kámen, tříška; podložka pod střešní tašku; Mo 182;

Šípová – A šíp = druh střely; podle domovního znamení; Mo 183;

Širůčková – z adj. široký; A širůček = široký hrnec; Mo 183; *Sirůček, Syrůček*; z A sirůček = sirotek; Mo 168–169;

Špánek – z A špán (z něm. A span = tříška), jzč. nář. špán = louč, špánek = tříška; Mo 188;

Špička – A špic = špička; něm. Spitz; též zdob nář. = linduška lesní; Mo 188;

Špulka – z A špulka, přejímka z něm. Spulle;

Štěrba – A štěrba = štěrbina (patrně v chrupu); Mo 190;

Štětka – z A = nástroj, název květiny apod. Mo 190;

Štíbr – z výchčes. nář. A štibr = odštěpek; na Opavsku = šťovík; *Štibral, Štibraný* aj.; Mo 190;

Šubová – A šuba = kožich; Mo 19;

Taušková – ze střhn. A tüşch = žert, klam, výměna; varianty *Tausch, Tauš*, zdob. *Taušek*; někdy z OJ Matouš (starým pravopisem *-auš-* = *-ouš-*); Mo 195, 115;

Večerka – zdob. A večer; z mor. A večerek = netopýr; *Večerka*; Mo 206;

Záruba – A záruba = ohrada ze dřeva; se sl. zarubat; Mo 221;

Život – z A život; též břicho, lůno, tělo; Mo 227; varianty *Života, Životek*;

Žoček z A žoček = hornická kabelka; zdobnělé žok „pytel“; Mo 227;

3.1.2.6 Příjmení činitelská a dějová

Příjmení od sloves a slovesných dějů (59)

Berka, Cába, Čoučera, Čurda, Dědičová, Drdák, Drha, Dundychová, Fučík, Houda, Hraba, Chýna, Kaněra, Kápar, Kardoš, Kotlas, Kostohryz, Kozojed, Krmela, Kypta, Lapeš, Loudová, Mimra, Mazač, Mlateček, Mlátilík, Nejezchleba, Oplátek, Outrata, Procházka, Pučera, Pýchová, Rouhová, Schupík, Skypala, Smolen, Smolík, Smolková, Soukup, Strháková, Stupka, Suchomel, Šantora, Šára, Škabrada, Šmat, Šoulová, Šubr, Šusta, Švásta, Švehla, Švejnoha, Valíček, Vosolsobě, Vraspír, Vrážek, Výlet, Zábušek, Zhouf.

V souboru s 59 převládajícími odvozeninami se uplatňují formanty *-a, -da, -ák, -ek, -ík, -ka, -č, -ec, -eček, -íček* jsou i složená příjmení přezdívkového typu: *Kostohryz, Kozojed, Suchomel* (se zadními členy ze slovesného základu) a příjmení *Nejezchleba, Vosolsobě, Vraspír* (s předními slovesnými členy v imperativu).

Abecední seznam příjmení od sloves a slovesných dějů

Berka – ze slovesa *brát*; ten, který bral přes právo, lupič; MSS, GbSlov in Verze 0.4.2. [citováno ze dne 12. 4. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Cába – ze slovesa *cabit* (plakat, brečet), Cába přezdívkou uplakanému; Mo 36;

Čoučera – ze slovesa *čučet*;

Čurda – ze sl. *čuriti se* = šklebit se; Mo 41;

Dědičová – A dědič = potomek dědův, nástupce v dědictví; též nepoddaný sedlák; Mo 41;

Drdák – z A *drda* = neposeda, nář. Ronova i mluvka, ze sl. *drdat* = pospíchat, jít spěšným krokem; Mo 44;

Drha – z A slovesa *drhat* = chvět se, škubat, trhat; Mo 44;

Dundychová – z A slovesa *dundat* = pít, přezdívkou opilci; Mo 46;

Fučík – ze sl. *fučet*, fičet; ztřeštěný člověk již stč.; Mo 54;

Houda – nář. sl. *vyhoudat* = vyčítat, chlubit se; Mo 68;

Hraba – ze sl. *hrabat* (shrabovat, přeneseně i majetek; Mo 68;

Chýna – ze slovesa *chynit* = klamat, přetvařovat se, lichotit; též Chejna; Mo 72;

Kaněra – ze slovesa *kanit* = slintat, žvanit, tlachat; Mo 80;

–Kardoš – ze slovesa *kardat* = trestat; Mo 81;

Kotlas – patrně ze sl. *kotlat* = hloubit; M 92;

Kostohryz – složené, přezdívkové příjm.;

Kozojed – složené, přezdívkové příjmení; též z MJ Kozojedy; Mo 93;

Krmela – ze sl. *krmit*, vykrmovat; Mo 95;

Kypta – A *kyp* = var; ze sl. *kypět* = vřít; přeneseně kdo rychle vzplane; kypta = pahýl; Mo 101;

Lapeš – ze slovesa *lapat* = chytat: *Lapač, Lapačka, Lapec, Lapčik, Lapeš, Lapiš, Lapka* aj.; Mo 103;

Loudová – ze slovesa *loudat se* = pův. toulat se, později=pomalu jít, pomalu pracovat; novým pravopisem za Lauda; Mo 108;

Mimra – ze slovesa *mimrat se* = nimrat se; zdlouhavě něco dělat; Mo 119;

Mazač – ze sl. *mazat*, A mazač = řemeslo, vymazával hlinou stropy a podlahy; Mo 115;

Mlateček – zdrob. A mlatec, pomocník při výmlatu obilí; přenes., kdo se pere; *Mlateček*, *Mlátílik*; Mo 119;

Mlátílik – přenes. kdo se pere, viz výše; Mo 119;

Nejezchleba – z rozkaz. věty se slovesem; Mo 125;

Oplátek – ze sl. *oplatit*;

Outrata – A outrata = plýtvání majetkem; plat za spotřebu v hostinci; též argot. = krčma; přezdívka marnotratnému; Mo 132;

Procházka – A procházka = přenes, řezník (procházel vesnicemi za nákupem dobytka); též vandrovní tovaryš, zahaleč; Mo 148;

Pučera – snad ze sl. *pučet*;

Pýchová – ze sl. *pýchat* = foukat, nadouvat se; někdy za Pícha odvoz. z OJ Petr; Mo 151 i 138;

Rouhová – ze sl. *rouhat se* = kdo se rouhá; Mo 159;

Schupík – poněmčené Šupík; ze sl. *šupět* = být v úzkých, mít strach; šupinatý kapr; výchčes. A jihoč. A šup = lomenice; drobná mince; též z střhn. schübe'prošívaná kazajka; stč. šuba = kožich; Mo 192;

Skypala – z mor. sl. *skýpat* = vzkypět, přezdívka prudkému člověku; Mo 170;

Smolen – z A smola = míza jehličnatých stromů; výrobek z pryskyřice; z přezdívky pomalému člověku; spíše ze slovesa smolit = špinit; Mo 171;

Smolík – kdo smolu sbíral; spíše však ze slovesa smolit; Mo 171;

Smolková – ze sl. smolit = špinit; *Smolka*, kdo smolu sbíral, získával ze dřeva, prodával; Mo 171;

Soukup – z A soukup = překupník; kdo spolu s někým něco koupil; dohazovač, donašeč, svědek; Mo 173;

Strháková – ze sl. strhat;

Stupka – stč. A stupka = lupič, tulák; ze slovesa stoupit do cesty; z OJ Neustup; Mo 177;

Suchomel – A suchomel = mlynář na větrném mlýně n. na často vysychajícím potoce; Mo 177;

Šantora – z mor. nář. šantat = šourat se, plést nohama; adj. šantavý = kulhavý; šantovat = žertovat, dovádět; též z názvu rostliny šanta lékařská; *Šantavý, Šantora, Šanta*; Mo 180;

Šára – ze sl. šárat se = s obtíží jít; snad i z A šár = řada cihel, šindelů; Mo 180;

Škabrada – ze sl. škabrat = žebronit; stč. škebrat = škemrat; Mo 184;

Šmat – z A šmat = hmat (sáhnutí); též ze slovesa šmátrat = hmatat po něčem, přeneseně nemotora; Mo 186;

Šoulová – ze sl. šoulat se = plížit se, šourat se; Mo 187;

Šubr – ze sl. šubrat = špinit; šubra = zaschlé bláto na dolní části oděvu; přenes, nepořádně oblečená, špinavá žena; Mo 192;

Šusta – ze sl. šustit; Šusta, Šustáček; z A šust = ukvapený člověk, ztřeštěnec; útek; šust (valaš. nář. = potřeštěné děvče; šustění, běhání; nevole; výměna věci bez přídavku; šusták = lenivec; lesní hrabanka; Mo 192;

Švásta – příjmení Švásta uvádí k r. 1666 Ben 46; též *Švasta* ze slovesa švástat = vychloubat se, žvanit; Mo 193;

Švehla – stč. sl. švehlat = šveholit; Mo 193;

Švejnoha – srov. nář. sl. švejhat = kulhat, šmatlat; zřejmě = kulhavý člověk; z MJ *Schweinach* v Tyrolích je *Švejnoch*; Mo 193; *Švejnoha, Svejnoha, Švejnoch* uvádí jako příjm. z MJ *Schweinach*, okr. Matrei v Tyrolsku i Ben 208;

Valíček – ze. sl. valit = kutálet, též kácet, bořit; *Valík* ≥ *Valíček*; Mo 205;

Vosolsobě – z věty v rozkazovacím způsobu; Mo 214;

Vraspír – zkomolené, patrně z šermířského úsloví – vraz rapír = kord; *Vraspík* = vraz píku; Mo 215; n. „vraz pír“ = vraz pero, tj. kord; Kn 31;

Vrážek – ze sl. vrážet;

Výlet – z A vyleta = výletník; též kdo často odcházel z domu; Mo 217;

Zábušek – ze sl. zabušit; málo jasné;

Zhouf – ze sl. zhoufovat (se);

Příjmení od sloves z přičestí minulého činného (37)

Blábolil, Blížil, Bohdal, Bouchal, Broukal, Buchal, Dočkálek, Doležal, Hujalová, Klestil, Kvapil, Kyrál, Látal, Mačkal, Musil, Nahodilová, Nedorost, Nechváta, Nutil, Odložil,

Oplíštil, Pospíšil, Prudilová, Příbyl, Přivřel, Rádsetoulalová, Stejskal, Stloukal, Šítal, Šmejkal, Tejkl, Tikal, Tošil, Urazil, Vohlídal, Vrážel, Vysloužil.

Všechna příjmení ve skupině vznikla ze slovesného přičestí minulého a vyjadřují nějaký děj, nebo náhlou událost, na jejichž základě pojmenování vzniklo. Větší část z nich (23) pojmenovávají nějaký neohraničený děj, který se stal trvalou vlastností pojmenovaného: *Báblolil, Blížil, Bouchal, Broukal, Buchal, Hujalová, Klestil, Kvapil, Kyrál, Látal, Mačkal, Musil, Nechváta, Nutil, Prudilová, Stejskal, Stloukal, Šítal, Šmejkal, Tejkl, Tikal, Tošil, Vrážel.* V početně menší skupině (12) jsou příjmení vzniklá jako pojmenování jednorázové události, z přičestí minulého dokonavých sloves: *Dočkálek, Doležal, Nahodilová, Nedorost, Odložil, Oplíštil, Pospíšil, Příbyl, Přivřel, Urazil, Vohlídal, Vysloužil.* Kuriozitou jsou složená příjmení: *Bohdal* a *Rádsetoulalová*.

Abecední seznam příjmení ze slovesného přičestí činného

Blábolil – ze sl. blábolit; v Ka příjmení starousedlíků;

Blížil – ze sl. blížiti se;

Bohdal – A bohdal = čáp; Mo 32; též z přezdívky pro toho, kdo svoji požívačnost pokrytecky omlouvá slovy *bóh dal* (jako důsledek boží přízně); ESSČ; *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Bouchal – ze sl. bouchati, přezdívka člověku, který se rád pere; Mo 33;

Broukal – ze sl. broukati;

Buchal – ze sl. buchati, bouchati; Mo 35;

Dočkálek – ze sl. dočkat, *Dočkal, Dočkálek*; Mo 43;

Doležal – ze sl. doležeti, starší tvar *Doležal*; Mo 43;

Hujalová – ze sl. hujati = vyměnit se; húja = plýtvat; Mo 70;

Klestil – ze sl. klestiti; podobné je Klesnil (výchmor.) Mo 85;

Kvapil – ze sl. kvapiti = rychle jít, spěchat;

Kyrál – snad přesmykem z Kylar; nejasné; Mo 101;

Látal – ze sl. látati, zašívati; Mo 103;

Mačkal – ze sl. mačkat;

Musil – ze sl. musiti; Mo 122;

Nahodilová – příč. stč. sl. nahoditi se = náhodou u něčeho být; Mo 123;

Nedorost – A nedorost = výrostek; člověk malého vzrůstu; tvar bez koncového -l; Mo 124;

Nechvátal – ze sl. nechvátat; Mo 124;

Nutil – ze sl. nutit; Mo 128;

Odložil – ze sl. odložit, v pův. význ. = nahradit, odkázat nač; Mo 129;

Oplíštil – ze sl. oplístit = opleskat hlinou, maltou; nář. oplístit se = oženit se; Mo 131;

Pospíšil – ze sl. pospíšit; Mo 146;

Prudilová – ze sl. prudit = působit něčemu zanícení, leptat, jítřit, dráždit; <http://psjc.ujc.cas.cz>

Přibyl – buď ze sl. přibít (komu) = vybít, nabít, nebo i se záměnou *i>y*; též z OJ Přibyslav; též někdo, kdo nově přibyl, přistěhoval se apod. Mo 149;

Přivřel – ze sl. přivřít;

Rádsetoulalová – složené z věty Rád se toulal – *Rádesetoulal*, přechýlený tvar má pouze sufix -ová;

Stejskal – ze sl. stejskat, stýskat si; Mo 175;

Stloukal – ze sl. stloukat = též srovnávat (plátno, železo) na pravidelné kusy; Mo 175;

Šítal – ze sl. šítat; málo jasné;

Šmejkal – ze sl. šmejkat = smýkat; Mo 186;

Tejkl – ze sl. (do)týkat; nář. u Valaš. Meziříčí; tejkat = tēkat, slídit; tejkat se; Tejkl (s vysunutým -a-); Mo 196;

Tikal – ze sl. tīkat = pípat; Mo 197;

Tošil – nejasné, snad ze sl. tušit;

Urazil – ze sl. urazit;

Vohlídal – ze sl. ohlídat, nář. tvar; Mo 126;

Vrážel – ze sl. vrážet; Mo 215;

Vysloužil – ze sl. vysloužit si něco; snad označení vysloužilého vojáka; Mo 217.

3.1.2.7 Příjmení vyjadřující vlastnosti člověka

Skupina je početná, k charakteristice osob se využívala substantiva odvozená rozmanitými sufixy od adjektiv (*Bílek, Bohata, Černík, Hrdina, Chudoba* aj.), ale patří sem i pojmenování na základě nápadného znaku (*Kruliš, Kučera, Rous, Šrámek, Vokál*). Některá z nich vznikla

ze jmenného tvaru adjektiva (*Lehečka*) nebo z komparativu (*Lepša*). Soubor obsahuje i zdrobněliny (*Hlušička, Chromeček, Suchánek*). K pojmenování tělesných i duševních vlastností nositele příjmení sloužila i adjektiva sama (*Černý, Holý, Chromý; Bedlivý, Moudrý, Nebáznivý* aj.).

Substantivní tvar (43)

Bílek, Bohata, Černík, Červeňáková, Hladík, Hlušička, Hrdina, Hrdinka, Charuza, Chmura, Chromeček, Chudoba, Chytra, Koleňák, Kožant, Krůta, Křiva, Kruliš, Kučera, Kudláček, Kyselová, Lehečka, Lepša, Malena, Malík, Mallák, Mládek, Mrzena, Nezhodová, Nováček, Novák, Novotný, Nowak, Pěchota, Plza, Plzák, Rous, Suchánek, Šlechta, Šmehlík, Šrámek, Veselková, Vokálová.

Adjektivní tvar (35)

Bedlivý, Černý, Holemý, Holý, Hrubý, Hubený, Chromý, Chudá, Kotrbatý, Levý, Lisý, Malý, Mastný, Mladý, Moudrý, Nebáznivý, Nejedlý, Nový, Plachý, Pokorný, Ryšavá, Sirový, Slušný, Srbený, Steklý, Studený, Světly, Šedivý, Tichý, Tupý, Uličný, Veselý, Výborný, Zelený, Zoufalý.

Abecední seznam příjmení vyjadřujících vlastnosti člověka

Bedlivý – z adjektiva bedlivý = pilný, pracovitý;

Bílek – z A bílý, nositel vlastnosti; Mo 31;

Bohata – z A bohatý; Index Slovníku staročeských osobních jmen (dále jen SSOJ) Jana Svobody (dále jen Svo);

Černík – z A černý, též pták černohlávek i cikán; Mo 39;

Černý – z adj. černý; Mo 39;

Červeňáková – z A červený; Mo 39;

Hladík – z A hladký, ze sl. hladit, druh hoblíku, rašple; Mo 64;

Hlušička – z A hluchý; sem i *Hloušek, Hlušička*; Mo 64;

Holemý – stč. adj. holemý = velký, statný robustní; Mo 66;

Holý – z adj. holý; přezdívka pro bezvousého; Mo 66;

Hrdina – z A hrdý = pyšný i vzdorný, opovážlivý, smělý; člověk statečný; též ironická přezdívka; Mo 69;

Hrdinka – spíše ironická přezdívka člověku opačných vlastností; Mo 69;

Hrubý – z adj. hrubý = pův. velký; Mo 69;

Hubený – z adj. hubený = stč. ubohý, chudý, slabý, ale i ničemný, špatný, zlý; Mo 70;

Charuza – z laš. nář. adj. charý = ošumělý, škaredý; Chára; charouzna = sešlá chalupa; z OJ Melichar; Mo 72; jako osobní jm. Chara v Gb Slov in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2.

[citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Chmura – z A chmurný = podmračený, smutný;

Chromeček – z A chromý; *Chromek, Chromeček*; Mo 73;

Chromý – z adj. chromý; Mo 73;

Chudá – z adj. chudý, též poddaný, hubený; nemajetný, politováníhodný; Mo 73;

Chytra – z A chytrý; Mo 73;

Koleňák – z A kolenatý, sufixem *-ák*;

Kotrbatý – z nář. kotrba = hlava (s příhanou); sem i *Kotrbatý*; Mo 92;

Kožant – z A kožený;

Kruliš – ze střhn. krul = kadeř; též ve slez. nář. a v pol. za král; Kruliš též ze sl. krulit = chrochtat; Mo 96;

Krůta – z adj. krutý = zlý, tvrdý, trpký, zkroucený; n. z A krůta = domácí pták; do Evropy byla však dovezena až v 16. stol. Mo 96;

Křiva – z adj. křivý; Mo 98;

Kučera – mající kučery; nositel vlastnosti; Mo 98;

Kudláček – z A kudlatý = chundelatý; kdo má kudlaté, zcuchané vlasy; též hubený člověk; Mo 98;

Kyselová – z A kyselý; Kysela někdy za kyselo = zelná polévka; Mo 101;

Lehečka – zdrob. ze jmenného tvaru adj. lehek = lehký; sufix *-ka*; Mo 104;

Lepša – z A lepý = krásný, nebo z lepší, 2. stupně adj. dobrý; Mo 105;

Levý – z adj. levý; kdo pracuje levou rukou; je nešikovný, má obě ruce levé; Mo 105;

Lisý – spíše od adj. lysý = olýsalý, holohlavý; Mo 107;

Malá – z adj. malý; Mo 112;

Malena – z A malý; jm. *Malec, Málek, Malena* aj. Mo 111;

Malík – z A malý; též název nejmenšího prstu; Mo 111;

Mallák – z adj. malý;

Mastný – z adj. mastný; z A pův. ve významu tuk; Mo 114;

Mládek – z A mladý; též OJ Mladota; mládek = mladší dělník (ve mlýně, pivovare); Mo 119;

Mladý – z adj. mladý; Mo 119;

Moudrý – z adj. moudrý; Mo 121;

Mrzena – z A mrzený = nemilý; nář. A mrzena = hnus, bolest, mrzutost; Mo 122;

Nebáznivý – z adj. nebáznivý = nebojácný, troufalý, opovážlivý; StčS; MSS, GbSlov in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Nejedlý – z adj. nejedlý = nepoživatelný; nemilý člověk (srov. *Nežerný, Nechuta*); Mo 125;

Nezhodová – z A nezhodný, nář. mor. = člověk nerudný, často se hádající;

Nová – z adj. nový = nově přistěhovaný; Mo 128;

Novák – podobně; nový usedlík, nový soused; švec šijící jen nové boty; Mo 128;

Novotný – ze starého adj. novotný = nový; Mo 128;

Nowak – jen pravopisná odlišnost; nový usedlík, soused; švec šijící jen novou obuv; Mo 128;

Pěchota – spíše z A pěkný než ve významu člověk chodící jen pěšky; pěší voják; Mo 137; OJ Pěch má Svoboda, Index SSOJ in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Plachý – z adj. plachý = lekavý, bázlivý, stč. i lehkomyšlný; Mo 141;

Plza – z A plzký = kluzký, necudný, oplzlý; Mo 143;

Plzák – z A plzký = kluzký, necudný, oplzlý; A plzák = ošumělý klobouk; též z MJ Plzeň; Mo 142;

Pokorný – z adj. pokorný = trpělivý, skromný, podrobující se, snášející příkoří; Mo 145;

Prodan – z A, ze jmenného tvaru adj. *prodaný*;

Rous – z A rousy = dlouhé rozčuchané vlasy; též ze jm. tvaru adj. rusý; Mo 159;

Ryšavá – z adj. ryšavý = rezavý, zrzavý, červenohnědý; Mo 161;

Sirový – z adj. syrový, též drsný, surový, bezcitný; přenes. hloupý; pravopisná varianta Syrový Mo 168, 179;

Slušný – adj. slušný = stč. vhodný, správný, náležitý, ale i účelný, sličný, krásný; MSS in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Srbený – z adj. shrbený = ohnutý; Mo 167;

Steklý – z adj. vzteklý (*vz>s*), další *Steklík, Stekla* i *Steklač* (vztekloun); Mo 175;

Studený – z adj. studený; Mo 177;

Suchánek – z adj. suchý = též hubený; *Suchan, Suchánek*; též suchá větev; hubený člověk; vřed; Mo 177;

Světlý – z adj. světlý = světlovlasý, jasný, svítící; Mo 178;

Šedivý – z adj. šedivý; Mo 181;

Šlechta – z A šlechtný = ctný, ušlechtilý, počestný; vznešený; A šlechta; Mo 185;

Šmehlík – ze střhn. adj. smaehe = malý, nehezky; varianty *Šmehil, Šmehyl*, počestěné *Šmehlík*; Mo 186;

Šrámek – z A šrám = jizva; přeneseně člověk poznamenaný jizvou; Mo 189;

Šťastný – z adj. šťastný; z překladu lat. OJ Felix = šťastný; u rodin s židov. předky z překladu OJ Baruch; Mo 189;

Tichý – z adj. tichý ve významu pokojný, nenápadný; Mo 197;

Tupý – adj. tupý = nevnímavý, nepříliš bystrý; Mo 201;

Uličný – z A ulice; pouliční prodavač; n. kdo měl dům v ulici; Mo 203;

Veselková – z A veselý; veselka = svatba, zábava; též z MJ; Mo 208;

Veselý – z adj. veselý; Mo 208;

Vokálová – A (v)okál = člověk s velikýma očima (okatý, srov. příjm. Nosál); též z lat. vox = hlas a vocalis = zpěvný; Mo 212.

Výborný – z adj. výborný = vybraný, znamenitý, velmi dobrý; Mo 216;

Zelený – z adj. zelený; též bledý, nedospělý; ze zelené krve = nemanželský; Mo 222;

Zoufalý – z adj. zoufalý; kdo ztratil naději; Mo 224; stč. ale troufalý, nešlechtný, zlý; MSS in *Vokabulář webový* [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 8. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Nezařazená příjmení, která zůstala mimo všechny skupiny jsou Hembera, Ločárek.

3.2 Slovenská příjmení

Slovenská příjmení jsou v Kaplici zastoupena početnou skupinou jmen, kterých je dohromady **93**, z nichž **80** se podařilo docela dobře určit a zařadit. Tito obyvatelé přišli do Kaplice nebo jejího blízkého okolí jako noví osídlenci, některé rodiny se zde po počátečních obtížích usadily natrvalo a rozrostly se. Ukazuje to četnost¹ těchto příjmení, pohybující mezi 10–20 nositeli jednoho příjmení. Příjmení *Šulek* dosáhlo v Kaplici jako obci

---

¹ <http://www.kdejsme.cz/>

s rozšířenou působností počtu 31 nositelů, jméno *Papaj* se vyskytuje 20krát, *Ferenčík* 19krát, *Mondek* 13krát, *Račák* 13krát, *Rybár* 11krát, *Brabec* 11krát, *Bandík* 10krát, *Čajan* 10krát, *Bejdák* 8krát, *Zifčák*, 8krát *Bireš* 7krát. Výskyt některých příjmení ze souboru je v České republice vzácný, jako např. *Diorka* (pouze 7 nositelů v ČR, z toho 6 v Kaplici), podobně *Drgoňa* (11 nositelů v ČR, z toho v Ka 7, v ČK 2), *Drnzík* (9 nositelů v ČR, v Ka 7), *Grbač* (12 nositelů v ČR, v Ka 4), *Lučanik* (2 nositelé v ČR, v Ka 1), *Pastier* (14 nositelů v ČR, v Ka 5), *Srogončík*, (19 v ČR, v Ka 5) a konečně *Uvačík* (2 v ČR a pouze v Ka) i *Uváčik* (9 v ČR a v Ka 3). Vyšší počet (30–60 nositelů v ČR) má příjmení *Pagač* (55 nositelů v ČR, v Ka 6).

Adamčík, Bajkanič, Balák, Bandík, Behanec, Bejdák, Beluský, Bireš, Boledovič, Boltnárová, Bombík, Breznosčák, Brnka, Cesnek, Ciganik, Čajan, Debnár, Danko, Diorka, Drgoňa, Drnzík, Ďuriš, Ferenčík, Furiš, Gajdoš, Gardáš, Gažák, Gondek, Grbač, Grznarik, Gučík, Hami, Hargaš, Hospodarčík, Jacko, Jakubčík, Jamrik, Jurčík, Kačala, Kalamár, Kmeť, Kočík, Kolár, Korbaj, Kotlárová, Kovácsik, Kovač/Kováč, Krajčír, Krnác, Likavec, Lučanik, Lukáč, Majtán, Mati, Michalisko, Michalko, Mondek, Ondok, Pagač, Papaj, Pastier, Petričák, Plaštiak, Račák, Rapčáková, Remenár, Rybár, Skrežina, Srogončík, Stančík, Šemro, Šenkárová, Šlajferčík, Štefančíková, Šubjak, Šula, Šulek, Tanáč, Tarabčiak, Tašár, Temjak, Timko, Tomčík, Uváčik/Uvačík, Valovičová, Volko, Zvara.

Podle Majtánovy příručky *Slovenská priezviská* (2014) se mi podařilo většinu příjmení určit jako slovenská, některá další jsem našel v seznamu příjmení rudohorských Slováků, sestaveném s pomocí materiálů Československé reemigrační komise v Oradeji² a podle seznamu Michalčákové (1980).

3.2.1 Příjmení z proprií

3.2.1.1 Příjmení z OJ: *Balák/Ballák* (Baltazar), *Bartko, Danko, Ďuriš* (z Juro vlivem maď. OJ György), *Ferenčík* (maď. varianta KJ František), *Gažák* (Gašpar), *Gondek* (z maď. Gonda < Konrád), *Jacko, Jamrik*, (maď. var. KJ Emmerich), *Janošec, Jurčík, Lukáč* (maď. var. KJ Lukáš), *Majtán* (z OJ Mojtech), *Michalisko, Michalko, Ondok* (*Ondo* < Ondřej), *Petričák, Stančík, Štefančíková, Timko, Tomčík*, možná i *Bandík, Mati, Mondek* a *Zifčák*.

Synovský vztah vyjadřovala příjmení z hypokoristik KJ tvořená sufixy **-čík, -ík, -ko, -isko**: *Adamčík, Ferenčík, Jakubčík, Jurčík, Srogončík, Stančík, Štefančíková, Tomčík; Danko, Jacko, Michalisko, Michalko, Timko*. Z apelativ je možné přiřadit *Grznarik, Hospodarčík*.

3.2.1.2 Patronymika: *Bajkanič, Boledovič, Mihalovič, Valovičová* (sufixy **-ič, -ovič**).

² <http://reemigranti.ocelak.cz/historie> – Rumunští Slováci: historie a reemigrace do poválečné ČSR.

3.2.1.3 Příjmení z MJ: *Behanec* (z MJ *Behance*), *Beluský* (z MJ *Beluša*), *Breznosčak* (*Brezno*), *Račák* (*Rača*), *Rapčáková* (*Rabča*).

3.2.1.4 Příjmení ze jmen obyvatelských a národních: *Ciganik*, *Čajan*, *Likavec*, *Lučanik*.

3.2.2 Příjmení z apelativ

3.2.2.1 Příjmení podle zaměstnání a společenského zařazení: *Bireš*, *Debnár*, *Gajdoš*, *Furiš*, *Gondek*, *Grznanik*, *Hospodarčík*, *Kmeť*, *Kolár*, *Kotlár*, *Kovácsik*, *Kovač/Kováč*, *Krajčír*, *Pastier*, *Remenár*, *Rybár*, *Šenkárová*, *Šlajferčík*, *Tašár*.

3.2.2.2 Příjmení z názvů věcí, nářadí, nástrojů: *Bombík*, *Kalamár*, *Kočík*, *Korbaj*.

3.2.2.3 Příjmení podle vlastností včetně přenesených pojmenování a přezdivek: *Drgoňa*, *Cesnek*, *Comorek*, *Káčala*, *Krnáč*, *Srogončík*, *Šubjak*, *Šula*, *Šulek*, *Tarabčiak*, *Volko*.

3.2.2.4 Příjmení z názvů potravin, jídel: *Pagač*, *Zvara*.

3.2.2.5 Příjmení ze sloves a slovesných tvarů: *Papaj*.

Abecední seznam slovenských příjmení s výkladem

Adamčík – ze *stzák*. OJ *Adam*; příjm. utvořené sufixem *-čík* patřila k tzv. synovským příjmením; Ma 18, 24; Mo 27;

Bajkanič – patronymikum; může mít i původ jihoslovanský; příjm. na *-ič*, *-ovič* se dostala na záp. Slovensko chorvatskou kolonizací v 16. stol; Ma 22; v tomto případě může být původ jihoslovanský; v Majtánově seznamu není;

Balák/Ballák – ze slc. domácí podoby *Balák* z OJ *Baltazar*; varianty *Balek*, *Balko*, *Balco*; Ma 18; Mo 29;

Bandík – příjmení slc. reemigrantů z Rumunska³; *Bendík* z KJ *Benedikt* Ma 13;

Bartko – z OJ *Bartoloměj* sufixem *-ko*, který původně vyjadřoval synovský vztah; Ma 18, 23;

Behanec – z MJ *Behance*; z A „běhoun“; Majtán má pouze příjmení *Behaj* s příp. *-aj* ze slovesného imperativu 44;

Bejdák – příjm. slc. reemigrantů z Rumunska;

Beluský – z MJ *Beluša*, vesnice v okr. Púchov; jako příjm. podle vlastnosti *Beluš*; Ma 44;

Bireš – příjmení podle zaměstnání; varianty *Bíreš*, *Biroš*; Ma 29–30;

---

³ Ze seznamu příjmení rudohorských Slováků, sestaveného s pomocí materiálů Československé reemigrační komise v Oradeji a ze seznamu Michalčákové (1980).

Boledovič – příjm. na *-ovič* se dostala na záp. Slovensko chorvatskou kolonizací v 16. stol.; mnohá příjm. tohoto typu se však většinou přeformovala z tvarů na starobylé *-ovic*; Ma 22; obě přípony vyjadřovaly příslušnost k rodině jako celku;

Bombík – snad podobnost s gombík = knoflík; varianty *Bomb*, *Bombala*;

Breznosčák – jm. podle původu z MJ Brezno;

Brnka – ze slovesa *brnkať* = *brnkat*, např. na nějaký nástroj; Ma nemá;

Cesnek – z A *cesnak* = česnek; příjm. podle vlastnosti (vzniklé z rostlin); varianty *Cesnak*, *Cesnek*, *Česnak*, *Česnek*, *Čosnek*; Ma 46;

Ciganík – etnické příjm.; má synovskou příponou *-ik*; varianty *Cigánek*, *Cigánik*; Ma 40–41;

Comorek – příjm. z přezdívky, ze slovesa *cmorkať*, *cmrkať* = pomalu a přerušovaně pít n. vypouštět tekutinu i srkat; typické kysucké a turzovské příjm.; Ma 115;

Čajan – příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska;

Danko – z OJ *Daniel* sufixem *-ko*, který původně vyjadřoval synovský vztah; Ma 23; Mo 41;

Debnár – z A *debnár* = bednář; příjmení podle zaměstnání; Ma 29; vyráběl sudy kádě, džbery; v slc. nářečích dvě podoby *debnár* i *bednár* a maď. *bodnár*, *bognár* a *kádár*; Ma 72; z něm. je slc. příjm. *Binder*; Ma 78;

Drgoňa – příjmení podle vlastnosti s příponou *-on*, *-oňa*; tato je na Slovensku velmi řídká; varianty *Drgoň*, *Drgoňa*; Ma 44; celkem 11, Ka 7, ČK 2;

Ďuriš – příjmení z KJ *Juraj*, hypokor. s maďarskou podobou počátečního *d'* a příponou *-iš*; varianty *Ďuro*, *Ďurko*, *Ďurič*, *Ďuríček*, *Ďurina* aj.; Ma 13; tyto domácí podoby se nejčastěji užívají na středním a východním Slovensku; Ma 26;

Ferenčík – z maď. podoby KJ František, tedy *Ferenc*; zde domácí podoba *Ferenčík* s příponou *-ík*; varianty *Ferienčík*, *Ferenčák*, *Feranec*, *Ferančík*, *Feriančík* aj., Ma 17, 56; Ka 19, ČB 8, TSv 8, Prach 7, Sušice 7;

Furiš – snad z něm. názvu zaměstnání *Furier* = ubytovatel vojska; varianty *Furinda*, *Furiel*, *Furka*, *Furko*, *Furo*; Ma 30; v našem seznamu jen *Furiš*;

Gajdoš – z A potulný šumař (gajdy = dudy), střmor. *gajdat se* = *toulat se*; Mo 54; příjm. podle zaměstnání; varianty *Gajdošík*, *Gajdúšek*; Ma 29, 33, 77;

Gažák – domácí podoba z OJ Gašpar má varianty *Gaži*, *Gažtk*, *Gažo*, *Gažko*; Ma 18; v našem seznamu je jen *Gažák*, nachází se v seznamu slc. reemigrantů z Rumunska;

Gondek – z hypokor. podoby OJ Konrád: *Gonda*, *Gondek*, *Gondík*; n. z A *gondok* = správce; Mo 89; jako příjm. podle zaměstnání *Gonda*, *Gondáš* „pasák vepřů“ s variantou *Gondášik* uvádí Ma 29; ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; ČK 53, ČB 27, Ka 15;

Grznarik – zdrob. příjm. *Grznár* = kožešník; *Grznarik* má synovskou příponu *-ik*; Ma 29;

Hospodarčík – z A, podle společen. zařazení; *Hospodárik*, *Hospodarčík*, synovské pojmenování se sufixem *-čík*; Ma 35, 84;

Jacko – z osamostatnělé polské domácké podoby *Jacek* z OJ Jakub; Ko 111; slc. podoba má sufix *-ko*; původně se tak vyjadřoval synovský vztah; Ma 23;

Jakubčík – z OJ Jakub > *Jakubčík*; Mo 74, 98; se synovskou příponou *-čík*; Ma 15;

Jamrik – z OJ něm. původu *Emmerich*, v maď. podobě *Jamrich*; v našem seznamu *Jamrik*; varianty *Jamriška*; slc. KJ *Imrich* a z něho i příjmení *Imrich*, *Imriš*, *Imriška* aj; Ma 65;

Janošec – z hypokor. *Janoš-* + *-ec*; příjm. má charakter synovského jména; Ma 24;

Jurčík – z hypokor. KJ *Juraj* vzniklo mnoho domáckých podob: *Juro*, *Jurko*, *Jurčák*, *Jurčo*, *Jurečko*, *Jurčík* aj. Ma 14; sufixem *-čík* se tvořila jména zvl. ve východní části Slovenska; Ma 24; Mo 78;

Kačala – příjm. podle vlastností s příponou *-ala*; Ma 43;

Kalamár – nepřímé poj. podle písařského náčiní; příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; varianty *Kalamar*, *Kolomar*;

Kmeť – příjmení podle společenského zařazení; A kmeť se ve starší slc. užívalo ve významu „sedlák mající v držbě usedlost“, n. „starý, zkušený, vážený člověk“; varianty *Kmet*, *Kmetek*, *Kmetík*, *Kmetko*, *Kmecík* aj.; Ma 35;

Kočík – z A kočárek; Majtán v seznamu nemá;

Kolár – příjm. podle zaměstnání; varianty *Kolárik*, *Kolarovič*; Ma 29; z A kolář; někdy kolár = límec pokrývající i ramena; srov. kolárek; Mo 88;

Kotlárová – příjm. podle zaměstnání; z A kotlár = kotlář; Ma 29; ze slc. kotlat = hloubit, Mo 92; ČK 100;

Kovácsik – z A zdrob. *kovácsik* = kovářík; varianty *Kovácsik*, *Kovacsik*, *Kováčik*, *Kovačik*, *Kovačík* aj.; Ma 30; zdrobněliny od nejrozšířenějšího slc. příjm. *Kovacs/Kováč*; Ma 70–71;

Kovač – stč. a slc. A kováč/kovač = kovář; *Kovács* (z maď.); Mo 93; Ma 71;

Krajčír – příjm. podle zaměstnání, z A krajčír = krejčí; varianty *Krajčí*, *Krajčír*, *Krajčo*; pův. krejčíři prodávali sukno i šili oděvy; *Krajčír* je v slc. novější, starší podoby byly *Krajčo*, *Krajčí/Krajči* aj.; Ma 30;

Krnáč – příjm. podle vlastností s příponou *-áč*; Ma 43; varianta *Krnáčik*; vzniklo z přezdívky, označovalo slabé, málo rostoucí dítě i tělesnou vadou postiženého dospělého člověka (podobně A *krman*, *krpán*, *grman*, *grmán*); Ma 96–97;

Lučanik – příjm. z obyvatelských jmen s příp. *-an*; zdrob. *Lúčan* > *Lučanik*; Ma 36–37;

Lukáč – z madř. podoby KJ Lukáš: *Lukáč, Lukač, Lukács, Lukacs, Lukáš, Lukas*; Ma 11;

Majtán – z dom. podoby slovansko-slovenského OJ Mojtech předkřesťan. typu, už z 13. stol.; varianty *Majtán, Majtáň, Majtánik, Majtaník, Majtás, Mojto, Mojtek*; Ma 62;

Mati – Majtán v seznamu nemá, jen *Matek, Matis* jako domácí podoby OJ Matěj, Matyáš; může být z genitivu těchto jmen, n. z A máti;

Mihalovič – z OJ Michal, Mihal; příjm. na *-ovič* vznikla z tvarů na *-ovic*; oba sufiky vyjadřovaly příslušnost k rodině jako celku; Ma 14, 22–23; *Mihalik, Mihalovič* má i Mo 118;

Michalisko – hypokor. z OJ Michal; vyjadřuje synovský vztah sufixem *-isko*; Ma 23, 118; Mo 118;

Michalko – hypokor. z OJ Michal; zdrobňující sufix *-ko* vyjařoval původně synovský vztah; Ma 14, 23; Mo 118;

Mondek – příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; Prach 17, ČK 13, Ka 13, ČB 12;

Morong/Morong - příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; málo jasné, madř. A morog = vrčet, bručet, reptat, hdrovat; morgó = bručivý, reptavý, též brbla, reptal; MČSlov II, 199;

Ondoková – z dom. podob. KJ *Andrej/Ondrej*; Ma 56; varianty *Ondo, Ondko, Ondáš, Ondek, Ondík, Ondiš*; Ma 15; v našem seznamu je *Ondok*, varianta *Andok* Ma 15;

Pagač – z mor. a slc. A pagáč = koláč; příjm. z názvu jídel a poživatin; varianty *Pagáč, Pagáčik, Pogáč* vznikly z pojmenování pečiva, výrobce pagáčů byl *Pagačár*; Ma 47, 106;

Papaj – z přezdívky pro velkého jedlíka; z tvaru rozk. zp. od slovesa *papat*; varianta *Papajčik* vyjadřuje synovský vztah; Ma 120; Ka 20, ČK 18;

Pastier – z A pastier = pastýř, příjm. podle zaměstnání; varianta *Pastierik*; Ma 30;

Petričák – z OJ Petr; příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; varianty *Petrík, Petriček, Petričko, Petrák* aj.; Ma 15;

Plaštiak – snad z A plaštiak = plášť; Majtán v seznamu nemá;

Račák – příjm. z MJ *Rača*; příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; ČK 42, ČB 14, Ka 13;

Rapčáková – snad příjm. z MJ *Rabča*; příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska, zde varianta *Rabčan*;

Remenár – z A remenár = řemenář, výrobce řemenů; příjm. podle zaměstnání; Ma 30;

Rybár – z A rybár = rybář; příjm. podle zaměstnání; varianta *Rybárik*; Ma 30; Ka 11;

Srogončík – příjm. podle vlastností s příponou *-oň*; je příznačná pro severní část Slovenska; Ma 44; v našem seznamu je jm. se synovskou příponou *-čík*; Ka 5;

Stančík – hypokor. z OJ Stanislav; sufix *-čík* tvořil synovské jméno; Ma 24; Mo 174;

Šemro – příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; ČK 17, TSv 9, Ka 3;

Šenkárová – nář. podoba A šenkýř, přejaté z šenk = hostinský, právník; Mo 181; Majtán v seznamu nemá;

Šlajferčík – příjm. utvořené z nářečního A *šlajfer*, sufixem *-čík* označovalo šlajferova syna; Ma 122; z názvů řemeslníků pracujících s kovy: (střhn. slifer = brusič, 1388 Schwarz); též z MJ *Schleif*, *Schleife*, Bav); Ben 261;

Štefančíková – ze slc., lat. a něm. podoby OJ Štefan, Stefan; Mo 190; sufix *-ík*, *-čík* mají zejména příjm. ze základních, zkrácených i jiných domácích jmen pro syny; Ma 24;

Šubják – příjm. z části oděvu, z A šuba = kožich; *Šuba*; Ma 47; v seznamu slc. reemigrantů z Rumunska je varianta *Šubjak*/*Šubják*;

Šula – příjm. podle vlastností; *Šul'a* z A; Ma 43;

Šulek – příjm. podle vlastností s příponou *-ek*; Ma 45; ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; Ka 31;

Tarabčiak – příjm. *Taraba*, podle vlastností s příponou *-aba*; Ma 43; v našem seznamu je *Tarabčiak*; z A taraba = nešika, výchčes. sloveso tarabit = namáhavě nést; Mo 195;

Tašár – z A tašár = výrobce tašek, z něm. Tasche; Majtán v seznamu nemá;

Temjak – příjm. ze seznamu slc. reemigrantů z Rumunska; zde má varianty *Temňak* > *Temiak* > *Temjak*;

Timko – hypokor. z OJ *Tim-* + *-ko*; zdobňující sufix vyjadřoval původně synovský vztah; Ma 23;

Tomčík – z hypokor. OJ Tomáš, *Tom-* + *čík*; vzniklo synovské jméno; Ma 16, 24; Mo 198;

Valovičová – z domácí podoby KJ *Valentýn*; varianty *Valo*, *Val'o*, *Valko*, *Vališ*, *Valuš*, *Valovič*; patronymikum; Ma 55;

Volko – příjm. jako přezdívka z pojmen. domácích zvířat; *Volek*, *Volko*; Ma 45–46;

Zvara – příjm. z názvu jídel a poživatin; varianty *Zvarík*, *Zvarka*; v slc. nář. A *zvara* = kyselá polévka z mléka nebo syrovátky; Ma 47.

Nevysvětlená příjmení (13)

Boltnárová – nenalezeno;

Diorka – A diera, zdrob. dierka asi nebude předlohou; Majtán má pouze jm. *Ďurko* z KJ *Juraj* s maďarskou variantou na počáteční *d'*; celkem 7 příjmení v ČR,

Drnzík – Majtán v seznamu nemá; celkem 9 v ČR, Ka 7;

Gardáš – snad souvisí s A šavle; Majtán příjmení nemá;

Grbač – Majtán nemá;

Gučík – Majtán v seznamu nemá;

Hami – Majtán v seznamu nemá; Ka 5;

Hargaš – snad souvisí s maď. A harag = hněv; Majtán v seznamu nemá;

Kanaloš – snad souvisí s maď. kanál = lžíce; Majtán v seznamu nemá;

Korbaj – Majtán v seznamu nemá;

Skrežina – Majtán v seznamu nemá;

Tanáč – Majtán v seznamu nemá;

Uváčik/Uvačík – Majtán v seznamu nemá; celkem 9, Ka 3; varianta *Uvačík* Ka 2;

3.3 Maďarská příjmení

V Kaplici se vyskytuje 21 různých příjmení maďarského původu. Kromě příjmení vzniklých z OJ jsou mezi nimi i jména vzniklá z apelativ, která většinou pocházejí z názvů zaměstnání. Některá z nich jsou už psána počestěným pravopisem, jiná pravopisem původním. Nepodařilo se mi všechna pojmenování určit a správně zařadit.

3.3.1 Příjmení z proprií

3.3.1.1 Příjmení z OJ: *Balážová* (*Baláž* < Blasius), *Gubáni* (Jakub), *Vicány* (Vincent).

3.3.1.2 Příjmení z etnických a národních jmen: *Erdélyi*, *Orosz*.

3.3.2 Příjmení z apelativ

Tato skupina je o něco výrazněji zastoupena, proto jsem vytvořil dvě skupiny:

3.3.2.1 Příjmení z názvů povolání a věcí: *Fazekaš* (hrnčič), *Kertes* (zahradník), *Kočiš* (kočí), *Mesároš* (řezník), *Takács* (tkadlec).

3.3.2.2 Příjmení podle vlastností a z přezdivek: *Balogh*, *Farkaš*, *Hollósy*, *Hossu*, *Kemény*, *Nagy*.

Abecední seznam maďarských příjmení s výkladem (18)

Angyal – z A angyal = anděl; snad také podle domovního znamení;

Balážová – z OJ *Balázs*, lid. forma lat. jména *Blasius*, česky Blažej; varianty *Baláž*, *Baláš*; slc. *Balazs*, *Balázs*, *Balaž*, *Baláž*, *Balážik* i *Balaš*, *Baláš*; Ma 9;

Balogh – z A *balogh* = levý, nepodařený, křivý; MČSlov 106;

Bazsó/Bazso – z A *bazsarózsa* = pivoňka Bazso; MČSlov 118;

Erdélyi – z MJ *Erdély* = Sedmihradsko, Transylvánie; s přidáním suffixu *-i* vzniklo příjmení obyvatelské; *Erdélyi* = Sedmihradský; MČSlov 428;

Farkaš – z A *farkas* = vlk; příjmení z přezdívky; Ma 48;

Fazekaš – z A *fazekas* = hrnčář; příjm. z názvu zaměstnání; vyskytuje se i mezi slc. příjmeními; varianty *Fazekaš*, *Fakezáš*, *Fazekas*; slc. příjm. *Hrnčiar*, *Hrnčiarik*, *Harenčár* aj.; Ma 30;

Gubáni – z KJ *Jakub*; příjm. z koncové části; slc. varianty *Kubáň*, *Kubáni*, *Kubanda*, *Kubančík*; Ma 14, 25;

Hollósyová – z A *holló* = havran, krkavec; A *hollós* = erb, znak s podobou havrana; MČSlov 747, 748;

Hosszu – z A *hosszú* = dlouhý; MČSlov 755;

Kemény – z A 1. *kemény* = pevný, tuhý, tvrdý; 2. *kemény* = komín; MČSlov 876;

Kertes – z A *kertész* = zahradník; příjm. z názvu zaměstnání; MČSlov 882;

Kočiš – z A *kocsi* = kočár, vůz; A *kocsis* = kočí, vozka MČSlov 984, 985; maď. adj. *kocsi* je odvozeno od vesnice *Kocs*, jež byla kdysi důležitou přepřahací stanicí na cestě z Vídně do Pešti; v 15. stol. se slovo rozšířilo po celé Evropě; ESJČ 265–266;

Mesárošová – z A *mészáros* = řezník; příjm. podle zaměstnání; slc. *mäsiar* i *reznik*; v nář. i příjm. *Masár*, *Masarik*, *Masárik*, *Masaryk* aj; Ma 71;

Nagy – z A *nagy* = velký; variantu *Nad'o* v kysucké a turzovské oblasti uvádí Ma 119;

Orosz – z etnického jm. *Orosz* = Rus; příjm. z etnických a národních jmen; varianty *Oros*, *Orosz*, *Oroš*; Ma 92;

Takács – z A *takács* = tkadlec; Mo194; příjm z názvu povolání; varianty *Takacs*, *Takács*, *Takač*, *Takáč*, *Takáts*; slc. příjm. též *Tkač*, *Tkáč*, *Tkačik*, *Tkáčik* aj.; Ma 30, 70;

Vicány – příjm. z KJ *Vincent*, vzniklo z genitivu otcova jména, synovský model; Ma 24, 26, psalo se *-i* nebo *-y*, proto *Vicány*; Ma 29;

Příjmení nezařazená: (3)

Oza – psáno i *Osza*; nenalezeno;

Vágai – z hydronyma *Vag* = Váh; snad Vážský, pocházející od řeky Váh;

Valkonyová – nenalezeno; snad z hypokor. podoby *Valko* z OJ Valentin, Valér Ma 23, 55; *Valkony* Ma nemá.

3.4 Jiná cizí příjmení (12)

Ostatní cizí příjmení jsou jiná slovanská, a to polská (*Golas*, *Lastowski*, *Królová*, *Pjura*, *Wolowiec*), ukrajinská (*Kreminský*), ruská (*Kozyrev*, *Žernikov*), srbská (*Vujićová*); rumunská (*Sofroňová*), řecká (*Vretos*); ze španělského citoslovce (*Ollé*).

Golas – z nář. a pol. adj. *golý* = holý; varianty *Gol*, *Goláň*, *Golas*, *Golec* aj.; Mo 55;

Kozyrev – ruské příjmení;

Kreminský – obyv. jm. od ukrajinského MJ *Kreminna*; město v Luhanské oblasti na Ukrajině;

Królová – pol. příjm. *Král*;

Lastowski – pol. příjm.;

Ollé – z fr. citoslovce, výraz vzrušení a obdivu; význam „hurá“;

Pjura – nenalezeno;

Sofroňová – z rumun. OJ *Sofronie* (rumunská svatá);

Vujićová – patronymikum srbského původu;

Wolowiec – příjm. z pol. MJ;

Vretos – z řec. A s významem „vřetenó“;

Žernikov – ruské příjmení.

3.5 Německá příjmení

3.5.1 Příjmení z proprií

Nejčastěji jsou to příjmení ze jména otce, tzv. patronymika. Rodná jména se stávala příjmeními buď v původní podobě, nejčastěji složené, nebo se příjmení odvozovala z hypokoristik, krácením, pomocí sufixů n. komponentu *-mann* (srov. Matúšová, 2015, s. 18).

3.5.1.1 Příjmení z rodného jména v původní podobě (9)

Seznam německých příjmení z osobních jmen obsahoval v původní podobě pouze 9 jmen: *Bernhard*, *Geber*, *Hilbert*, *Hermann*, *Himmer*, *Kollman*, *Walter*, *Werner*, *Zíbrt*. Některá z nich byla s komponenty *-hard/hart*, *-bert*, *-mann*, ostatní měla sufix *-er*. Pocházela ze jmen světeckých (*Bernhard*, *Kollman*) i světských (*Hilbert*, *Walter*, *Werner*, *Zíbrt* < *Siebert*).

Abecední seznam s výkladem

Bernhard – z celého KJ; bylo dáváno po cisterciáckém světcí Bernardu de Clairvaux. Varianty *Bernart, Bernat*; Ben 101; *Bernhard* = „silný, odvážný“; *Bernhart, Bernhardt*; s disimilačním zánikem prvního *-r-* pak *Benhart* (běro = medvěd); česká podoba KJ je *Bernard* – došlo k zániku *-h-* v příponě *-hart* Ben 151; Mo 31;

Geber – z celého OJ: z *Gebhart* > *Gebert*; Ben 194;

Hilbert – z celého OJ (*hilt* = boj); základ tohoto příjmení je *-bert* (*beracht, berht* = skvělý), varianta *Hilpert*; Ben 153;

Hermann – z celého OJ *Hermann*, počeštěné *Heřman*; Češi měli toto jméno už před velkou německou kolonizací; německá jména se k nám dostávala vlivem příbuzenských svazků české dynastie a šlechty s něm. rody a snad i vlivem duchovenstva; Ben 100;

Himmer – příjmení s hláskově obměněné, základ *-mar* doznal změnu *-a->-e-*: *Himmer* (*hilt* = boj); Ben 155;

Kollman – pochází ze základních německých podob *Kollmann, Kollman*; též 4krát MJ v Bav a Rak; (sv. Kolman byl rakouský světec, poustevník, původem Kelt, zavražděný ve Stockerau); Ben 164; je to OJ keltského původu; u rodin s židovskými předky je ze *Salamon*; též z *A Kohlmann* = uhlíř; Mo 89;

Walter – je z OJ se základem *-her*: *Walther, Walter, Wallter, Waltr, Waltera; Valter, Valtr, Valtera; Wolter, Volter, Voltr, Woltärová* (*wald* = vládnout); Ben 155;

Werner – z OJ *Werner*; z něj jsou varianty *Werich, Werych, Verich, Verych* aj., *Wernisch; Wehrle*; Ben 175;

Zíbrt – z OJ se základem *-bert*: *Siebert, Sibert* (*sigi* = vítězství); další varianty: *Seibert, Saibert, Seubert, Seuberth*; se zákl. *-brt*: *Siebrt, Síbrt, Sibrt*; Ben 153.

3.5.1.2 Příjmení z domáckých podob rodných jmen (55)

Příjmení z německých domáckých podob OJ (hypokoristik) v počtu 55 byla buď bez přípony (*Cifreund, Fajt, Faltin, Polt, Theer, Vonc*), nebo měla něm. nářeční zdrobňující sufix *-el/-l* (*Ginzel, Reichel; Ertl, Fencl, Foitl, Henžl, Jakl, Jokl, Lebiš, Lipl, Litt, Mörtl, Olt, Pöschl, Reindl, Rippl, Štancl, Šteffl/Štefl, Tippl, Tondl*). Tento sufix byl někdy počeštěn českou deminutivní příponou *-ík* (*Frdlík, Hanzalík, Hanzlík, Paclík*), jindy se deminutivní *-l* připojovalo k předchozímu německému sufixu *-er* (*Stacherl*), nebo se kombinovalo s počešťujícím formantem *-a* (*Anderla, Rendla*). Hypokoristika se tvořila také sufixem *-ze, -z*, který se psal podle výslovnosti též *-c* (*Franc, Kunc*); s koncovým *-c* se psala i domácká podoba *Dietze, Tietze, Titze* > *Tyc* ze složeného jména *Dietrich*.

Některá OJ se krátila jiným způsobem, jako např. *John* z *Johan* s vypuštěním *-a-*, jiná vznikla ze střední části jména *Kraetzer* (z *Pankratius*), z koncové části *Kobes* (z *Jakobus* se záměnou *u>e*), nebo *Mendel* z židov. podoby OJ *Mendeles* (z *Immanuel/Emanuel*).

K počestění německých příjmení přispívaly kromě českého hláskového přepisu i české slovotvorné přípony: **-a**: *Candra, Hansa*; **-al**: *Hanzal*; **-ka**: *Hanka*; **-ek**: *Lošek, Mocek* (z nář. *Matz>Motz>Moc*); **-ko**: *Loschko, Pöschko*; **-oun**: *Marhoun* (stč. příp. *-ún>-oun* připojená k části OJ *Marhold*); **-uš**: *Hanuš*.

Bavorský nářeční rys mají příjmení zakončená na **-ndl** se vsunutým *-d-*: *Reindl*, počestěné *Rendla; Tondl*.

Abecední seznam příjmení z hypokoristik s výkladem (55)

Anderla – z OJ na *-er + -le*; *Ander > Anderle, Andrle* (z něm. *Andreas*); Ben 199; adaptace českým formantem *-a*;

Candra – z OJ *Alexander* a hypokor. podob *Tsander, Zander*; Nau 291; z *Zander* je asi počestěné *Candra*; srov. Kohl 738;

Cifreund – něm. *Cifrain = Severin*, na Českokrumlovsku *Sivrein*; Ben 180; patří k příjmením s bavorským nářečním rysem; varianta *Cifreundl*;

Ertlová – příjmení ze začátku OJ s *Ort-*; varianty *Ertel, Ertl*; Ben 184; např. z OJ *Örtwin>Örtl>Ertl*; srov. též Ho 52; též jako hypokor. *Ertl, Ertle, Örtl, Örtel*; Kohl 491 a starší *Oertel* z OJ na *Ort-*, např. *Ortlieb*; Kohl 488;

Fajt – z OJ *Veit/Fait = Vít*, někdy ze střhn. *A feit = zdobený, hezký*; Mo 49; další varianty jsou *Fajtl, Fajtlík; Voitl, Foitl, Fojtl*, které mohou vycházet i z OJ *Vojtěch*; Ben 111;

Faltinová – z OJ *Valentin* redukcí nepřízvuč. *-e-*; *F* za *V* je vlivem němčiny; varianty *Faltin, Faltýn* aj.; Mo 48;

Fenclová – *Fencl* je z *Vencl*, německá varianta KJ *Wenzel = Václav* Ben 198; příjmení z českých obměn německých podob křestních jmen; Ben 197–198; Mo 49; z OJ *Wenzel*, též *Fenc, Fencal, Fencik*; podobně Kohl 241;

Foitl – má varianty *Voitl, Foitl, Fojtl* (buď z OJ *Vít/Veit* nebo *Vojtěch*); Ben 111;

Franc – z něm. OJ *Franz*, domácí podoba OJ *František*; Mo 52;

Frdlík – z hypokor. hněm. podoby *Ferdl* z OJ *Ferdinand*; Kohl 241;

Ginzel – vzniklo derivací se sufixem *-tz* : *Günzel, Günzl, Ginzel, Ginzl < Günther*; Ben 188; zdrob. příjm. na *-el* z hypokoristik Ben 188;

Guthais – podobné je složené *Guthans* n. *Gutheinz*; Ben 293; podobně z adj. a hypokor. podoby OJ *Hans* n. *Heinz* vykládá i Kohl 299; Theis

Hanková – z dom. podoby *Johann, Johannes*, z části *Han-* + *-ka*; Mo 59;

Hansová – domácká podoba OJ *Johannes*; z části *Hans-* + *-a*; *Hansa, Hansal*, aj.; Mo 59;

Hanuš – česká obměna něm. OJ *Johannes*; *Han-* + *-uš*; Mo 60;

Hanzal – hypokor. z OJ *Johannes*; *Hans-* + *-al* > *Hanzal*; Mo 60;

Hanzalík – hypokor. *Hanzal* rozšířené o čes. sufix *-ík*; Mo 60;

Hanzlík – z OJ *Johannes*; zdrob. *Hansel, Hanzel, Hanzlík*; Mo 59;

Hasman – příjm. na *-mann* u Čechů; *Hassmann, Hassman, Hasman* (z hyp. *Hazzo, Hasse* z OJ s hadu = boj; též snad z *Asmann* s protetickým *H-*); Ben 157;

Henžl – z hypokoristik OJ *Johannes*; *Henzler, Henzl*; Ben 178; též *Hensel, Hencl* aj. podobně vzniklo z konce jména i příjmení *Hanzal*; Ben 187;

Jakl / Jákl – z OJ *Jakub*, to z hebr. *Jahagóbh* = druhorozený; něm. demin. *Jakl*; Mo 74;

a>o; John – z OJ *Johan* (se změnou *a >e >Johen* a se zánikem *-e- John*); Mo 77;

Kobes – z OJ *Jakobus*, oslabení *u>e*; Ben 177; příp. ze stč. *koba* = krkavec, havran; *Kob, Koba, Kobeš, Kobsa* aj.

Kraetzer – z hypokor. podoby KJ *Pankratius*; varianty *Kratzer, Krätzer*; Ben 178; z MJ *Kratzau*/Chrastava; Ben 214; *Kratzer* (kratze = ohrazená parcela na zeleninu); Ben 233;

Kunc – z hypokor.pod. OJ *Konrad, Kunrad, Kunrat*; s něm. sufixem *-z* (čteným *-c*); Mo 99; varianty *Kunz, Kunce, Kunze; Kunc*; Ben 109;

Lebiš – z OJ nebo z přezdívky *Leeb* „Löwe“ se sufixem *-iš*; Ho 91;

Lipl – z hypokor. OJ *Lipold*, či *Lipert*; Mo 107; též *Lippl* jako hypokor. k *Lipp* zkrácené formě k *Philipp* (Filip); Kohl 431;

Litt – z OJ *Litold* < *Liuthold*; Ho 92; nebo MJ *Litten*, V, Sa, snad i z čes. MJ; varianta *Littner* Ben 223; nebo: *Littmann, Littman, Litman* (střhn. lette = jíl, hlína); Ben 266;

Loschková – z OJ na *Lo-*; Mo 108; z A *Loch* = sklep, díra, jáma; z MJ *Loch* v Bav a Rak; střhn. *lach* = křoví, les; Mo 107;

Lošek – z OJ na *Lo-*, též z *Loch* – *Lošek, Loška, Loško*; Mo 108;

Loudová – *Louda* je nejčastěji za *Lauda* (*Laudát*, z lat. OJ *Laudatus*); dále ze slovesa *loudat se* = původně toulat se, později pomalu jít, pomalu pracovat; Mo 108;

Marhoun – z OJ *Marhold* pomocí čes. sufixu; Mo 113;

Mendel – z OJ žid. původu s příponou *-eles*: *Mendeles* (*Immanuel*); Ben 182; *Mendel, Mendl, Mendlík* – z OJ *Emanuel* a ze slož. OJ na *-mann*); Ben 285;

Mocek – hypokor. z OJ *Matthias* a *Matthäus*; něm. nář. *Moc* je ze zkráceného *Matz*; též z bav. *A Motz* = skopec; varianty *Mocek*, *Mocák*; Mo 120;

Mörtl – hypokor. z OJ *Martin*, *Mertel*, *Mertl*; varianty *Mertlík*, *Merta*, *Mertík*; Ben 197; s něm. -ö- *Mörtl*; Kohl 458;

Olt – nejspíše ze starého OJ *Altman*, nář. zkrácená podoba *Olt*; Kohl 89, 490; nebo z něm. nář. podoby *alt* = starý; Mo 130;

Paclík – z OJ *Pacián* derivací sufixem *-tz*: *Patz*, *Pác*; Ben 188; deminutivum na *-el* *Patzel*; varianty *Patzelt*, *Pazelt*, *Pacl*, *Pácl*; *Petzold*, *Pecold*; počeštěné *Paclík*; Mo 133; přípona *-ík* u *Paclík* byla už r. 1613; Ben 195; *A pác* = peníz platící čtyři krejčary; měřidlo; Mo 132; jako výchozí OJ *Bertold* (*Pacolt*, *Paclt*, *Pácl*) uvádí Ko 242;

Polt – z části OJ bez odvozovacích sufixů: *Polt* pochází z *Bald-* (*Baldwin*); Ben 169;

Pöschko – z čes. hypokor. *Pech*, *Pěša*; zdobnělé *Pöschl*, *Peschel*, *Peschl*, *Pešl*; přípona *-ko* nahradila *-l*: *Pöschko*; bav MJ *Pöschmühle*; Ben 189; jm. *Posch* viz *Poš*; Mo 146; *Peške* je poněmčené *Pešek*, viz Mo 138;

Pöschl – je jednou ze zdobnělých variant, vedle *Peschel*, *Peschl*, *Pešl*; srov. též MJ *Peschlhof*, *Pöschl* i. *Auberg*, *Pöschlmühle*, *Pöschlöd* a *Pöschlschwaige* v Bavorsku, ve slezských nářečích *pešl* = *Büchsel*; Ben 189;

Rajnyš – ze zdomácnělých OJ německého původu a z jejich odvozenin: z OJ *Rainer*, *Rein*-varianty: *Rainer*, *Rayner*, *Reiner*, *Rejnar*, *Rein*, *Reina*, *Rejna*, *Rejnek*; s čes. sufixem: *Raineš*, *Rajniš*, *Reiniš*, *Reinisch*, *Rajnyš*, *Reinyš*, *Rejnyš*, *Rajnuš*, *Rejnuš*, *Raynošek*, *Rajnoch* atd.; Ben 110; Mo: z OJ *Reinhart* apod.: *Rein*, *Rainiš* (též ze střhn. adj. *reinisch* = veselý), *Rajnyš*; s českou příponou *-yš*; Mo 152;

Reichel – ze zdomácnělých OJ něm. původu a jejich odvozenin; patrně z OJ *Richard*, *Richold* (varianty *Reichel*, *Reichl*, *Rajchl*, *Reichlík*); Ben 110; *Reichel* (*richi* = panovník), změna *-elt>-el*; Ben 151; Ben 186; Mo: z něm. adj. *reich* = bohatý; zkratka OJ *Reichhard* – nář. podoba OJ *Richard*; *rich* = vládce, *hart* = tvrdý; *Reichel* = zdob.; též redukce z OJ *Reichwald* – *wald>old>elt>el*: *rich* = vládce, *wald* = mocný; Mo 154; podobně Kohl 535;

Reindl – jm. se vsunutým *-d-* pro snazší výslovnost a zakončené na *-ndl*; bav. nář. rys: *Reindl* je z *Reinhart* apod., též z *A Reindl* = rendlík; Ben 180; ze zdobnělého OJ *Reinhart*: *ragin* = rada a *hart* = tvrdý; Mo 154;

Rendla – vzniklo obměnou z *Reindl*, existuje i podoba *Rendl*; Ben 121; připojen český formant *-a*;

Rippl – ze začátků OJ; z *Rüpel* a to z *Ruprecht* = muž zářící slávy; varianty *Rippel*, *Ripl*, *Rypel*, *Rypl*; Ben 186; ze zdobnělého a zkráceného OJ *Ruprecht* (varianty *Rippl* i *Rypl*); Mo 156; podobně z hypokor. Kohl 563;

Stacherl – vzniklo zdobněním snad z OJ *Stanislav*, nebo *Eustach*; Mo 174;

Štancl – původ se odhaduje na vých. ze *Stanislav*, na západě z *Konstantin*; nejstarší doklad z r. 1566; Ben 188; varianty *Stanzel*, *Stanzl*, *Stancl*, *Štancl*; *Stäntl*, *Stenzel*, *Stenzl*, *Štenzl*, *Štencl* – s něm. zdrob. příponou *-l* buď z OJ *Konstantin*, nebo *Stanislaus* vykládá též Mo 189; nebo přímo ze *Stanzel*, zdobněliny ze zmíněných OJ; Mo 174; z OJ *Stanislav* v obl. německo-slovanského kontaktu; Kohl 639;

Šteffl/ Štefl – ze začátků OJ *Stephan*, *Stefan*: *Steffal*, *Šteffl*, *Štefl*, *Štepl* aj.; Ben 186; z OJ *Štefan*, *Šteffan*; *Šteff(e)l*, *Štefl*, *Šteflík*, *Šteflíček* aj.; Mo 190; *Šteff(e)l* je něm. zdobnělina, zpět počeštěné je *Štefl*; Mo 190;

Theer – ze začátků OJ: *Theuer*, *Tajer*, snad někdy i *Theer*, *Ther*, *Thér* (= *Teuer*); Ben 169;

Tippl – z hypokor. *Tippelt* redukcí z něm. OJ *Dietbald* = lid + smělý; též *Tippelmann*, komponent *-mann* označuje, že jde o jméno osoby; Mo 197;

Tondl – z něm. zdrob. OJ *Anton* (se vsunutým *-d-*); snad i z něm. A *Tonne* = sud, bečka, džber; Mo 198;

Tyc – z hypokor. OJ *Dietrich* na *-ze*: *Dietze*, *Tietze*, *Tieze*, *Titze*; Ben 172; nebo *Tietz*, *Tiec*, *Titz*, *Tytz*, *Tyc*, *Týc* (z *Dietrich*, *Theodorich*); u Schwarze doloženo *Tucz* k r. 1399, viz též MJ *Tutzing* v HBav a adj. *tutzig* = hloupý); Ben 172;

Tylka – příjm., srov. *Tyllich* (*Diet-* má hypokor. *Till*); Ben 175; *Tiller*, *Tyller*, *Tyler* (*Diet-*, *Thielo*, *Till*); též *Tillner*, *Tyllner*, *Tilner*, *Tylner*; Ben 178; *Tilli* (otec J. K. Tyla, nar. 1778 v Unhošti, syn měl *Till*, potom se psal *Týl*, od r. 1836 *Tyl*); Ben 182;

Vonc – snad z hypokor. *Vanc*, které vzniklo zkrácením z OJ *Wenzel*; Mo 205;

Weigel – z něm. OJ *Weigand* = bojovník; i podoby *Weigelt*; *Weigl*, *Veigl*, *Vaigl*, *Vajgl* (*Weigand* i *Wigbert*); Ben 187; Mo 204.

3.5.1.3 Německá příjmení podle původu; z MJ na územích obývaných Němci

Příjmení podle polohy bydliště (10):

Malou skupinu tvoří příjmení podle polohy a charakteru bydliště (u stromů, u vody, na mokřině, vedle cesty, na věži nebo pod ní, v lese apod.): *Aichmajerová*, *Ešpandr*, *Interholz*, *Lattner*, *Lochmann*, *Miesbauerová*, *Sommerová*, *Štrosser*, *Thurn*, *Valdová*.

Abecední seznam s výkladem příjmení

Aichmajerová – možná *Eichmajer* – obyvatelské jméno, žil v místě s duby; spíše velký sedlák;

Ešpandr – první část jm. *Esch-* je MJ *Eš* u Pacova a 2krát *Esch* Rak (A jasan); Kohl 229 má MJ *Esch*, z něho bývá obyvatelské jméno ale druhá část složeniny je nejasná; jiná možnost výkladu: 1. z obyv. jména *Espanner* k stříh. *espan* = pastvina, 2. Z MJ *Espan*, *Espannhausen* (HBav); Kohl 230;

Interholz – též z A „dřevo, les“; Ben 210; uvádí též *Hinterholzer* 213;

Lattner – z A Latte; 1. obyv. jméno; *Lattenbauer, Lattenmayer* podle bydliště u laťkového plotu; 2. podle bydliště na mokré půdě, u močálu; Bahl 308;

Lochmann – z A Loch; obyvatel u louže; *Lochmann* (změna *a>o*) také „kdo bydlí u díry, jeskyně nebo u lesa“; Ben 274; též bydlící na hranici panství; Kn 25; z MJ *Loch* (Baden-Württemberg, Bav); Kohl 432;

Miesbauerová – příjmení z hydronym; z názvů mokrých míst (mokřadí): *Mies* má stejný význam jako *Moos, Mos; Miesnauer* (pův. „sedlák ze dvorce u slatiny“); Ben 230;

Sommerová – z označení bydliště „na letní straně“; (mají i Schwarz, Bahlow); Ben 330;

Štrosser – též z A „ulice, silnice“; Ben 226; z pojmenování cest: *Strass, Stross, Stros, Štross, Štros, Strasser* (*Strasse* = silnice; Ben 233;

Thurn – příjmení 1. pro toho, kdo bydlel na věži, nebo u ní, 2. z MJ *Thurn < T(h)urm < Thurm* v Bav, Rak; Kohl 668; v Bav, Rak; Kohl 668;

Valdová – též z A Wald „les“; *Wald* též ze stříhn A *Waldener* = obyvatel lesa, lesník; Ben 227.

Příjmení z obyvatelských jmen utvořených z vlastních MJ (38)

Tato příjmení jsou početnější, 38 celkem. Někdy je obtížnější určit původ příjmení, ale jiná jsou zřetelná. Vlastní jména míst se nacházejí nejčastěji v Rakousku, Bavorsku, Durynsku, Sasku a v dalších částech Německa.

Almer, Auerová, Blessberger, Bruckmüller, Burger, Felcman, Frank, Hechtberger, Heilbrunner, Holzingerová, Honetschlägerová, Hosnedl, Interholz, Kochler, Krametbauer, Krenauer, Lauš, Litt, Murtinger, Nídllová, Ottenschläger, Perkner, Poppr, Pöschl, Schallenberger, Sommerová, Steinbachová, Stiller, Sumerauer, Špilauer, Štrosser, Švamberg, Tetour, Toningrová, Valdová, Wiener, Zachlederová, Zouhar.

Abecední seznam příjmení z obyvatelských jmen a MJ s výkladem

Almer – z MJ *Alm* (HBav, 18krát Rak); též z A *Almer* = skříň; Ben 238;

Auerová – z MJ *Au* (mnohokrát v Rak, *Aue Auen*, též v Bav, Sa, Bá); Ben 238;

Blessberger – z názvu hory *Blessberg* v Durynsku (Thüringer Schiefergebirge);

Bruckmüller – z MJ *Bruck* (u nás, 26krát v Bav, 23krát v Rak), též z luž. A brouk; Ben 227;

– z MJ *Burg* (15krát v Bav); varianty *Burger, Burgr*; ze zákl. části jmen na *-burg*; někdy z OJ *Burgher*; též z titulů a označení měšťanů (stříhn. *burgaere* = měšťan); Ben 280;

Felcman – obyvatelské jm. podle původu z MJ *Fels* (Bav, Rak), *Völs* (již. Tyrolsko), *Felsheim* (Bav); Kohl 240; změna koncového *-s* v *-z > Fels- > Felz- > Felcman*; Ben 133;

Frank – název příslušníka něm. kmenu; někdy poněmčené *Franěk*; Mo 52;

Hechtberger – z MJ *Hechtsberg* (Landhaus), v Bádensku-Würtenbersku, Hausach-Dorf, okr. Ortenau;

Heilbrunner – z MJ v českých zemích; heile = blaho, blaženost; Ben 215; *Bad Heilbrunn* je obec v okrese Bad Tölz-Wolfratshausen v Bav;

Holzingerová – z MJ *Holzing* (8krát v HRak, 2krát v DRak a MJ *Holzingen*, Bav); Ben 218;

Honetschlägerová – z MJ *Honetschlag/Hodňov* u Horní Plané; Ben 216;

Hosnedl – z něm. MJ *Hosned* – Haasova samota u osady Stará Dlouhá Ves u Sušice; Mo 67;

Interholz – *Holz* je MJ (13krát v Rak, v Porýní), též z A „dřevo, les“; Ben 210; uvádí též *Hinterholzer* 213;

Kochler – z MJ *Kochel*, HBav; Ben 279;

Krametbauer – příjm. ze složených jmen dvorců: *Grametbauer*, Libínské sedlo r 1795, Prachaticko (MJ *Grametshof*, okr. Hemau, HFa); Ben 234; příjm. složená s *bauer*: *Grametbauer*; v Bav je dvorec *Granthof* a patrně odsud příjmení pochází, rozšířilo se na Prachaticku; Ben 243;

Krenauer – z MJ *Krön, Kronau* (3krát Bav, 3krát Rak; *Krönau*, HBav); Ben 223;

Lauš – z *Lausch* (MJ *Lauschen*, HBav); Ben 208; příp. z něm. *Lauscher* = kdo tajně naslouchá; Mo 104;

Litt – z MJ *Litten* (V, Sa, snad i z čes. MJ); jiná varianta *Littner*; Ben 223; nebo: *Littmann, Littman, Litman* (střhn. *lette* = jíl, hlína); Ben 266;

Murtinger – snad podobné jménu *Munclinger* z MJ *Munzingen* (BŠ; u Freiburgu v Breisgau – *Munzig*, Sa); Ben 224; *Mundigler, Muntigler* z MJ *Muntigl* Rak, u Salzburgu uvádí Ho 97;

Neuberg – z MJ *Neuberg* u Aše a Chvalšín (2krát Bav, 14krát Rak, Sa – *Neipperg*, W – Brech a *Neubergen*, DRak, St); Ben 211;

Nídlová – se sufixem *-l* z MJ *Nied* (Hesensko), podle původu; Kohl 479; z OJ *Niedhardt* – *Neidhardt* se zdrobňujícím sufixem *-l* *Niedl*; Bahl 357; 354;

Ottenschläger – z MJ *Ottenschlag* (2krát HRak a 2krát DRak); Ben 218;

Perkner – z MJ *Bergen*, pův. *Bergner* (2krát v Sa, 5krát v Rak, v PSlez); Ben 217;

Poppr – z MJ *Poppen* (HRak a složeniny s *Poppen-*); Ben 218;

Pöschl – z MJ *Peschlhof, Pöschl* i. Auberg, *Pöschlmühle, Pöschlöd* a *Pöschlschwaige* v Bav; Ben 189;

Schallenberger – z MJ *Schallenberg* nebo *Schellenberg* v Rak; *Schallenberg* (Baden-Württemberg) uvádí Kohl 573;

Steinbachová – z MJ *Steinbach* (48krát v Bav, 35krát v Rak, 7krát v Sa, PSlez); též ve složeninách, viz i *Štampach – Steinberg*; Ben 211;

Stiller – z MJ *Still* (HBav a Dol. Alsasko); *Stiller, Štiller, Štyller, Stilerová, Štiller, Štyller, Štill*; Ben 343; n. z MJ *Stillau* (Baden-Württemberg); Kohl 648;

Sumerauer – z MJ *Summerau* (2krát v HRak), též *Summerauer*; Ben 219;

Špilauer – obyvatel *Spilau* (Alpy ve Švýcarsku, též je tam *Spilauersee*);

Štrosser – z MJ *Straß*, též jm. *Strasser* (84krát Bav, 45krát Rak), též z A „ulice, silnice“; Ben 226; z pojmenování cest: *Strass, Stross, Stros, Štross, Štros, Strasser* (*Strasse* = silnice; Ben 233; *Strasser, Straßer*; Kohl 652;

Švamberg – ze jm. *Švamberg* (starý šlechtický rod), *Švamberg*, hrad u Krasíkova na Tachovsku; Ben 225;

Tetour – z MJ *Tettau* (HFr, Sa, PSlez r. 1894, slož. *Kleintettau, Tettaugrund*, HFr); varianty: *Tetauer, Tetour, Te'our, Tě'our* (*Tetour* vl. *Tetauer*; Tetouři z Tetova se přistěhovali ze Saska; MJ Vchynice-Tetov je osada novějšího data); Ben 226;

Toningerová – z MJ *Töning* v severním Friesku, Šlesvicko-Holštýnsko;

Valdová – z MJ *Wald* (26krát v Bav, často v Rak, Sa, též ve složeninách a též z A); *Vald*; varianta *Valda* (z MJ *Walda*, BŠ, Sa – *Waldau*, PSlez, též čes. hypokor. z *Valentin*); složené MJ *Waldhaus* (23krát v Bav, V, PSlez), *Waldhausen* 4krát v Bav, 3krát v Rak); Ben 212; *Wald* též ze střhn A *Waldener* = obyvatel lesa, lesník; Ben 227;

Zachlederová – ze jm. samoty v Bav, *Zacherlöd*; dále *Zachl* a *Zacherl* jsou hypokor. od OJ *Zacharias*; Ben 235; A Lederer = koželuh;

Zouhar – z MJ *Zouharen* ve Štýrsku a Korutansku; Mo 224; z MJ *Zauch* (2krát v DRak, S, *Zauche* T, 4krát v PSlez a Tyrolsku; *Zauchen*, St, 3krát K); Ben 219.

3.5.2 Příjmení z apelativ

Příjmení podle zaměstnání nebo stavu nositele tvoří kompaktní, tradičně početnou skupinu pojmenování. Jana Matúšová je dělí na přímá a nepřímá, zprostředkovaná. Přímá příjmení byla původním označením člověka podle řemesla, stavu nebo úřadu. K nepřímým příjmením se vztahem k zaměstnání řadí shodně s výkladem Kohlheimových metonymická pojmenování podle materiálu, náradí, předmětů, s nimiž řemeslník, obchodník a jiní pracovali, nebo podle výrobků, které zhotovovali (srov. Matúšová, 2015, s. 21).

3.5.2.1 Příjmení pojmenovaná podle řemesla, stavu a společenského zařazení

Backstuber, Bauer, Bauernöppl, Bittner, Cinert, Draslar, Exner, Fleischmann, Foglar, Forejt, Gertner, Glaser, Herberger, Hilčer, Hoffer, Kellner, Kerner, Kletzenbauer, Koller,

Krampera, Kudr, Leinveber, Lochmann, Luzar, Maier, Majer, Marchal, Mühlstein, Müller, Najmannová, Neubauer, Paukner, Schmidová, Schmidtmayerová, Schmied, Schuster, Sommerová, Šauer, Šindlerová, Šísl, Šmída, Štauber, Štíbr, Šulc, Tišer, Toncarová, Tošnerová, Trajer, Tuscher, Vajskebr, Weberová, Wegschmid, Wögebauer, Wimmer, Zegermacher. (55)

Nepřímá pojmenování se vztahem k zaměstnání: *Codl, Eibl, Ertlová, Exl, Fessl, Goldová, Gröschlová, Hackl, Kollar, Kuthan, Kýbus, Pils, Pulz, Raisová, Reif, Schatzl/Šacl, Schinko, Šinko, Šára, Šinágl, Štangl, Štengl, Štolka, Šubr, Tschunko, Veřtát.* (26)

Příjmení podle stavu a společenského zařazení: *Burger, Drayer, Fafek, Fafl, Fürst, Innemannová, Lehmann, Pfliegerová.* (8)

3.5.2.2 Příjmení podle vlastností, včetně přenesených jmen a přezdivek: *Cais, Cako, Fink, Frischmann, Frojda, Fuchs, Granec, Graus, Grenar, Grohmannová, Guschl, Habich, Hajšman, Holman, Holcepl, Homut, Hosenseidlová, Kaupa, Kicl, Kneifl, Kraftová, Krauskopf, Krob, Kudr, Kusbach, Lang, Lepschi, Lust, Merhaut/ Merhout, Mucherlová, Olt, Pehe, Pils, Poes, Pouzar, Prommer, Pulz, Rešlová, Rous, Seltsam, Schön, Schupík, Schwarz, Švarc, Stiller, Süss/Sýsová, Šerban, Šiklová, Šperl, Šperling, Šprincl, Šputtová, Šturmová, Tejkl, Tejml, Trajer, Tröster, Vogl, Volf, Wedlich, Wolfschläger.* (62)

Abecední seznam německých příjmení z apelativ s výkladem

Backstuber – povolání pekaře; první část utvořena starogerm. příponou *-jo*; takto bývají názvy povolání tvořeny v hor. a střední němčině; hněm. podoba *Back, Beck* (střhn. *becke*); Ben 272, 287; *Stuber* (*Stube* = světnice); Ben 291;

Bauer – ze základu *Bauer*, sedlák; skupina poddaní, svobodníci a panské statky v příjmeních; Ben 243;

Bauernöppl – sedlák pěstující ovocné stromy; varianty *Opel, Opl, Oppel, Oppl* (*opl* = *Apfel* „jablko“); Ben 327;

Bittner – z A Büttner, Bötcher označ. bednáře (pův. v hněm. a záp. střhn., tam, kde se mluví bavorštinou: Rak, Bav, vých. Š, české země; Schwarz uvádí Brno, Olomouc, Cheb, Žatec – i podoby *Binter, Pinter, Pintr, Pintíř*; *Bittner* (střhn. *büttenaere, bütte* = putna, podle Fickera je toto A domovem na výchfran. území, vyskytovalo se i v přilehlé části a v Č (Cheb, Stříbro, Toužim, Kadaň), podle Schwarze od Sokolova k Žatci, na Liberecku, Broumovsku, v již. Sa; podle Bahlowa i v PSlez: říká, že podoba *Büttner* je výchfran.; *Bittner* je prý slezské, *Pittner* bavor. (Bahl 62); Ben 263; z názvů řemeslníků pracujících se dřevem; Mat 102;

Burger – z titulů a označení měšťanů (střhn. *burgaere* = měšťan; Schwarz z r. 1416: *Francze Burger*), varianty *Burger, Burgr*; Ben 280; z MJ *Burg* také Kohl 165;

Cais – z A *Zeis* (střhn. *zise* = čížek), volně žijící ptáci; špačkové a pěnkavovití; varianty *Cais, Cays, Cayz, Zeisel, Zeisl, Caisl, Cajzl* aj.; Ben 303;

Cako – příjm. s význ. darebák a hrubec: *Cake* (střhn. *zage* = zoufalý zbabělec, ničema, prohnáný chlap, lenoch); Ben 288; další varianta: *Cakl* (střhn. *zagal* = ocas s rozličnými přenesenými významy; též samota *Zogl*, HBav); Ben 299;

Cinert – z názvu řemeslníka pracujícího s kovy; změna *-hart>-ert*; Ben 170; varianty: *Zinnert*, *Zinert*, *Cziner*; Ben 278; další varianty: *Zinner*, *Ziener*, *Ciner* „cínař“; Ben 261, 278;

Codl – z A, snad ze střhn. *zobel* (*Zobelfell*, *Zobelpelz*) pro kožešníka, n. pro nositele kožichu; Kohl 747; nebo z A *zogel* se změnou *a>o* (*Zagel*) = ocas, ohánka, mužský úd; Kohl 738, 747;

Draslar – z názvu soustružníka; řemeslník pracující s dřevem; ve východní části střhn. území se *-ch-* změnilo v *-ss-* a podoba *Dressler* se vyskytovala v sev. Č v části přiléhající ke Slezsku už ve 14. stol.; *Draslar* (patrně ze střhn. změnou *e>a*); Ben 281;

Drayer – z něm. *Dreier* a to ze střhn. *dri* = *drei*; 1. poj. pro člena tříčlenného radního výboru; varianta *Drayer*; 2. příjm. z středn. *Dreyer*, *dreger* = *Dreher*, *Drechsler* = soustružník kovu; Kohl 201;

Eibl – z názvu části vozu (*Eibl* = *oplen*), přejato do češtiny (Beranek, 101 a 21; Ben 322); lze je řadit k příjmením z názvů dopravních prostředků; též obyv. jm. utvořené sufixem *-l* k střhn. *īwe* = *Eibe* (*tis*); Kohl 215 a 214;

Ertlová – podle pracovního nástroje, (*ertl* = *Örtel*, *Schusterahle* odpovídá českému „šídlo“); varianty: *Ertl*, *Ertel*; Ben 319; jako hypokor. *Ertl*, *Ertle*, *Örtl*, *Örtel*; Kohl 491 a starší *Oertel* z OJ na *Ort-*, např. *Ortlieb*; Kohl 488;

Exl – z A *Öchsel* = volek; z názvů domácích zvířat (*Exeli* z JHradce, Praha 1770); Ben 300;

Exner – z A *Öchsner* = volák; *Ecksner*, *Exnar*; Mo 48; varianty *Eksner*, *Oechsler*, *Exler* má Ben 248; *Exler* = malý rolník (zapřahující volky); Mo 48;

Fafek – z názvů církevních osob, z označení světského kněze jm. *Pfaff*; varianty *Foff*, *Fáfa*, *Fafek*, *Fáfek*; Ben 254;

Fafl – zdrob. z *Pfaff*; existují podoby *Fafel*, *Fafl*, *Faflík* (střed. 15. stol.); Ben 254;

Fesl – nepřímé poj. podle A *Fessel* = pouto, spěnka; varianty *Fessel*, *Fessl*, *Fesl*; též ze středu OJ (*Gervasius*, *Silvester*); Ben 187;

Fink – špačkové a pěnkavovití: *Fink* = pěnkava; Ben 303;

Fleischmann – střhn. *vleisch-man* = řezník, ve 14. stol. na Chebsku a též v Žatci, časté na Jablonecku; rod žil i v Bavorově; synonyma *Fleischhauer*, *Fleischer*, obecně *Flěšoka*, *Flejšmann*, *Flejšman*, *Flaišman*; Ben 270;

Foglar – z označení ptáčníků; varianty *Vogler*, *Foglar*; Ben 251;

Forejt – z označení šlechtických služebníků (jezdil před panskými kočáry); varianty *Vorreith*, *Foreitová*, *Forejt*, *Forejtek*, *Forejta*; Ben 253;

Frišman – z povahové vlastnosti; varianty *Frischmann*, *Frischman*, *Frišman*; Ben 347;

Frojda – ze slov označ. různé pocity a stavy mysli; též podoba *Froyda* (střhněm. *vröude*, *vreude* = veselá mysl, radost); Ben 293;

Fuchs – z přezdívky mazanému, lstivému člověku nebo člověku ryšavému; též podle domovního znamení; odpovídá čes. příjmení *Liška*; varianty *Fuks, Fux*; též *Fuchsa, Fuksa, Fuxa, Fuchsík, Fuxík; Fixl* (střhn. vühsel = malá/mladá liška); Ben 301;

Fürst – z názvů vládců a šlechty, z A kníže; varianty *Fürt, Fürstl, First, Virst; Fiřt, Fiřtl, Fiřtík*; (z A Landgraf = správce země); Ben 252–253;

Gertner – z A *Gärtner*, nejčastěji s význ. „rolník s malou výměrou pozemků“; značilo i „zahradník, vinař“; varianty *Gertner, Kertner, Kärtner*; též z MJ *Garten*; Ben 247;

Glaser – z A s význ. sklář, sklenář; varianty *Glasar, Glazar, Glázar, Klaser. Klasar, Klazar Gloser, Glozar, Klozar* aj.; Ben 266;

Goldová – příjmení z názvů kovů; Ben 313;

Granec – z A Grans = střhn. zobák, rypák, tlama, vulva; z části těla; Ben 299; nebo z A Gran(t)z; z výchněm.- slovan. MJ *Grantzau, Granzow, Granzin*; Bahl 182;

Graus – z názvu částí stromů a keřů (střhn. gruose = míza, mladý výhonek); Ben 310;

Grenar – ze sloves mimiky; podoba *Greiner* (střhn. grinen = šklebit se a přitom kňučet, vrčet, bečet; Ho 63 vykládá příjm. *Graner* z MJ *Gran* v Maďarsku; *Greiner* z MJ *Grein* na Dunaji Ho 64;

Grohmanová – první část *groh* asi z *grau* = šedý, šedivý; Ben 340; označuje vlastnosti pleti a vlasů; Ben 347; Grohmann = šedovlasý muž; Kohl 291;

Gröschlová – z názvů mincí; podoby *Gröschel, Gröschl* (zdrob. střhn. gros, grosse = groš); Ben 324;

Gušl – ze slož. A *Guschelbauer* = buď české „kužel“, nebo podle Gottsch. Ze základu *Gott-*; Sk. by je odvozoval z hanlivé přezdívky k bav. *Guschen* = huba, srov. *Göschel*; Ben 244;

Habich – ptáci volně žijící (střhn. habich = jestřáb); Ben 304;

Hackl – z názvů kovových nástrojů; od *Haken* (čes. příjm. *Hák* – der Hake; Schwarz), zdrob. *Hackel, Hakl* (*curia Haklini*, Čes. Budějovice 1370 – Schwarz), *Häckeke* (čes. příjm. *Háček*); Ben 320; s význ. sekera, motyka má Kn 29; *Hackl* ve významu 1. Steinhauer „lamač kamene“, 2. Fleischhauer „řezník“, 3. přezdívka Baumhackl, Specht „datel“ má Ho 67 ;

Hajšman – označuje povahové vlastnosti, snad ze střhn. heiz = horký; varianty *Haišman, Hajšman*; Ben 347;

Herberger – správce útulku pro vandrovní tovaryše; z názvů pracovníků v pohostinství; Ben 277;

Hilčer – řemeslník pracující se dřevem; Ben 262; též *Hilčr* (střhn. holz-schuoher = dřevěnkář, jinak *Hultscher, Hülscher, Hiltcher, Hilscher* i Gottsch., *Hilscher, Hilšer* (Lefler = výrobce lžic); Ben 265;

Hoffer – z poj. selských dvorců a samot s obecným základem Hof: *Hofer, Hoffer* na M někdy z přejatého A „podruh“, čes. zdrob. *Hoférek, Hofírek* aj.; Ben 234; příjmení *Hoffer* jako vedlejší nářeční formu k *Hofer* = majitel dvoru, usedlosti vykládá Ho 72;

Holcepl/Holzepl – souvisí s Holz = dřevo; nář. A *opel, opl, oppel, oppl, Opelík* (opl = Apfel, jablko); Ben 310; *Holzäpfel, Holzapfel* = plané, kyselé jablko; Ben 311; podobně Kohl 336;

Holman – příjmení složená z adjektiv a komponentu *-mann*; označuje zdravotní stav; *Hollmann* (patrně s nohama do O), srov. *Hohlfuss* – Schwarz; a dále příjm. *Holbein, Hollman, Holman*; Ben 347;

Homut – z pův. Hochmut (střhn. hoch-muot = vznešené smýšlení, radost, pýcha); Ben 293; příjmení ze slov označujících chování a jednání; Ben 292–293; též vysoko smýšlející; hrdý, domýšlivý, pyšný; Kohl 332;

Hosenseidlová – složené příjm. z Hosen = kalhoty a *-seidel*; *Seidel, Seidl, Seydl, Sejdl* aj. (z OJ *Siegfried*; Ben 186); též z názvů látek a dalších textilních výrobků – *Saide, Sajda – Seidel* (střhn. sidel = jemné hedvábí); Ben 316; jako přezdívkové jm. hodnotí Kohl; střhn. sidel, něm. Seidel = dřevěná nádoba na pití vína; míra na tekutiny; podoba *Seidl* je bav.-rak. způsob psaní; Kohl 615;

Innemanová – z označení podruhů: *Innemann* (1. ženatý čeledín, 2. sedlákův nájemník s malým hospodářstvím, ale s povinností pracovat u svého hospodáře = der große Innemann, 3. řemeslník bydlící v nájmu u sedláka = der kleine Innemann; Ben 248;

Kaupa – z něm. příjm. *Kaup, Kaupp*: poj. k rnhn. kaupe = opeření, pak hlavně špička/pisk; příjm. převážně v jihozáp. části Německa; Kohl 369; počeštěné formantem *-a*;

Kellner – z názvů pracovníků v pohostinství (střhn. kēlnaere, totéž co kēlaere = sklep mistr, v rané hněm. „důchodní“, *Keller*, 1564); varianty *Khellner, Kelnar, Keler, Kelar*; Ben 277;

Kerner – buď jako *Karner* = kdo jezdí s károu, kárník, nebo z *Körner* = mlynář apod., též *Kerner, Kherner*; Ben 278; z názvů pracovníků v potravinářství: *Körner, Koerner, Kerner* (střhn. kūrne, kūr, kurn = žernov, mlýn, mlynář; se střhněm. změnou *ü>ö*; někdy z A „obchodník s obilím“; Ben 272; podobně Mo 83, 91;

Kicl – z názvů domácích zvířat (střhn. kitze, kiz = kůzle); Ben 301, *Kicl* 1363 – Schwarz; *kitzeln* = lechtat, *Kitzler* = obtížný žvanil; Ben 289;

Kletzenbauer – složené příjm. (*Kletzenbrot* = vánoční chléb z křížal, sušeného ovoce; *Klötze* = křížala; Rak, Bav, již. Tyrolsko); sedlák připravující sušené ovoce; *Klötzl, Kletzl* jako zdrob. přezdívku ke *Klotz* = špalek, ale o člověku přenes. bambula, hulvát, neohrabanec má Ho 84;

Kneifl – příjmení s význ. darebák a hrubec (střhn. knöufel = knoflík, uzel, přenes. „hrubec“, též z knif = nůž), *Kneifl, Knaifl, Knejfl, Knajfl*; Ben 288;

Koller – ze střhn. koler, později Köhler, Kohlenbrenner = uhlíř; též označení pro černého člověka; E-Zy 589; *Koller* je bav.-rak. forma z Kohler 1. pro uhlíře, 2. pro výrobce límců jako součásti brnění, potom kabátců; Kohl 390;

Kraftová – z označení množství, míry, váhy, (střhn. kraft = síla, množství); též *Krafta Krofta*; Ben 331; přezdívka pro silného člověka; Kohl 397;

Krampera – pracovník v textilní výrobě: *Kramper, Krampera*: krampěř = česač vlny; Ben 86; 267; též z názvů řemeslníků pracujících s kovy: *Kramper* (střhn. krampe = motyka, též MJ), *Krampera* = Pflüger, Pflügler (výrobce pluhů); Ben 260;

Krauskopf – označuje nápadnost vzhledu; z pojmenování hlavy; Ben 294; (*Kraus* ze střhn. krus = kudrnatý, kučeravý); Ben 339;

Krob – označuje tělesný vzhled (střhn. grop, grobes = velký, tlustý, hrubý), varianty *Grob, Krob, Grober*; Ben 338;

Kudr – pracovník v textilní výrobě, nákupčí surovin; varianty *Kudr, Kudera Kudra* (hněm. *Kuder(er)* = obchodník se lnem Brech.); Ben 266; z názvů šelem: *Kudr, Kuderle* (der Kuder = divoká kočka, dněm. „kuna skalní“ a hněm. „odpadky textilních rostlin při mědlení“); Ben 301;

Kusbach – z tvaru *Kuzebauch, Kusbach* (Blumer vykládá, že jde o otlého člověka; varianty *Kusebauch, Kofßbauch; Käsbauch* je z Käß = žír vepřů; Lut. výklad podle Fleischera (150) ze střhn. *Gutzsebuch*, kde je sl. gutschen, gautschen = pohupovat se; otlý člověk s houpajícím se břichem; Ben 350;

Kuthan – ze střhn. glutphanne = nádoba k pálení n. tavení uhlí, kovů i koření; ESSČ. GbSlov in Verze 0.4.2. [citováno ze dne 17. 4. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <http://vokabular.ujc.cas.cz>; varianta *Kutchan*; Mo 100;

Kýbus – snad z něm. A Kübel = kbelík, kýbl; Mo 101; *Gieb* (z *Geben-*); Ben 168; z názvů ptáků je *Giebitz, Kibitz, Kybic* „čejka“; Ben 304; též *Gübel* „štít, lomenice“, *Giebel*); Ben 325;

Kyral – snad přesmyknutím z *Kylar* a to ze střhn. A gülle = louže; Mo 101;

Lang – z adjektiva s význ. dlouhý; Ben 67;

Lehmann – příslušník selského stavu (poddaný, svobodník): *Lehmann* (střhn. lehenman = pův. ten, komu byl propůjčen dvorec v léno); varianty *Lehman, Lechmannová, Lemon; Lehmann* = majitel dědičného dvorce; Ben 247; podobně též Nau 180;

Leinveber – pracovník v textilní výrobě: *Leinweber* = tkadlec plátna; Ben 267; Kohl 422;

Lepschi – z čes. adj. *Lepší*; též *Lepša, Lepš*; z adj. lepý = krásný, nebo z lepší, 2. stupeň od dobrý; Mo 105;

Lochmann – z A Lachman, Lachmann = lékař, zařikávač; též kdo odstraňuje hraniční stromy; obyvatel u louže; *Lochmann* (změna *a>o*); jiný význam „kdo bydlí u díry, jeskyně nebo u lesa“; Ben 274; z MJ *Loch* (Baden-Württemberg, Bav); Kohl 432;

Lust – z něm. A Lust = chuť, radost, zábava; lustig = veselý;

Luzar – snad z lat. *lūsor* = básník, hráč, pěvec, skladatel; LČSlov 267; něm. *Luser* > *Lusar* > *Luzar*; stč. *lúza* = chátra; stněm. adj. *lôs* = frei, zuchtlos; *lúzati* = hanět, zesměšňovat;

Maier – ze základu *Meier*, *Maier*, *Mayer* (ze střlat. *Maior*); *Meier* původně spravoval panský dvůr, později jej měl jako léno, posléze význ. „velký sedlák“; podoby s *-a-* jsou původu bavorského, u židů toto příjmení vzniklo z *meir* = učitel: *Maier Juseus* (1348 – Schwarz); polatinštěná podoba je *Major* (1688), zdrob. *Meierle*, *Majerle*; Ben 244;

Majer – počeštěná podoba příjm. *Meier*; vznikly podoby s *-aj-* na místě *-ei-*; Ben 244;

Marchal – jediný záznam *Marchart de Nymaczko* (Kaplice 1405); Ben 104; podobné příjm. *Marcher* = ochránce hraničních kamenů uvádí Ho 94; MJ *Marchgraben* tamtéž; z A *Marchand* (stfran. *marchëand* = obchodník); Kohl 445;

Merhaut/ Merhout – ze stč. sl. *merhovat* = skládat se z různobarevných čtverečků; A *merhovaný* = strakatě pruhovaný; varianty: *Merha*, *Merhaut*, *Merhout*, *Merhutík*; Mo 117;

Milsimer/ Milsimr – složené příjm., první část je snad z *Mühl-*, *Müll-*, *Mil-* a druhá část ze *Simmer* k střhn. *sumber*, *sümmer* = pletený koš, míra na obilí; Kohl 625;

Mucherlová – jen z nář. A *mucha* = moucha; s něm. demin. sufixem *-(e)rlé*; další varianty *Muchin*, *Muchka*, *Muchna*; Mo 122; Nau 199 má příjm. *Mucha*, *Muche*;

Mühlstein – podle mlýnského kamene, též erb a domovní znamení, nebo z MJ – Schwarz uvádí *Mülstein*, 1395; Ben 312;

Müller – ze střhn. *mülnaere*, *mülner*, lat. *molinarium*; starší podoba je dosud živá např. u šumavských Němců; *Müller*, Krumlov 1687; *Müller* jako A se vyskytuje od 14. stol. a vytlačuje podobu *Mülner* > *Müller*, 1672; varianty *Miller*, *Miler*; Ben 271;

Najmanová – z titulů a označení měšťanů: *Neumann*, *Najman* (*Najmon*, Ivančice 1631); Ben 280; *Neumann* (ze žid. *neman* = obecní písař); Ben 283; nebo z A *Neumann* = nový usedlík; (žid. *Nachum*), *Neumann*, *Neyman*, *Neymon*, *Najman* aj.; Ben 285; (střhn. podoba *Nauman*, *nhn. Niemann*); podobně i Nau 203;

Neubauer – nový sedlák; Ben 26;

Paukner – souvisí s *Pauker* (střhn. *pukaer* = bubeník), též *Paukar*, *Poukar*, *Paukert*, (*Faukner*, *Paukner*, 1652); Ben 279;

Pehe – z názvů šelem: *Peer*, *Peehr*, *Pehr*, *Peher*, Cheb 1390, *Beher*, 1551 (z *Beer*); Gottsch. a Brech. vykládají podobu *Peer* z *Petrus*, ale neplatí pro nás); Ben 302;

Pflegerová – ze střhn. *pfleger* = plnomocný zástupce, správce, už 1646; varianty *Pflégr*, *Fleger*, *Fléger*, *Flegr* i *Pflegl*, *Flégl* (tak vykládá i Schwarz, 1386); Ben 252;

Pils – z názvů hub (z rak.-bav. nář. podoby; *Püls*, 1416 – Schwarz); srov. *Pilsheim*, *Pilsmühle* v Bav; Ben 308; jiný výklad: 1. dolnoněm. příjm. podle zaměstnání od středn. *pels*, *pils* „kožich, kožešina“ pro kožešníka, 2. příjm. označující sběratele bylin, lékaře od středn. i středn. bilse „léčivá i jedovatá rostlina“; Kohl 510;

Poes – podle vlastností; též *Boes* (střhn. *bose*, *boese* = zlý, špatný, nevalný), varianty *Poesl*, *Pojsl*; Ben 344;

Pouzar – *Pauser* je z *Pfauser* (střhn. *phusen* = kýchat, funět, supět, čenichat, nafukovat se); varianty *Pauser*, *Pauser*, *Pausar*, *Pauzar*, změna *a>o*: *Pouzar*; *Fausner*, *Pouznar* aj.; Ben 353;

Prommer – z A, příjm. *Prommer*, *Brommer* jsou pod *Prömmel*, *Brömmel* a označovala bručivého člověka; srov. Bahl 396;

Pulz – z názvu hub; *Pulcz*, 1297; *Bulcz* 1396 – Schwarz; Ben 308; jiný výklad: *Puls* 1. příjm. z MJ *Puls* (Schleswig-Holstein), *Pulsen* (Sa); 2. z pojmu. pro rybáře, podle názvu *pulse*, středn. *phulse* „tyč sloužící k vezení ryb do sítě“; Kohl 520;

Raisová – z názvů nástrojů: vějíčka k čištění; drobnější větve stromů jsou tzv. *rajs* a dělají se z nich otýpky; Ben 90; *Reuss*, *Reiss*, *Reiß*, *Reisz*, *Reis*, *Rais*, *Rajs*; dále z OJ *Raginhart*, n. *Zacharias*; pak z A = prut, proutí, větev, les, cesta; Ben 177; podobně Kohl 539;

Reif – z pojmu. atmosférických jevů a počasí:(střhn. *rife*, *rif* = jinovatka); Ben 314; z názvů látek a textilních výrobků: *Reif* (střhn. mj. „provaz“); *Reiff*, *Reif*, *Raiff*, *Reifek* *Rejfeke*, *Rejfa*; Ben 317; *Reif* někdy též „stuha“; Ben 318; *Reif* „železářský polotovar“; Ben 320;

Rešlová – z něm. adj. *resch* = rychlý, čiperný; varianty: *Reš*, *Resch*, *Rešl*, *Reška*, *Reško*; Mo 155; středn. adj. *rösch* = rychlý, čilý, statečný, snadno se rozhodující; *Röschl*; Mo 158; podobně Kohl 542;

Rous – pokud je něm., pak z OJ *Hrod-*, tedy *Rudolf*; Ben 177; též *Russ*, *Raus*; z označení Rusů *Raus* (Russe); Ben 240; Kohl uvádí ještě *Roux* z fr. „rusý“;

Seltsam – z adj. *seltsam* = podivný, podivuhodný, zvláštní; celkem 17; Ka 7, ČK 4;

Schatzl/ Šacl – *Schatz* (střhn. *schaz* = zpracovaný drahý kov, poklad, majetek, hodnota, též „daň a také vinařská plošná míra“); Ben 327; z přezdívky pro majetek bohatého muže; Ho 116; česká varianta *Šacl*; Kohl 574;

Šerban – z názvu plazů; příjm. *Serpan*, *Šerpan*, *Šerpán* (střhn. *sērpant* = had, drak); Ben 305; varianta *Šerpán* má v ČR 46 výskytů;

Schinko/ Šinko – z názvů masa, tuků a masitých jídel, srov. *Šinko*, *Tschunko* (patrně za *Schunke*, tak uvádí Brech.); Ben 315; příjm. pro řezníka, nebo pojmu. podle oblíbeného jídla Kohl 583; *Šinko* je počestěné příjmení jako *Ježke*, *Taške*, *Plaške*, *Mattuš*; Ben 142;

Schmidová – z názvů řemeslníků pracujících s kovy: *Schmiedt, Schmid* (1629); varianty *Schmidt, Schmit, Schmitt, Schmith, Schmíd, Šmídová, Šmid, Šmidt, Šmíd, Šmýd, Schmiedel, Schmiedl, Schmidl, Šmídlová* aj.; Ben 260; srov. Kohl 589;

Schmidtmayerová – *Schmidtmeier* byl hospodářem na dvoře zvaném *Schmidthof*; Ben 245; forma *Schmidt* je druhé nejčastější příjmení v Německu; Kohl 590;

Schmied – z názvu řemeslníka pracujícího s kovy; Ben 260; podrobně Kohl 590–591;

Schön – z adj. schön = krásný, pěkný;

Schupík – ze (střhn. schuope = šupina), *Schuppe, Schupp, Sup, Supich, Supik-Haut* (střhn. hut, hout = kůže, někdy za Haupt = hlava; Ben 299; též ze slovesa šupět = být v úzkých, mít strach; Mo 192;

Schuster – z názvu řemeslníka; švec; obuvník (střhn. schuoch-sutaere, staženo v schuochster, schuoster = švec); Ben 269; podrobně Kohl 607–608;

Schwarz/ Švarc – z adj. schwarz = černý; počestěná varianta *Švarc*;

Sommerová – Sommer mohlo vzniknout i ze *Saumer, Säumer*; změna *au>a*; takto vzniklé *a* se dále měnilo v *o* (*Sommer* 1722) = nosič; čes hlásková změna *au>ou*, anebo změna pravopisná; (podobně i *Houzar, Pour, Pouzar, Tetour*); jiný výklad *Sommer* (střhn. sumer = léto, *Sommer* 1381 – Schwarz, Bahlow); další výklad v povinnosti odevzdávat letní dávky a v označení bydliště „na letní straně“; též z označení času: *Somer, Somr, Sumr* (nejen z A léto, ale i střhn. *sumer, sumber* = koš, úl, bubínek; Ben 330; podobně Kohl 629;

Stiller – podle povahy a chování: z adj. *still* (střhn. stille = tichý, mlčenlivý, milý; též z OJ *Stilfried* a MJ *Still* v HBav a Dol. Alsasku), *Stiller* (Sstiller, 1411 – Schwarz); též *Štiller, Štyller, Stilerová, Štiller, Štyller, Štill*; Ben 343;

Süss/ Sýsová – podle povahy a chování; ze smyslových vjemů: *Süsz* (střhn. süeze = sladký, příjemný, laskavý); varianty *Süss, Süs, Sys, Sýsová, Sís; Süsse, Süsser, Sisir; Süssler* (přivl. podoba ze zdrob.); *Süss* (střhn. suze), *Sus, Sůsa, Susa; Seiser* (seiss = süß); Ben 344;

Šára – z názvu „šar cihelný“ (1580) a „dva šary šindele“ (1615); šár = vrstva, řada; Ben 91; též z názvu majetku a majetkových vztahů; *Šár* (střhn. schar = 1. žně, výnos, 2. oddíl vojska, dav, 3. robota, pokuta), *Šára*; Ben 327;

Šauer – příjmení z názvů obecních funkcionářů; revizor, kontrolor jakosti masa, váhy chleba; varianty *Schauer, Šauer, Šaur, Šour, Šourek, Schaurková, Schaumann*; Ben 282; též příjm. ze slov označ. různé pocity a stavy mysli: *Šauer* (střhn. schur, schour = někdy „utrpení, zkáza“; Ben 293;

Šiklová – z názvů označujících tělesný vzhled: *Schick* (střhn. schiec = křivý, nakloněný, srov. *Ssickfuß*, 1598), *Schüick, Šik, Šikl, Schicker* (Schwarz vykládá jako „pořadatel“, doklad k r. 1395); Ben 339; též vztah k práci *Schick* (střhn. schic = vhodný, obratný), *Šik, Šika – Schickl* (*Schikel*, 1380 – Schwarz); Ben 342;

Šinágl – z názvů doprav prostředků: *Šinagl*, *Šinágl* (v nářečí „člun“, též „menší čeledín“ Schwarz; a snad i „hřebík k upevnění obruče“ Brech.); Ben 322; *Schinagel* též jako příjmení pro kováře, nebo koláře podle silného hřebu k upevnění obruče na kolo; v Bav pro pacholka jezdícího s povozem; Schinaglin = služka pro všechny práce; Kohl 583;

Šindlerová – z názvu řemeslníků pracujících se dřevem; též *Schindelmacher*, *Šindelář* (1695); Ben 66; výrobce šindelů: varianty *Schindler*, *Šindler*, *Šintler*, *Šindlar* aj.; Ben 264;

Šísl – z názvů nádob: *Schiessel*, *Schiessl*, *Schieszl* (u Schwarze *Schusel*, 1378, Brech. uvádí „ostroh“ a aleman. „střelec“, Gottsch. pak *Ofenschießl* = pekařský tovaryš, který sází do pece); Ben 323; podobně Kohl 581; 607;

Šmída – z něm. *Schmied* = kovář; Mo 167; *Šmída* (nář. morsl. *Šmida*, šmidka = skývka chleba); čes. *Šmíd*; Mo 186;

Šnýdl – snad zdrob. *Šmídl* < *Schmiedl*; Ben 26; z názvů řemeslníků pracujících s kovy: též *Schmiedel*, *Schmiedl*, *Šmídllová*, *Schmidl*, 1648); Ben 260; též způsob chování: *Šnýdl* (snoede = zpupný, bezohledný, *Hans Snodl*, 1389 Schwarz); Ben 344; podobně Mo 186; též Kohl 591;

Šperl – ptáci volně žijící, špačkové a pěnkaovití: varianty *Sperl*, *Šperl*, *Sperlich*, *Šperlík*, *Sperling* (sev. Č, části vých. Č a PSlez – podle Schwarze, u něho doloženo příjm. k roku 1379); další doklady (*Sperlink*, 1611 – *Sperling*, 1699); též *Šperling*, *Sperk*, *Šperk*, *Šperka*, *Špergl*, *Špergel* apod., *Špírk*, *Šporcl* (asi kontaminace *Spatzl* a *Spergel*); Ben 303; *Sperl*, *Spörl* z přezdívky pro výrobce špendlíků uvádí Ho 122; bav.-rak. nář. *Sperl*; přezdívka *Sperling* pro *Spatz* podle Ho není rakouská;

Šperling – z přezdívky pro špačka, srov. *Šperl*;

Šprincl – ptáci volně žijící: *Sprinzel*, *Spinzel* (samička krahujce); Ben 304;

Šputtová – snad z poj. různých činností (ze střhn. *spot*, *spottes* = posměch, hanba, žert), *Špott*, *Špot*; se změnou *o>u*; Ben 328; jen *Špott*;

Štangl – ze dřeva a jeho podob: zdrob. od *Stange* > *Stangel* „tyčka“, u Schwarze k r. 1273, též MJ *Stang*; varianty *Stangel*, *Stangl*, *Štangl*, *Stengel*, *Stengl*, *Štengl*; Ben 311; též tyč před vinným sklípkem s obručí od sudu; Kohl 638; jako přenesené příjm. pro hubeného člověka; Kohl 639;

Štauber – z názvů pracovníků v potravinářství: *Stauber* (adekv. čes. Prášek, Smetiprach); (*Steuber*, 1386; *Stauber*, 1415 – Schwarz), *Staubr*, *Stuibr*; Ben 272; jiný výklad: 1. jako příjm. pro neklidného člověka, 2. pro mlynáře; 3. jako poj. pro loveckého psa; Kohl 639;

Štengl – podobně jako Štangl;

Štíbr – z názvů pracovníků v hygieně a zdravotnictví *Stüber* (Stube = světnice, Badestube = lázeň); varianty *Stieber*, *Stíber*, *Stibr*, *Štiber*, *Štibr*, *Štíbr*, *Štýbr*, *Štybar*; *Stubner* (střhn. *stubner* = majitel lázně, 1347 – Schwarz); Ben 274; jiný výklad: *Stieber* = příjm. pro neklidného uspěchaného člověka od *stieben*=prášit se, prchat; Kohl 647;

Štolková – názvy dřeva a jeho podob: *Štol* (Stolle = podpěra); Ben 311; z názvů pečiva = pečivo připomínající kněžskou štolu, nepletená vánočka: *Stoll*, *Štoll*, *Štol – Krepl* (odpovídá českému Koblížek – Krephel, 1360 – Schwarz); Ben 315–316; též ze střhn. stolle = podpěra, špička, zahnutá část; „vodorovná důlní chodba“: počestěné *Štola*, *Štolla*, *Štolka*; Mo 191;

Šturmová – z pojmn. atmosférických jevů a počasí: *Sturm* (střhn. = neklid, hluk, bouře, nečas), Schwarz *Sturmo*, 1318; *Šturm*, *Sturma*, *Šturma* (v MJ *Sturmberg*, *Sturmhäusl*, *Sturmöd* aj. v Bav); Ben 314; též z pojmenování různých činností: *Šturm* (střhn. sturm = boj, hnutí myslí, útok; *Šturm* 1464); *Storm* (střhn. podoba), *Štorm*; Ben 328; *Sturman* (Brech. vykládá ze středněm. stur = vzpurný); Ben 347; také příjmení z označení vojenských osob: *Sturm*, *Sturma*, *Stürmer* (střhn. stürmaere = útočník, bojovník); Ben 254;

Šubr – z názvů oděvů a jiných výrobků z tkanin: *Šubr*, *Schuber*, *Šubíř*: šubry = zablácené a promoklé šaty; šubra = žena nepořádná co do oblečení; Ben 87; též z názvů řemeslníků pracujících s textiliemi: *Schuber* (střhn. schube, schoube = dlouhý a volný svrchní oděv, z ital. Giubba), *Šubr*, *Šubíř* „stanař“; Ben 269; ze slovesa šubrat = špinit; šubra = zaschlé bláto na dolní části oděvu; Mo 192; přenes. nepořádně oblečená, špinavá žena;

Šulc – z titulů v obecní správě, „rychtář“ (pův. Schuld-heiss = kdo poroučí plnit závazky vůči vrchnosti, pak *Shultheiss*, zánikem nepřízvuč. vokalizmu a *h* a splynutím souhlásek vzniká (*c*), srov. *Nytsche Schults*, 1381 Schwarz); varianty *Schulz*, *Schulzt*, *Schulze*, *Šulz*, *Šulc*; *Šulcek*, *Šolc* (*o* na místě *u* je střhn. nář. rys, Sk. říká, že jde o hláskoslovnou variantu k *Schulz*), *Scholz*, *Scholtz*, *Scholze*, *Scholtze*; Ben 281; podobně Kohl 605–606;

Tejkl – podle vztahu k práci: souvisí s *Teige* (střhněm. teic, teig = měkký, bav. taigig = líný, nevyvinutý, někdy z příbuzenského názvu); *Tejklová* (*Peter Toykel*, 1414); Ben 342; podoba *Tejkal* je ze sloves. přičestí tejkat = dotýkat se; nář. u Val. Meziříčí tejkat = těkat, slídit; *Tejkl* (s vysunutým *-a-*); Mo 196;

Tejml – z pojmen. končetin, snad z *Däumel* = paleček; Ben 297; též zdrob. ze zkratky OJ *Theimer*; Mo 196;

Tišer – z názvů řemeslníků pracujících se dřevem: *Tischer* (střhn. tisch, z lat. discus, starší střhn. dis; podoba *Tischer* do 17. stol. častější než *Tischler*; příjm. *Tischer* v Č a M dvakrát častější než *Tischler* – Schwarz); *Tišer*, *Tyšer*, *Tischler* (na celém střhn. území), analogicky podle jmen ze substantiv na *-el*: *Nadel* – *Nadler*, *Sattel* – *Sattler*; někdy z A „kdo prodává na stole“; též *Tejšler*, *Tyšlar* 1575; Ben 263;

Toncarová – z názvů uměleckých povolání: *Tanzer* (střhn. tanzer, tenzer = tanečník, kejklíř, patrně i provazochodec, nhn. *Siltänzer* – *Tannczzer*, Ledenice 1414); též *Tancr*, *Toncar*, *Danzer*, *Dantzer*; *Tenzer* (s přehl. Tenczer – Jihlava 1396, Schwarz), *Tencar*; Ben 280;

Tošnerová – z názvů řemeslníků pracujících s kůžemi: *Taschner* (adekv. čes. *Tobolář*), *Tašner* (*Thasner*, Praha – Schwarz), v. i MJ *Taschen*; *Tošner*, *Tošnar* (*Hannus de Tassnar*, 1377 – Schwarz), *Tošer*, *Taschler*, *Teschler* (*Tessler*, 1414 – Schwarz); Ben 27 0;

Trajer – Treuer („věrný“, též z MJ *Treuen*, Sa), *Trajer* (*Trayer*, 1619), *Troyer* (snad totéž, ale s nář. výslovností *o* za *a*; též ze střhn. *troie*, *treie* = kazajka; Gottsch. poukazuje na ladin. *Truig* = cesta, odtud názvy tyrol. dvorců *Troi* apod.); Ben 264;

Tröster – z A *Trost* (střhn. *trost* = důvěra, též přípověď pomoci, náprava obročí, záruka; (*Waczlaw de Trost*, 1375 – Schwarz); z MJ v HBav; *Trostli*, *Trostmann*; též ze sloves rozličných významů: *Tröster* (střhn. *trosten*, *trösten* = těšit, utěšovat, povzbuzovat“, *tröstaere* = těšitel, pomocník), *Trostler*; Ben 353;

Tschunko – z názvů masa, tuků a masitých jídel: *Tschunko* je totéž co *Šinko* (patrně za *Schunke*, tak uvádí Brech.), snad i *Tschinkel*, *Tschinkl*; Ben 315;

Tuscher – jen *Tauscher* „obchodník s koňmi“ (*Thewscher*, 1372 – Schwarz), *Tauscher*, *Täuscher*, 1599; *Toischer* (zjednodušením z pův. *Rosztausser*, 1462); Ben 277; bav.-rak. příjm. *Dusch*, *Tusch* z přezdívky pro hlučnou osobu uvádí Ho 49;

Vajskebr – z názvů řemeslníků pracujících s kůžemi: z A *Weisgärber* = jirchář; *Veisgerber*, totéž co *Lederer* – asi i *Vajskebr*; Ben 269;

Valdauf – vzniklo z přezdívky *Baldauf* (brzy vstával), záměna *b* > *v*; srov. Ho 39, Mat 94, také *Poldauf*, Ben 354; hyperkorektní způsob, domněle nářeční *b* bylo nahrazeno *v*;

Veřtát – z A *Werkstatt* = obecní verštat či pivovar a verštat = tkalcovský stav; Ben 92;

Vogl – z názvů ptáků; *Vogel* (ozn. člověka s ptačí fyziognomií, též podle domov. znamení a podle ptáčníka; *Hensel Vogel*, 1363, Znojmo – Schwarz; *Vogel*, 1651); bývá v různých složeninách, např. *Voglbauer*; *Reizelvogel* = volavý pták; příjm. přenesené na člověka = švihák, svůdce a rozpustilý; Ben 288; též varianty *Fugl*, *Fuglík*, *Vögl* (*Fögel*, 1358 – Schwarz); nář. *Figl*, *Fyklová*; *Hauptvogel* „podařený ptáček“, *Spielvogel* = hravý člověk, nebo hráč, (*Waldvogel* 1367 – Schwarz; přezdívka pro člověka bývajícího často v lese), další varianty *Valdvogl*, *Wasservogel*; *Vogeltant*, *Fogeltanz*; Ben 303;

Weberová – z názvů pracovníků v textilní výrobě: *Weber* = tkadlec; varianty *Webr*, *Veber*, *Vebr*, *Vébr*, *Webber*, *Webering*; Ben 267;

Wedlich – podle vlastností, z A *weidlich* (střhn. = statný, krásný; *Weydelich*, 1381 – Schwarz), *Wedlichová* (s nář. změnou *ei*>*e*), *Vedlich*, *Vadlejch*; Ben 339;

Wegschmid – složené příjm. (střhn. *wegeman* = cestující, vandrovní), zde kovář; též bydlící u cesty; varianta *Wegschmied*; Kohl 704;

Wiederstein – složené příjm.; *wieder* = proti, *Stein* = kámen, skála; *Wied(e)rmann* = soused z protějška, odpůrce; Mo 218;

Wimmer – z označení zemědělských specialistů: (střhn. *windemer* ze střlat. *vindemiare* = sbírat hrozny), varianty *Wimmer*, *Wimr*, *Vimmer*, *Vimmr*, *Vimer*, *Vimr*, *Wymer*, *Vymer*; Ben 249; též z názvů pro vady pleti a jiné nedostatky (střhn. *wimmer* = bradavice, vrídek); Ben 298; dále *Wimmer* (střhn. *wimer*, *wimmer* = výrůstek na místě odumřelé větve; v Krušnohoří

„špatně rostlý, zmrzačený strom“), též „vinař“ a z MJ *Wimm* (31krát v Bav); Ben 310; též příjm. z označení nájemců: *Wimmer* (*widem* má na rak.-bav. území podobu *wimm*); konečně lze uvažovat ještě o původu z OJ *Wigmar* a MJ *Wim* (19krát HBav, 12krát DBav); Ben 247;

Wolfschläger – příjm. z přezdívky „vlkobijce“; Nau 288 má příjm. *Woll(en)schläger* s jiným významem;

Wortnerová – příjm. *Wortner* lze spojit s *Werther* (střhn. *warter*, *werter* = hlídač, dozorce, též z MJ *Wert*, které je z A „ostrov v řece“); z OJ *Werdheri* Gottsch.; *Wortner*; (*Thorwarth* „branný“, totéž co „vrátný“ a MJ *Pforten*), *Fortnerová*; Ben 283;

Wögebauer – složené příjm. s *-bauer*; sedlák mající povoz; Nau 730 má příjm. *Woger*, *Wager*, *Wäger*; podobně Kohl 730;

Zegermacher – snad z *Zeigermacher*, z toho *Zagermacher* (nář.) i *Zegermacher* = výrobce vývěsních štítů pro hostinec; Kohl 740;

Celkem 150.

Příjmení nezařazená: (12)

Bittengel – příjmení *Engl* má Kohl 224; existují spojení *Bittgang* = procesí, *Bittsteller* „suplikant“, *Bittschrift* „suplika“; snad jde o složeninu podobného typu;

Cinádr – snad z A *Zinnober* = cinober „barvivo, rumělka“;

Eštok – nejasné; snad z A *Eschstock* = jasanová hůl;

Kocmich – snad ze střhn. *kotze* = hrubá vlněná, chlupatá látka; Ben 316; *Koc*, *Kocman* je též z OJ *Kotz* a to z *Kunc*; Ben 353; *Kotz*, *Koc* (z *Gotthard*, *Gottfried*); Ben 172;

Koiš – z A *keusch* = cudný, mravný, poctivý; nejasné; *Koische Seide*, auch *Koisches Gewebe* (lat. *coa vestis*, plural *coae vestes*), byla antická látka nazvaná podle místa původu z ostrova *Kos*;

Leisch/Leišová – nenalezeno;

Mardarová – nejasné;

Perausová – nenalezeno;

Putschögl – česká podoba *Pučegl*; celkem 20, ČK 9, Ka 7;

Španinger – nejasné (*Spaniger* sutor, 1391 – Schwarz);

Theier – nejasné; *Thayer*, *Theier*;

Zayml – možná i podoba *Seiml* se zdrob. sufixem *-l*; Kohl 616 má *Seim* ze střhn. *seim(e)*, *seine* „pomalý“, nebo jako příjm. podle zaměstnání pro včelaře nebo prodejce medu; celkem 18: Ka 7, ČB 6;

Závěr

Příjmení v městě Kaplice získaná z volebního seznamu na rok 1990 se ukázala být co do rozmanitosti velmi pestrá. Analyzovaný soubor příjmení obsahuje celkem **1184** příjmení. Vzhledem k tomu, že některá z nich mají více možností výkladu, byla zařazena do dvou, maximálně do tří tematických skupin. Tento postup způsobil, že při součtu byl počet příjmení podle tematických skupin o 41 jméno vyšší, tedy **1225**, jak ukazuje graf s procentuálním vyjádřením celkových počtů příjmení v příloze. Procentuální zastoupení českých a německých příjmení utvořených z apelativ a proprií zachycují také grafy v příloze (tamtéž), zastoupení slovenských příjmení z hlediska původu z proprií nebo apelativ lze porovnat opět v příloze.

Mezi česká příjmení jsem zařadil celkem 824 jmen, 339 z nich byla příjmení, jejichž základem jsou propria, 485 příjmení pochází z apelativ. Nepotvrdil se můj předpoklad, že u českých příjmení budou nejpočetnější skupinu zastupovat jména z proprií, zejména z osobních jmen, ačkoli jich bylo v rámci skupiny z vlastních jmen nejvíce, 255 položek: (*Adámek, Jakubec, Kubík, Mikule, Pech; Barbořák, Berkovec, Janů* aj.). Příjmení z místních jmen a jmen etnických doplňovala celkový počet o 84 položek (*Kolín, Písek; Dolejš, Horák; Drhovský, Lutovský* aj.). Procentuální zastoupení českých a německých příjmení z proprií lze porovnat na dvou grafech v příloze. Ukázalo se, že více českých příjmení pochází z apelativ, z nichž nejpočetnější skupinu tvoří příjmení odvozená z názvů živočichů a rostlin (celkem 121), mnohá byla zřejmě utvořena jako přezdívky. Příjmení inspirovaných názvy živočichů je 73 (*Křeček, Liška; Pulec, Štika; Slavík, Sokol* aj.), příjmení z rostlin a jejich částí 48 (*Kalina, Koprna, Kytka; Souček, Stýblo, Trník*). Na druhém místě jsou příjmení ze sloves, celkem 96. Převládají příjmení ze slovesných základů tvořená různými sufixy včetně jmen zdvojnásobných (*Berka, Cába, Drdák, Fučík, Lapeš, Mlateček, Mlátilík, Oplátek, Valíček, Výlet, Zhouf*) a složených (*Kostohryz, Nejezchleba, Vosolsobě*). Teprve třetí skupinu tvoří příjmení z názvů povolání, stavu a společenského zařazení, celkem 82. Do této skupiny patří (*Bečvář, Kolář, Korbela; Kovář, Kovařík, Kovaříček; Krejčí, Krejčík; Kupec, Kupeček; Neckář, Řezníček, Sládek; Šindelář, Šindelíř; Vačkář, Zedník*) a také *Císař, Děkan, Probošt, Pulpán*. Početná byla i příjmení z názvu konkrétních věcí a přírodních jevů, celkem 85. Dobře zastoupena je i skupina příjmení vzniklých z pojmenování vlastností, celkem 78 (*Hlušička, Hrdina, Rous, Suchánek; Bedlivý, Holemý, Kotrbatý, Mastný*).

V antroponomastické literatuře se uvádí, že poměrně vysoký počet zaujímají v české antroponymii příjmení německá. Můj soubor jich obsahoval celkem 275. Z toho 112 tvořila příjmení z proprií, především z osobních a místních jmen (*Bernhard, Geber; Fencl, Jakl, Jokl, Lipl, Mörtl, Pöschl, Rippl*; s českou deminutivní příponou *Frdlík, Hanzalík, Hanzlík, Paclík*). Z místních jmen jsou to např. *Almer, Hosnedl, Interholz, Ottenschläger, Sumerauer, Špilauer, Švamberk, Tetour, Wiener*.

Z německých apelativ bylo utvořeno 150 příjmení. Blíže neurčených zůstalo 12 příjmení, také mezi nimi převládala spíše apelativa. Potvrdilo se mi, že nejpočetnější skupinou apelativních příjmení (celkem 89) jsou přímá pojmenování podle zaměstnání, např. *Bauer, Bauernöpl, Fleischmann, Herberger, Leinveber, Lochmann; Maier, Majer; Mühlstein, Müller; Schmidová, Schmidtmayerová, Schmied; Šindlerová, Tišer, Toncarová, Tošnerová; Vajskebr, Wegschmid*, a nepřímá podle předmětu, nástroje či výrobku (*Eibl, Exl, Fessl, Hackl, Reif, Schinko, Šinko, Šinágl, Štangl, Štengl, Tschunko, Verťát*), řadící se také do této skupiny. Na druhém místě jsou apelativní příjmení podle vlastností, včetně přezdívkových jmen, celkem 62 (*Frischmann, Frojda, Homut, Krauskopf, Krob, Lust, Seltsam, Schön, Schwarz, Švarc, Süss, Sýsová, Tröster* apod.). Procentuální zastoupení českých a německých příjmení z apelativ umožňují srovnat dva poslední grafy v příloze.

V souvislosti s poválečným demografickým vývojem Kaplice jako pohraničního města je zde vysoký počet slovenských příjmení, k nimž jsem zařadil 93 jmen. Formálně se mi je podařilo identifikovat dobře, podrobnější výklady jsem mohl podat u 80 z nich.

Ve skupině slovenských příjmení z osobních jmen vynikají typy tzv. synovských pojmenování, tvořených zdobňujícími sufixy *-ko, -čík* (*Bartko, Danko, Timko; Ferenčík, Stančík, Štefančík, Tomčík*), dále jsou ovlivněna maďarskými variantami osobních jmen (*Ďuriš, Gondek, Ondok*). Vyskytují se zde také patronymika na *-ovič* (*Boledovič, Mihalovič, Valovičová*). Z názvů povolání či stavu uvádím např. *Debnár, Gajdoš, Grznarik, Kolár, Kotlár, Kovácsik, Kovač/Kováč, Krajčír, Remenár, Šlajferčík*. Příjmení podle vlastností jsou také zastoupena, např. *Drgoňa, Cesnek, Comorek, Kačala*.

Menší skupinu tvoří jména jednoznačně maďarského původu (celkem 21 příjmení), z nichž 18 se mi podařilo alespoň zčásti určit. Z názvů zaměstnání jsou *Fazekaš, Kertés, Mesároš, Takács*; podle vlastností včetně přezdívek lze uvést např. *Angyal, Balogh, Farkaš, Hossu, Kemény, Nagy*.

Ve městě žijí nositelé i jiných cizích příjmení, především slovanských: jsou to příjmení polská (*Lastowski, Królová*), ruská (*Kozyrev, Žernikov*), ukrajinská (*Kreminský*), srbská (*Vujićová*) a ojediněle i jiná, např. *Vretos* (řecké).

Množství materiálu mi nedovolilo provést jemnější rozbor. Kromě dostupné odborné literatury a slovníků, z nichž jsem čerpal co nejvíce použitelných výkladů a postupů, jsem využil také informace získané na základě rozhovoru s rodáky a pamětníky. Doufám, že diplomová práce přispěje k poznání novodobého stavu příjmení v městě Kaplice.

Prameny:

SOkA Český Krumlov, fond Archiv města Kaplice, MNV – 102, kart. 36, inv.č. 78, sign. V/10, Volby 1986 a 1990 – seznamy, volební okrsky, mapa, neuspořádáno.

Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005. 1. a 2. díl, Praha: ČSÚ, 2006.

Literatura, slovníky:

Autorský kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN, 2002.

BAHLOW, Hans. *Deutsches Namenlexikon. Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1985.

BENEŠ, Josef. *O českých příjmeních*. Praha: ČSAV, 1962.

BENEŠ, Josef. *Německá příjmení u Čechů*, 1. a 2. svazek, 1. vyd., Ústí nad Labem: UJEP, 1998.

ERNST-ZYMA, Gertrude. *Familiennamen aus Österreich: gesammelt, belegt und erläutert anhand ihres Vorkommens in Münchensthal und Wolkersdorf im Weinviertel, Niederösterreich. Band I: Namen A–F/V/*. Wien: Edition Praesens, 1995.

ERNST-ZYMA, Gertrude. *Familiennamen aus Österreich: gesammelt, belegt und erläutert anhand ihres Vorkommens in Münchensthal und Wolkersdorf im Weinviertel, Niederösterreich. Band II: Namen G–M*. Wien: Edition Praesens, 1995.

ERNST-ZYMA, Gertrude. *Familiennamen aus Österreich: gesammelt, belegt und erläutert anhand ihres Vorkommens in Münchensthal und Wolkersdorf im Weinviertel, Niederösterreich. Band III: Namen N–Z*. Wien: Edition Praesens, 1995.

HARVLALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004.

HARVALÍK, Milan – MINÁŘOVÁ, Eva – TUŠKOVÁ, Jana (eds.). *Teoretické a komunikační aspekty proprií. Prof. R. Šrámkovi k životnímu jubileu*. 1. vyd. Brno: PF MU, 2010.

HORNUNG, Maria. *Lexikon österreichischer Familienamen*. 1. Auflage, St. Pölten – Wien: Verlag Niederösterreichisches Pressehaus, 1989.

HRADSKÝ, Ladislav a kol. *Maďarsko-český slovník. 1, A – K = Magyar-cseh szótár. 1, A – K*; 2. vyd., Praha: Academia, 2003.

HRADSKÝ, Ladislav a kol. *Maďarsko-český slovník. 2, L – Zs = Magyar-cseh szótár. 2, L – Zs*; 2. vyd., Praha: Academia, 2003.

KÁBRT, Jan a kol. *Latinsko-český slovník*. 4 vydání, Praha: SPN, 1996.

- KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. 2. vyd., Liberec: AZ KORT 2008.
- KOHLHEIM, Rosa – KOHLHEIM Volker. *Duden Familiennamen, Herkunft und Bedeutung*. Mannheim – Leibzig – Wien – Zürich: Dudenverlag, 2005.
- KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*. Praha: Academia, 1991.
- KUNZE, Konrad. *dtv-Atlas Vor- und Familiennamen im deutsches Sprachgebiet*. 4. Auflage. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003.
- MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého*. Fotoreprint podle 3. vyd. z r. 1971, Praha: NLN, 1997.
- MAJTÁN, Milan. *Naše priezviská*. Bratislava: SAV, 2014.
- MATES, Vladimír. *Jména tajemství zbavená aneb Příjmení pod mikroskopem*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2004.
- MATES, Vladimír. *Jména tajemství zbavená: Malá encyklopedie 250 nejčastějších příjmení, I. díl*, 1. vyd. Praha: Epoque, 2002.
- MATES, Vladimír. *Jména tajemství zbavená: Malá encyklopedie nejčastějších příjmení, II. díl*, ADAM–ŽIŽKA : jména na 251.–501. místě 1. vyd. Praha: Epoque, 2003.
- MATUŠOVÁ, Jana. *Německá vlastní jména v češtině*. Praha: NLN, 2015.
- MICHALČÁKOVÁ, Eva: Sťahovanie Slovákov do Sedmohradska a spôsob ich života. *Slováci v zahraničí 6*, Martin 1980, s. 159–177.
- MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*, Praha: Agentura Pankrác, s.r.o., 2015.
- NAUMANN, Horst. *Das große Buch der Familiennamen, Alter, Herkunft, Bedeutung*. Niedernhausen/Ts: FALKEN, 1994.
- PLESKALOVÁ, Jana. Parasystém. In: Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. 1 vyd. Praha: NLN, 2002, s. 309.
- PLESKALOVÁ, Jana. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000-2010*. Brno: Host, 2011.
- SVOBODA, Jan. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: ČSAV, 1964.
- ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999.
- ŠRÁMEK, Rudolf. Onomastika. In: Kolektiv autorů. *Kapitoly z dějin české jazykové a bohemistiky*. Praha: Academia 2007, s. 377–422.

Kvalifikační práce

DUBSKÁ, Veronika. *Příjmení, jména po chalupě a přezdívky v obci Láz*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2015.

FRANCOVÁ, Zuzana. *Příjmení v Sokolově*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2016.

KOŘÍNKOVÁ, Pavla. *Typy příjmení z Humpolecka*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1996.

KRISCHKOVÁ, Marie. *Příjmení ve Vlašimi*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1984.

MAKOVCOVÁ, Stanislava. *Příjmení na Chýnovsku*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2000.

MATĚJKOVÁ, Iva. *Příjmení v Českých Budějovicích a jejich přezdívkové obměny ve školním prostředí*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1988.

MÍKOVÁ, Irena. *Příjmení v Jindřichově Hradci*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1994.

MORAVCOVÁ, Jaroslava. *Česká příjmení*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1983.

OSTRÝŽOVÁ, Martina. *Příjmení a přezdívky v obci Vír*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2011.

PŘEROSTOVÁ, Eva. *Typy příjmení v Blatné*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1999.

SEDLÁČKOVÁ, Tereza. *Příjmení v obci Sudovo Hlavno*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2013.

SOMMEROVÁ, Eva. *Příjmení v obci Bolešiny*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2014.

SUDOVÁ, Jaroslava. *Příjmení, jména po chalupě a přezdívky v obci Čenkov*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2015.

ŠRÁMKOVÁ, Jaroslava. *Příjmení ve Strakonících*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1993.

TOMKOVÁ, Alena. *Příjmení v Týně nad Vltavou a přezdívky mládeže*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 2015.

ÜBERHUBROVÁ, Leona. *Typy příjmení v Jihlavě a přezdívky středoškolské mládeže*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1996.

ZIMEKOVÁ, Marcela. *Příjmení ve Velešíně*. Nepublikovaná diplomová práce. České Budějovice 1994.

Webové zdroje:

Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2016. Praha 2. dubna 2017. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32853387/1300721603.pdf/cba78096-1cf5-4fde-b20a-3074b2f135f9?version=1.0> [cit. 2017-02-04]

Nový encyklopedický slovník češtiny online: [http:// ww.czechency.org](http://ww.czechency.org).

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Praha: ČSAV, 1947–1960. Dodatkový V. díl připravili Jan Svoboda, Vladimír Šmilauer. Zpracováno přes 15 000 jmen českých měst a obcí. Digitalizovaná podoba Profousova slovníku byla zpřístupněna v roce 2011: <http://mjc.ujc.cas.cz>.

[http://www. mestokaplice.cz/ostatni](http://www.mestokaplice.cz/ostatni)

<http://reemigranti.ocelak.cz/historie> – Rumunští Slováci: historie a reemigrace do poválečné ČSR

Vokabulář webový [online]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 7. 3. 2017]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <<http://vokabular.ujc.cas.cz>>.

Příruční slovník jazyka českého [online]. Dostupný na <<http://psjc.ujc.cas.cz>>.

Slovník afixů [online]. Dostupný na <www.slovníkafixu.cz>.

Wörterbuchnetz [online]. Dostupný na <<http://woerterbuchnetz.de/>>.

<http://www.kdejsme.cz/prijmeni/>

Rejstřík

- Adamčík, 93
Adámek, 52
Aichmajerová, 105
Alexander, 49
Almer, 106
Anděl, 79
Anderla, 102
Angyal, 98
Auerová, 106
Babková, 70
Backstuber, 109
Bajkanič, 93
Balák/Ballák, 93
Balážová, 99
Balogh, 99
Baššínek, 72
Bandík, 93
Barbořák, 51
Bareš, 52
Bartáková, 52
Bartko, 93
Bártová, 52
Bartuška, 52
Bartyzal, 52
Bauer, 109
Bauernöpl, 109
Bavor, 62
Baxa, 52
Bazsó/Bazso, 99
Bečvář, 66
Bedlivý, 88
Behanec, 93
Bejdák, 93
Beluský, 93
Bendová, 52
Beneš, 52
Beran, 72
Berka, 83
Berkovec, 51
Bernhard, 101
Bešťáková, 52, 62
Bíca, 52
Bílek, 88
Bireš, 93
Bittengel, 120
Bittner, 109
Blábolil, 86
Blahna, 52
Blažek, 52
Blessberger, 106
Blížil, 86
Bobrová, 72
Bočánek, 72
Boček, 53
Bohata, 88
Bohdal, 86
Boledovič, 94
Bolek, 53
Boltnárová, 97
Bombík, 94
Botko, 79
Bouchal, 86
Bouše, 53
Brabec, 72
Brácha, 70
Brázda, 79
Breznosčak, 94
Brnka, 94
Brouček, 72
Broukal, 86
Bruckmüller, 106
Brůžek, 53
Budiš, 53
Buchal, 86
Buchtela, 77
Bukovská, 62
Bula, 79
Bulka, 79
Burger, 106, 109
Cába, 83
Cais, 109
Cako, 110
Candra, 102
Cesnek, 94
Cifreund, 102
Ciganik, 94
Cinádr, 120
Cinert, 110
Cipín, 62
Círhanová, 53
Císař, 66
Codl, 110
Comorek, 94
Črkva, 79
Čábela, 62, 72
Čada, 70
Čajan, 94
Čalounová, 53
Čampula, 79
Čančíková, 53
Čáp, 72
Čapek, 72
Čásenská, 52
Čech, 53, 62
Černík, 88
Černín, 51
Černý, 88
Červeňáková, 88
Červíček, 72
Červík, 72
Čítková, 53
Čížek, 72
Čoučera, 83
Čurda, 83
Čutka, 53
Čvančara, 79
Daniel, 49
Daniš, 53
Danko, 94
Debnár, 94
Dědek, 70
Dědičová, 83
Děkan, 66
Dekret, 79
Diorka, 98
Dítě, 70
Diviš, 49
Dočkálek, 86
Dolák, 62
Dolejš, 62
Doležal, 86
Došek, 53
Doubrava, 62
Doucha, 53
Douša, 53
Doušek, 53
Drábová, 66
Draslar, 110
Drayer, 110
Drdák, 83
Drgoňa, 94
Drha, 83
Drhovský, 63
Drlovič, 51
Drnková, 72
Drnzík, 98
Dubová, 72

Dubský, 62
 Duda, 66
 Dudák, 66
 Dufková, 53
 Dundychová, 83
 Ďuriš, 94
 Dušák, 53
 Dvořák, 66
 Eibl, 110
 Eliášová, 49
 Erdélyi, 99
 Ertlová, 102, 110
 Ešpandr, 105
 Eštok, 120
 Exl, 110
 Exner, 110
 Fafek, 110
 Fafl, 110
 Fajt, 102
 Faltinová, 102
 Farka, 53
 Farkaš, 99
 Fazekaš, 99
 Felcman, 106
 Fenclová, 102
 Ferenčík, 94
 Fesl, 110
 Fiala, 72
 Filip, 49
 Filípek, 49
 Filková, 53, 79
 Fink, 110
 Flaška, 79
 Fleischmann, 110
 Foglar, 110
 Foitl, 102
 Forejt, 110
 Franc, 102
 Frank, 106
 Frčka, 79
 Frdlík, 102
 Frišman, 110
 Frojda, 110
 Froněk, 53
 Fučík, 83
 Fuchs, 111
 Furiš, 94
 Fürst, 111
 Gajdoš, 94
 Gardáš, 98
 Gažák, 94
 Geber, 101
 Gertner, 111
 Ginzel, 102
 Glaser, 111
 Golas, 100
 Goldová, 111
 Gondek, 94
 Granec, 111
 Graus, 111
 Grbač, 98
 Gregor, 49
 Grenar, 111
 Grohmanová, 111
 Gröschlová, 111
 Grznarik, 95
 Gubáni, 99
 Gučík, 98
 Gušl, 111
 Guthais, 102
 Habal, 53
 Habich, 111
 Hackl, 111
 Hájek, 63
 Hajný, 66
 Hajšman, 111
 Hák, 79
 Halecký, 52
 Haleš, 53
 Hálková, 54
 Hami, 98
 Hanková, 103
 Hansová, 103
 Hanuš, 103
 Hanzal, 103
 Hanzalík, 103
 Hanzlík, 103
 Harazim, 54
 Hargaš, 98
 Hasman, 103
 Havel/Hawel, 49
 Havelka, 54
 Havlíček, 54
 Hechtberger, 107
 Heilbrunner, 107
 Hejduk, 66
 Hejný, 67
 Hejtmánková, 67
 Hembera, 91
 Henžl, 103
 Herberger, 111
 Hermann, 101
 Hilbert, 101
 Hilčer, 111
 Himmer, 101
 Hladík, 88
 Hlaváč, 70
 Hlavsa, 70
 Hlušička, 88
 Hoffer, 112
 Holba, 79
 Holcepl/Holzepl, 112
 Holemý, 88
 Hollósyová, 99
 Holman, 112
 Holub, 72
 Holý, 88
 Holzingerová, 107
 Homolka, 77
 Homut, 112
 Honetschlägerová, 107
 Horák, 63
 Horčicová, 77
 Horňák, 63
 Hosenseidlová, 112
 Hosnedl, 107
 Hospodarčík, 95
 Hosszu, 99
 Hošková, 54, 70
 Houda, 83
 Hraba, 83
 Hraše, 72
 Hrdina, 88
 Hrdinka, 88
 Hromada, 79
 Hrstka, 79
 Hrubý, 88
 Hruška, 72
 Hrůza, 79
 Hubáček, 70
 Hubený, 88
 Hůda, 54
 Hudec, 67
 Hujalová, 86
 Hurda, 72
 Chaloupková, 63, 79
 Chalupa, 79
 Chalupský, 63
 Charuza, 88
 Charvát, 63
 Cheníček, 54
 Chlaň, 72
 Chmura, 89
 Chromeček, 89
 Chromý, 89
 Chudá, 89

Chudoba, 89
Chuchla, 80
Chýna, 83
Chytra, 89
Innemanová, 112
Interholz, 105, 107
Jacko, 95
Jakeš, 54
Jakl / Jákl, 103
Jakubčík, 95
Jakubec, 54
Jamrik, 95
Jan/Ján, 49
Janda, 54
Janni, 54
Janošec, 95
Janošťaák, 54
Janota, 54
Janoušek, 54
Janouškovec, 51
Janovský, 52
Janů, 51
Jára, 54
Jaroš, 54
Jaslovský, 63
Jašek, 54
Javorská, 63
Jedlička, 72
Jelínek, 73
Jeníček, 54
Jeřábek, 73
Ježek, 54, 73
Jílek, 54
Jindra, 54
Jiraň, 54
Jirkal, 54
Jiskra, 80
John, 103
Jokl, 103
Jonáš, 49
Jošťalová, 54
Jouza, 54
Jozefík, 55
Jurásek, 55
Jurčík, 95
Juřátková, 55
Kačala, 95
Kačenová, 55, 73
Kadlec, 67
Kalamár, 95
Kalina, 73
Kališ, 55

Kališka, 55, 80
Kalkuš, 80
Kaloš, 55, 73
Kanaloš, 98
Kaněra, 83
Kápar, 83
Kára, 55, 80
Kardoš, 55, 83
Karešová, 55
Karták, 80
Kášek, 55
Kašpar, 49
Kašpárková, 49
Kaupa, 112
Kavěna, 55
Kavková, 73
Keclík, 55
Kellner, 112
Kemény, 99
Kerner, 112
Kertes, 99
Kicl, 112
Klestil, 86
Kletzenbauer, 112
Kliment, 49
Klímová, 55
Kmeť, 95
Kmeťová, 70
Kneifl, 112
Knot, 80
Kobes, 103
Koblihová, 77
Kocliř, 67
Kocmich, 120
Kocourek, 73
Kočer, 67
Kočí, 67
Kočík, 95
Kočiš, 99
Kočka, 73
Kodada, 55
Kohout, 73
Kohoutek, 73
Kohút, 73
Kochler, 107
Koiš, 120
Kojan, 55
Kolafa, 55
Kolár, 95
Kolář, 67
Koleňák, 89
Koleš, 55

Kolín, 63
Kollar, 113
Koller, 113
Kollman, 101
Komárek, 73
Komeda, 80
Komenda, 80
Konečný, 63
Konopová, 73
Konský, 67
Konvalinková, 73
Kopačková, 80
Kopec, 63
Kopecký, 63
Kopenec, 73
Koprna, 73
Kopřivová, 73
Koptík, 80
Korbaj, 98
Korbel, 67, 80
Korbela, 67, 80
Kordíková, 80
Korecký, 63
Koriťák, 63, 67
Korkobec, 55
Kortan, 55
Kořínek, 73
Koschant, 56
Kosina, 80
Kostka, 80
Kostohryz, 83
Košťál, 73
Kotek, 73
Kotlárová, 95
Kotlas, 67, 83
Kotrbatý, 89
Kotrč, 73, 80
Kotva, 80
Kouba, 56
Kouřimský, 63
Kovácsik, 95
Kovač, 95
Kovář, 67
Kovaříček, 67
Kovařík, 67
Koza, 73
Kozák, 67
Kozlík, 73
Kozojed, 83
Kozyrev, 100
Kožant, 89
Kožíšek, 80

Kraetzer, 103
 Kraftová, 113
 Krajčír, 95
 Král, 67
 Krametbauer, 107
 Krampera, 113
 Kratochvílová, 80
 Krauskopf, 113
 Krba, 73
 Krejčí, 67
 Krejčík, 67
 Kreminský, 63, 100
 Krenauer, 107
 Krettek, 74
 Krchov, 63, 80
 Krkoška, 74
 Krmela, 83
 Krnáč, 95
 Krninský, 63
 Krob, 113
 Królová, 100
 Kropáček, 80
 Krtek, 74
 Kruliš, 89
 Krůta, 89
 Kryšpín, 49
 Křečková, 74
 Křepinský, 63
 Křiva, 89
 Křivánková, 74
 Kříž, 49
 Křížan, 63
 Křížek, 49
 Kubák, 56
 Kubalák, 56
 Kubata, 56
 Kubelka, 56
 Kubeš, 56
 Kubíček, 56
 Kubík, 56
 Kubovská, 52
 Kučera, 89
 Kudláček, 80, 89
 Kudr, 113
 Kunc, 103
 Kupec, 67
 Kupeček, 67
 Kusbach, 113
 Kuthan, 113
 Kutlák, 67
 Kuzma, 56
 Kvapil, 86
 Kvasnička, 77
 Kýbus, 113
 Kypka, 83
 Kyrál, 86, 113
 Kyrová, 81
 Kyselová, 89
 Kytka, 74
 Lamač, 67
 Lang, 113
 Lapeš, 83
 Lastowski, 100
 Laštovička, 74
 Laštovka, 74
 Látal, 86
 Lattner, 106
 Lauš, 107
 Lavička, 81
 Lebeda, 74
 Lebiš, 103
 Lehečka, 89
 Lehmann, 113
 Leinveber, 113
 Leisch/Leišová, 120
 Lekeš, 56
 Lepschi, 113
 Lepša, 89
 Lesňák, 67
 Levý, 89
 Lexa, 56
 Lhotský, 63
 Libertin, 50
 Lipl, 103
 Lipovský, 63
 Lískovec, 63
 Lisý, 89
 Liška, 74
 Litt, 103, 107
 Ločárek, 91
 Lochmann, 106, 114
 Lochovská, 63
 Lomský, 63
 Loschková, 103
 Lošek, 103
 Loudová, 56, 84, 103
 Loula, 56
 Lovčí, 67
 Lučaník, 95
 Ludačka, 74
 Lukáč, 96
 Lukas, 56
 Lukš, 56
 Lusková, 74
 Lust, 114
 Lutovský, 64
 Luzar, 114
 Macek, 56
 Macků, 51
 Mačkal, 86
 Mach, 56
 Mácha, 56
 Macháček, 56
 Macho, 56
 Maier, 114
 Majer, 114
 Major, 68
 Majtán, 96
 Makovec, 64, 77
 Malá, 89
 Malena, 89
 Malík, 89
 Malinková, 74
 Malkus, 81
 Mallák, 89
 Malovec, 64
 Maninová, 68
 Maňur, 56
 Marák, 56
 Mardarová, 120
 Mareček, 57
 Marek, 50
 Mareš, 57
 Marhoun, 103
 Marchal, 114
 Marousek, 57
 Márová, 57
 Maršák, 57
 Maršál, 68
 Maršálek, 68
 Maršán, 57
 Martínek, 57
 Mařík, 57
 Mastný, 89
 Máša, 57
 Mašek, 57
 Maštalíř, 68
 Matějček, 57
 Mati, 96
 Matoušek, 57
 Matras, 81
 Maurenc, 57
 Mazač, 68, 84
 Mazanec, 77
 Med, 77
 Mendel, 103

Merhaut/ Merhout, 114
 Merunka/Meruňka, 74
 Mesárošová, 99
 Městecký, 64
 Měšťan, 64, 68
 Mezera, 81
 Micák, 57
 Miček, 57
 Miesbauerová, 106
 Mihalovič, 96
 Michale, 57
 Michalec, 57
 Michalisko, 96
 Michalko, 96
 Míka, 57
 Mikeš, 57
 Mikšátko, 57
 Mikula, 57
 Mikule, 57
 Milsimer/ Milsimr, 114
 Mimra, 84
 Míšek, 81
 Mládek, 89
 Mladý, 90
 Mlateček, 84
 Mlátílik, 84
 Mlýnek, 68, 81
 Mocek, 104
 Mojžíšová, 50
 Molíková, 74
 Mondek, 96
 Moravec, 64
 Morong/Moronga, 96
 Mörzl, 104
 Mošnová, 81
 Motyčák, 81
 Moudrý, 90
 Mrázová, 81
 Mrzena, 90
 Mühlstein, 114
 Mucherlová, 114
 Müller, 114
 Murtinger, 107
 Musil, 86
 Muška, 74
 Mužík, 70
 Nagy, 99
 Nahodilová, 87
 Najmanová, 114
 Navara, 77
 Návorka, 77
 Nebáznivý, 90
 Neckář, 68
 Nečas, 81
 Nedorost, 87
 Nechvátal, 87
 Nejedlý, 90
 Nejezchleba, 84
 Němec, 64
 Němeček, 64
 Neubauer, 114
 Neuberg, 107
 Nezhodová, 90
 Nídlová, 107
 Nosek, 71
 Nová, 90
 Nováček, 90
 Novák, 90
 Novotný, 90
 Novoveská, 64
 Nowak, 90
 Nožička, 71
 Nušková, 71
 Nutil, 87
 Odložil, 87
 Ollé, 100
 Olšan, 64, 74
 Olt, 104
 Ondoková, 96
 Ondráček, 57
 Ondruchová, 57
 Ondřejová, 50
 Ondřich, 58
 Opekar, 64
 Opelka, 78
 Oplátek, 84
 Oplíštil, 87
 Orosz, 99
 Otava, 74
 Ottenschläger, 107
 Outrata, 84
 Ovádek, 74
 Oza, 99
 Paclík, 104
 Padrta, 81
 Pagač, 78, 96
 Pál, 58
 Palečková, 71
 Paluska, 74
 Pancíř, 81
 Pánek, 68
 Pánková, 58
 Panoš, 68
 Papaj, 96
 Papež, 68
 Papoušek, 74
 Pařízek, 74
 Pastier, 96
 Paukner, 114
 Pavel, 50
 Pavlíčková, 58
 Pavlík, 58
 Pavlis, 58
 Pavlosková, 58
 Pavlušová, 58
 Pecka, 74
 Pehe, 114
 Pech, 58
 Pecháčková, 58
 Pěchota, 90
 Pekárek, 68
 Pelech, 74
 Pelikán, 74
 Perausová, 120
 Perenský, 64
 Perkner, 107
 Pešek, 58
 Pešinová, 58
 Peterka, 58
 Petr, 50
 Petráň, 58
 Petrásková, 58
 Petričák, 96
 Petroušek, 58
 Petrovičová, 51
 Petržala, 75
 Petržilka, 75
 Petřík, 58
 Pflegerová, 115
 Pícková, 81
 Pícha, 58
 Piksa, 58
 Pilařová, 68
 Pils, 115
 Písková, 64
 Pištěcký, 52
 Pitková, 58
 Pjura, 100
 Plachý, 90
 Plaštiak, 96
 Plza, 90
 Plzák, 90
 Podlahová, 81
 Podlešák, 64
 Podroužek, 68
 Podzimek, 81

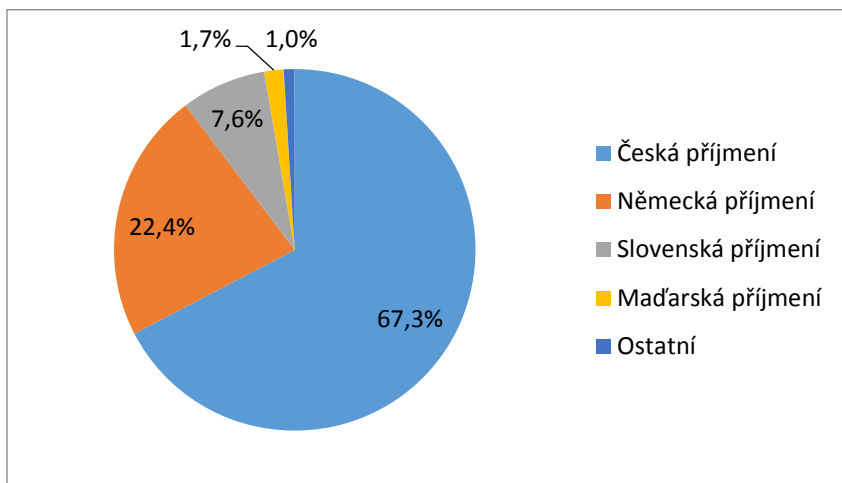
Poes, 115
 Pokorný, 90
 Pokrývka, 81
 Poláček, 64
 Polák/ Pollák, 64
 Polašník, 64
 Polt, 104
 Poppr, 107
 Pöschko, 104
 Pöschl, 104, 107
 Pospíšil, 87
 Poustka, 64
 Pouzar, 115
 Požárek, 64, 81
 Probošt, 68
 Prodan, 90
 Profous, 68
 Procházka, 68, 84
 Prommer, 115
 Prudilová, 87
 Průcha, 58
 Příbyl, 87
 Přívratská, 64
 Přivřel, 87
 Ptáček, 75
 Pučera, 84
 Pudelka, 81
 Pulec, 75
 Pulpán, 68
 Pulz, 115
 Pustelník, 64
 Putschögl, 120
 Pýchová, 81, 84
 Racek, 58
 Račák, 96
 Rada, 58
 Rádsetoulalová, 87
 Raisová, 115
 Rajnyš, 104
 Rapčáková, 96
 Reif, 115
 Reichel, 104
 Reindl, 104
 Remenár, 96
 Rendla, 104
 Rešlová, 115
 Rippl, 104
 Ročně, 75
 Rohlíček, 78
 Rohlová, 78
 Rolník, 68
 Románek, 58
 Roubín, 52
 Rouhová, 84
 Roule, 59
 Rous, 90, 115
 Rudovský, 64
 Růžička, 75
 Rybák, 75
 Rybár, 96
 Rybníkář, 69
 Rychecká, 65
 Rychetský, 65
 Rychnavský, 65
 Ryšavá, 90
 Řeháček, 59
 Řehoř, 50
 Řezníček, 69
 Říha, 59
 Řihout, 59
 Řihovský, 65
 Řimnáč, 75
 Samek, 59
 Sára, 59
 Sedláček, 69
 Sedlák, 69
 Sejk, 75
 Seltsam, 115
 Sezemský, 65
 Schallenberger, 107
 Schatzl/ Šacl, 115
 Schinko/ Šinko, 115
 Schmidová, 116
 Schmidtmayerová, 116
 Schmied, 116
 Schön, 116
 Schupík, 84, 116
 Schuster, 116
 Schwarz/ Švarc, 116
 Siklenka, 75
 Sirový, 90
 Siuda, 59
 Skrežina, 98
 Skypala, 84
 Slad, 81
 Sládek, 69
 Sláma, 75, 81
 Slanina, 78
 Slavík, 75
 Slezák, 65
 Sliž, 78
 Slováček, 65
 Slušný, 90
 Smolek, 69
 Smolen, 84
 Smolík, 69, 84
 Smolková, 84
 Smržová, 75
 Snížková, 81
 Sofroňová, 100
 Sojka, 75
 Sokolová, 75
 Soldát, 69
 Sommerová, 106, 116
 Somolíková, 59
 Souček, 75
 Soukup, 84
 Srbený, 90
 Srogončík, 97
 Stacherl, 104
 Stančík, 97
 Staněk, 59
 Staník, 59
 Stašáková, 59
 Stehlíková, 75
 Steinbachová, 108
 Stejskal, 87
 Steklý, 90
 Stiller, 108, 116
 Stloukal, 87
 Stolička, 81
 Straka, 75
 Strháková, 84
 Strnadová, 75
 Stropková, 81
 Studený, 90
 Stupka, 82, 84
 Stýblo, 75
 Suchánek, 91
 Suchomel, 85
 Sumerauer, 108
 Supová, 75
 Süß/ Sýsová, 116
 Sůva, 75
 Svatoš, 59
 Světlý, 91
 Svoboda, 69, 82
 Svojše, 59
 Sýkora, 75
 Syrovátka, 78
 Syslová, 76
 Sytař, 69
 Šafářová, 69
 Šafránek, 76
 Šantora, 85
 Šára, 85, 116

Šauer, 116
 Šebek, 59
 Šebesta, 59
 Šedivý, 91
 Šefčík, 69
 Šemro, 97
 Šenkárová, 97
 Šenkýř, 69
 Šerban, 115
 Šestáková, 82
 Ševčík, 69
 Šibra, 82
 Šiklová, 116
 Šíma, 59
 Šimánek, 59
 Šimek, 59
 Šinágl, 117
 Šindelář, 69
 Šindelíř, 69
 Šindlerová, 117
 Šinková, 59
 Šípová, 82
 Širůčková, 82
 Šísl, 117
 Šiška, 76
 Šišková, 78
 Šítal, 87
 Škabrada, 85
 Škrabánek, 78
 Škvor, 76
 Šlajferčík, 97
 Šlapáčková, 69, 76
 Šlechta, 91
 Šmat, 85
 Šmehlík, 91
 Šmejkal, 87
 Šmída, 117
 Šnýdl, 117
 Šoulová, 85
 Špačková, 76
 Špánek, 82
 Španinger, 120
 Šperl, 117
 Šperling, 117
 Špička, 82
 Špilauer, 108
 Špiroch, 59
 Šprincl, 117
 Špulka, 82
 Šputtová, 117
 Šrámek, 91
 Štancl, 105
 Štengl, 117
 Šťastný, 91
 Štauber, 117
 Štefančíková, 97
 Šteffl/ Štefl, 105
 Štěch, 59
 Štengl, 117
 Štěpán, 50
 Štěpánek, 50
 Štěrba, 82
 Štětka, 82
 Štíbr, 82, 117
 Štika, 76
 Štolková, 118
 Štrosser, 106, 108
 Šturmová, 118
 Šubjác, 97
 Šubová, 82
 Šubr, 85, 118
 Šuhaj, 71
 Šula, 76, 97
 Šulc, 118
 Šulek, 76, 97
 Šusta, 85
 Švagr, 71
 Švamberk, 108
 Švásta, 85
 Švéda, 65
 Švehla, 85
 Švejnoha, 85
 Tácha, 59
 Takács, 99
 Tampír, 69
 Tanáč, 98
 Tarabčiak, 97
 Tašár, 97
 Taušková, 82
 Tejkl, 87, 118
 Tejml, 118
 Temjak, 97
 Tetour, 108
 Theer, 105
 Theier, 120
 Thurn, 106
 Tichý, 91
 Tikal, 87
 Timko, 97
 Tippl, 105
 Tišer, 118
 Toman, 60
 Tomášek, 60
 Tomčík, 97
 Tomeš, 60
 Tomka, 60
 Toncarová, 118
 Tondl, 105
 Toningrová, 108
 Tošil, 87
 Tošnerová, 118
 Trajer, 119
 Trávníček, 76
 Trenčanský, 65
 Trnák, 76
 Trnková, 76
 Troják, 60
 Tröster, 119
 Trsová, 76
 Třísková, 76
 Tschunko, 119
 Tůma, 60
 Tupý, 91
 Turin, 60
 Turková, 65
 Tuscher, 119
 Tvarohová, 78
 Tvrzník, 65
 Tyc, 105
 Tylka, 105
 Učeň, 69
 Uličný, 91
 Urazil, 87
 Urbanová, 69
 Uváčik/Uvačik, 98
 Vacek, 60
 Václavíková, 60
 Vaclík, 60
 Vačkář, 69
 Vágai, 99
 Vach, 60
 Vácha, 60
 Vajskebr, 119
 Valášek, 65, 76
 Valdauf, 119
 Valdová, 106, 108
 Valentová, 60
 Valer, 60
 Valíček, 85
 Valík, 60
 Valkonyová, 100
 Valová, 60
 Valovičová, 97
 Vaněček, 60
 Vaněk, 60
 Vaněrka, 60

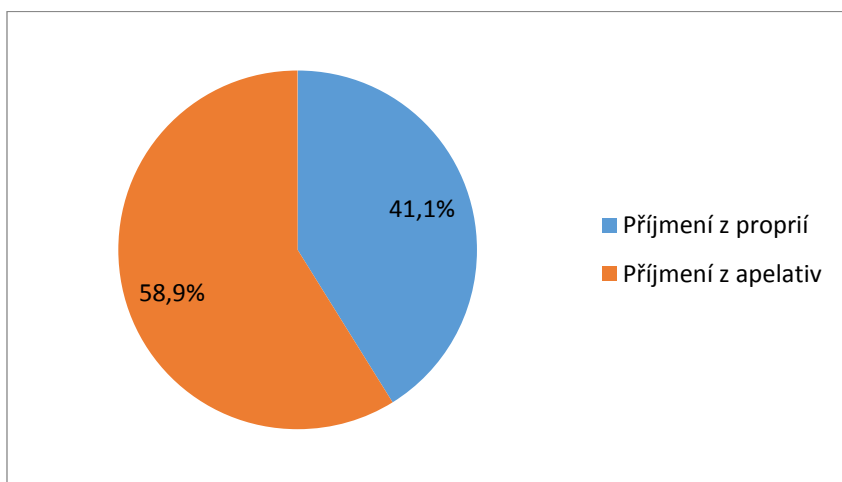
Vaniš, 60	Vopalecká, 65	Zachlederová, 108
Váňová, 60	Vopička, 76	Zajíc, 77
Vašinová, 60	Vorlová, 77	Záruba, 82
Vaverka, 60	Vosátka, 65	Zayml, 120
Vávra, 61	Vosolsobě, 85	Zdeňková, 61
Vavrein, 61	Votruba, 77	Zedník, 70
Vavříčková, 61	Vrána, 77	Zegermacher, 120
Vavříková, 61	Vraspír, 85	Zelený, 91
Večerka, 82	Vrážek, 85	Zeman, 70
Velek, 61	Vrážel, 87	Zemánek, 70
Velíšek, 61	Vretos, 100	Zhouf, 85
Veřtát, 119	Vrchota, 65	Zíbrt, 101
Veselková, 91	Vrubel, 77	Zifčák, 61
Veselý, 91	Vujičová, 100	Zikeš, 61
Větrovský, 65	Výborný, 91	Zíková, 61
Vicány, 99	Vydrová, 77	Zlatínský, 65
Vícha, 61	Výlet, 85	Zoubková, 71
Viktorin/ Viktorín, 52	Vysloužil, 87	Zoufalý, 91
Viola, 76	Walter, 101	Zouhar, 108
Vítková, 61	Weberová, 119	Zrna, 77
Vlček, 76	Wedlich, 119	Zvara, 97
Vodička, 78	Wegschmid, 119	Zykánová, 61
Vodňanský, 65	Weigel, 105	Žáček, 70
Vogl, 119	Werner, 101	Žahour, 78
Vohlídal, 87	Wiederstein, 119	Žahourek, 78
Vochozka, 65	Wiener, 108	Žák, 70
Vojta, 61	Wimmer, 119	Žemlička, 78
Vokálová, 91	Wögebauer, 120	Žilinský, 65
Vokurka, 76	Wolfschläger, 120	Žiškova, 61
Volf, 119	Wolowiec, 100	Žitník, 70
Volko, 76, 97	Wortnerová, 120	Život, 82
Vonc, 105	Zábušek, 85	Žoček, 82
Vondra, 58	Zahradník, 70	
Vonešová, 58	Zachar, 61	

Příloha

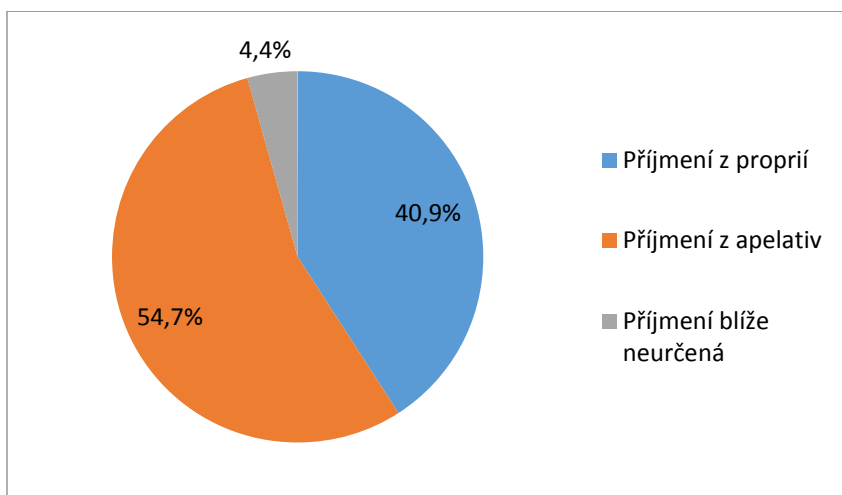
Procentuální vyjádření celkových počtů příjmení

Základní klasifikace českých příjmení

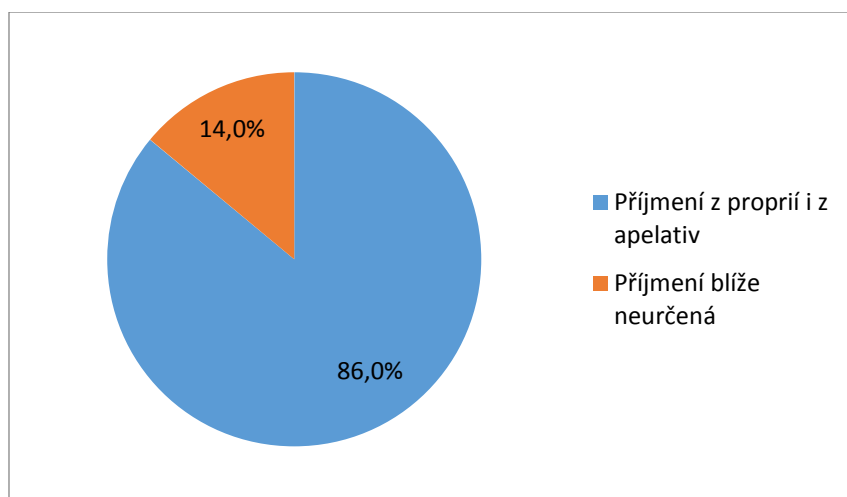

Základní klasifikace německých příjmení

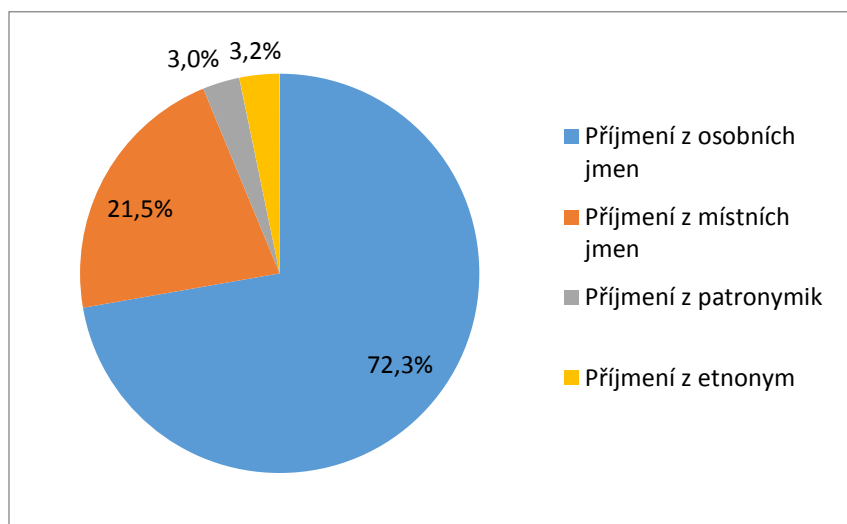

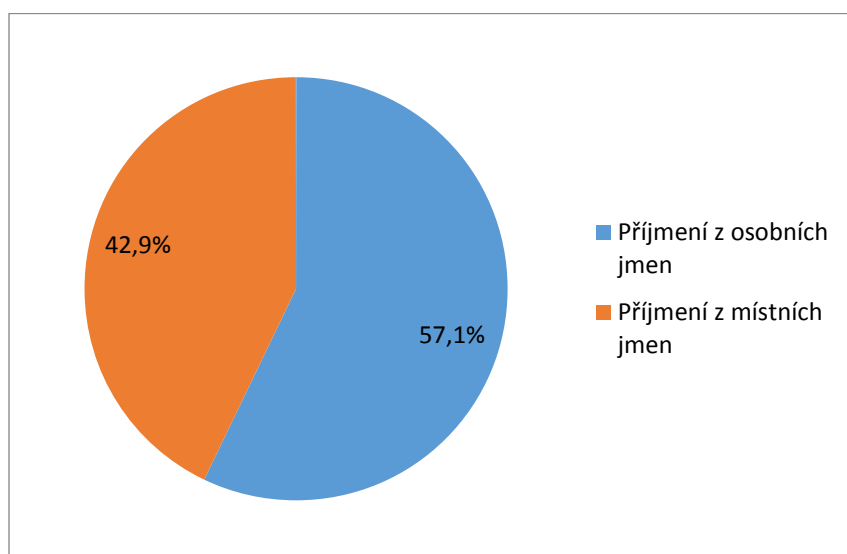
Základní klasifikace slovenských příjmení

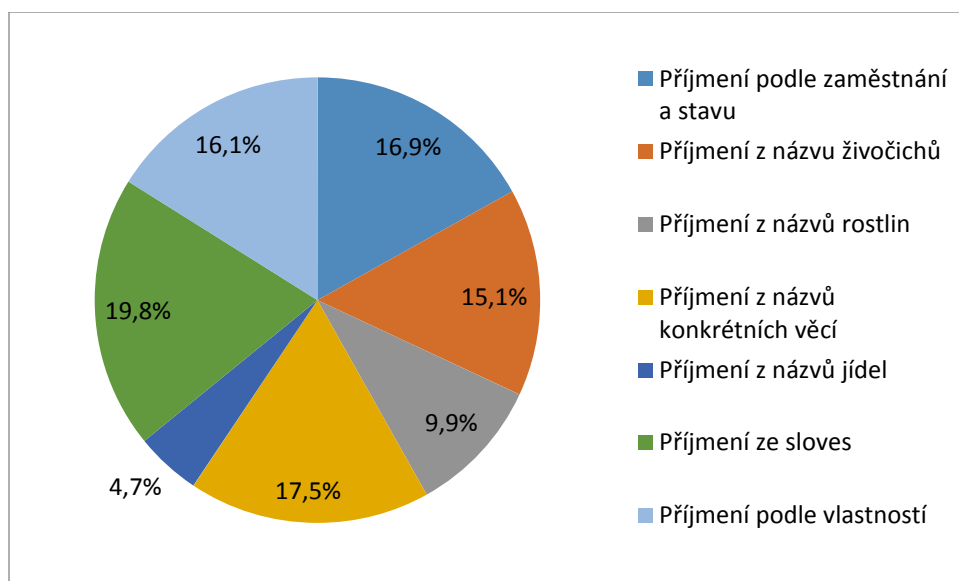
Česká příjmení z proprií

Německá příjmení z proprií

Česká příjmení z apelativ

Německá příjmení z apelativ

